

นโยบาย "3 ไม่" ของเวียดนามกับความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงกับสหรัฐอเมริการะหว่างปี 2010-
2019

สารนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ
คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2562
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

Vietnam's '3 Nos' Policy and Its Security Relationship with the United States, 2010-
2019

An Independent Study Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts in International Relations
Department of International Relations
FACULTY OF POLITICAL SCIENCE
Chulalongkorn University
Academic Year 2019
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อสารนิพนธ์

นโยบาย "3 ไม่" ของเวียดนามกับความสัมพันธ์ด้านความ
มั่นคงกับสหรัฐอเมริการะหว่างปี 2010-2019

โดย

น.ส.ชภาภัทร โสติดอนันต์

สาขาวิชา

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ

อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

รองศาสตราจารย์ ดร.พวงทอง ภาวีครไพษฐ์

คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้รับสารนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของการ
การศึกษาตามหลักสูตรปริญญารัฐศาสตรมหาบัณฑิต

คณะกรรมการสอบสารนิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(ศาสตราจารย์ ดร.สุรชาติ บำรุงสุข)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

(รองศาสตราจารย์ ดร.พวงทอง ภาวีครไพษฐ์)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ธีวินท์ สุพุทธิกุล)

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ชภาภัทธ โสติถอนันต์ : นโยบาย "3 ไม่" ของเวียดนามกับความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงกับสหรัฐอเมริการะหว่างปี 2010-2019. (Vietnam's '3 Nos' Policy and Its Security Relationship with the United States, 2010-2019) อ.ที่ปรึกษาหลัก :
รศ. ดร.พวงทอง ภาวัศพันธ์

การมีภัยคุกคามและผลประโยชน์ทางยุทธศาสตร์ร่วมกันในทะเลจีนใต้ของเวียดนามกับสหรัฐอเมริกาเป็นปัจจัยขับเคลื่อนในความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงของทั้งสองประเทศอย่างต่อเนื่อง แต่เวียดนามยืนยันไม่เป็นพันธมิตรทางการทหารกับสหรัฐฯ เพื่อร่วมกันต่อต้านจีนโดยยึดนโยบาย “3 ไม่” กล่าวคือ ไม่เป็นพันธมิตรทางการทหาร ไม่ให้ตั้งฐานทัพต่างชาติในประเทศ และไม่ร่วมมือกับรัฐหนึ่งเพื่อต่อต้านรัฐอื่น นโยบาย 3 ไม่จึงเป็นเครื่องมือในการรักษาความสัมพันธ์กับจีนควบคู่ไปกับการพัฒนาความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงกับสหรัฐฯ สารนิพนธ์ฉบับนี้มุ่งศึกษา นโยบาย “3 ไม่” ของเวียดนามกับความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงกับสหรัฐอเมริกา ระหว่างปี 2010-2019 โดยประยุกต์ใช้แนวคิดเรื่องพันธมิตรทางการทหารของเคนเนดี วอลท์เพื่อเสนอว่าการใช้นโยบาย “3 ไม่” ทำให้เวียดนามยังรักษาความสัมพันธ์ในฐานะเพื่อนบ้านที่ดีกับจีนไว้ได้ พร้อม ๆ กับอนุญาตให้เวียดนามสามารถเข้าใกล้สหรัฐฯ ได้มากขึ้นด้วย และยังเป็นนโยบายที่เวียดนามใช้เพื่อป้องกันตนเองจากแรงกดดันและแสวงหาผลประโยชน์จากความสัมพันธ์กับสองมหาอำนาจ ทั้งนี้ แม้เวียดนามมีความสัมพันธ์ที่ใกล้ชิดกับสหรัฐฯ มากขึ้น แต่เวียดนามหลีกเลี่ยงค่าและการกระทำที่เข้าข่ายการเป็นพันธมิตรทางการทหาร โดยในการสร้างข้อตกลงทางการทหารอย่างไม่เป็นทางการกับสหรัฐฯ เวียดนามพยายามจำกัดให้อยู่ภายในขอบเขตของนิยามความเป็นหุ้นส่วน เพื่อยืนยันว่าตนยังคงยึดมั่นนโยบาย “3 ไม่” อย่างมั่นคง

สาขาวิชา ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ   ลายมือชื่อนิสิต .....

ปีการศึกษา 2562   ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก .....

6180922524 : MAJOR INTERNATIONAL RELATIONS

KEYWORD:

Chapapat Sotthianan : Vietnam's '3 Nos' Policy and Its Security Relationship with the United States, 2010-2019. Advisor: Assoc. Prof. DR. PUANGTHONG PAWAKAPAN

Sharing a common threat and strategic interest in the South China Sea issue have continuously been the driving factor in the Vietnam-U.S. security relations since 2010. Nevertheless, Vietnam will not seek to counter China by becoming a military alliance with United States. It has been firm on its '3 Nos' Policy: no military alliance, no foreign military base on its soil, and no alignment with one country to against another. The '3 Nos' Policy has been a tool to maintain its relationship with China. Simultaneously, the policy allows Vietnam to develop security ties with the United States. This study explores Vietnam's '3 Nos' Policy and Its Security Relationship with the United States during 2010-2019 by adopting the concept of military alliance of Kenneth Waltz. It argues that the '3 Nos' policy allows Vietnam to move closer to the United States but not to antagonize China. Besides, Vietnam is able to hedge itself from the superpowers' pressure while pursuing its own national interest. Although Vietnam's security ties with the United States has been strengthened, it has avoided the term and activities of 'military alliance'. Instead, the concept of 'partnership' is governed its security ties with the United States so that it could insist that the country still commits to the '3 Nos' policy.

Field of Study: International Relations

Student's Signature .....

Academic Year: 2019

Advisor's Signature .....

กิตติกรรมประกาศ

การที่ข้าพเจ้าสามารถทำสารนิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงได้นั้น สืบเนื่องจากได้รับความอนุเคราะห์ยิ่งจากบุคคลหลาย ๆ ท่านที่ได้สละเวลาทั้งร่างกายและแรงใจในการช่วยเหลือให้คำแนะนำตลอดกระบวนการจัดทำข้อมูลในงานวิจัยนี้ โดยท่านแรกข้าพเจ้าขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร. พวงทอง ภวัครพันธุ์ อาจารย์ที่ปรึกษาในการทำสารนิพนธ์ ที่ช่วยเปิดประเด็นคำถามที่น่าสนใจยิ่งต่อการศึกษานโยบาย "3 ไม่" ของเวียดนาม และให้คำแนะนำที่เฉียบแหลมซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการเขียนสารนิพนธ์นี้มาตั้งแต่ต้น แม้อาจารย์จะมีภารกิจและหน้าที่ความรับผิดชอบที่มากมาย แต่อาจารย์ก็ยังจัดสรรเวลาและให้ความช่วยเหลือแก่ข้าพเจ้าอย่างเต็มที่เสมอมา ต่อมาต้องขอขอบพระคุณ ศ.ดร.สุรชาติ บำรุงสุข และผศ.ธีวินท์ สุพุทธิกุล ประธานและกรรมการสอบสารนิพนธ์ตามลำดับ ที่ช่วยชี้ให้เห็นถึงจุดแข็งและจุดอ่อนของงานวิจัย ตลอดจนให้ข้อเสนอแนะที่ช่วยให้งานวิจัยนี้มีขอบเขตและเนื้อหาสาระที่ครบถ้วนสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ทั้งนี้ข้าพเจ้าต้องขอขอบคุณเจ้าหน้าที่สำนักงานภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศทุกท่านที่คอยให้การสนับสนุนและให้กำลังใจตั้งแต่วันแรกที่ก้าวเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของภาควิชาฯ โดยเฉพาะในเงื่อนไขสถานการณ์ที่ได้เปลี่ยนแปลงไป จากโควิดที่ทำให้บุคคลเหล่านั้นต้องทำงานหนักขึ้นทวีคูณในการประสานงานและอำนวยความสะดวกในทุก ๆ ด้านเพื่อให้หนังสือทุกคนสามารถเดินทางถึงปลายฝั่งแห่งมหาสมุทรวิชาการนี้

ขอขอบคุณมิตรสหายทุกท่าน เพื่อนกลุ่มโรงเรียนมัธยมสุรนารีวิทยาและเพื่อนสมัยปริญญาตรีที่คอยแลกเปลี่ยนสารทุกข์สุขดิบกันในแทบทุกเรื่องในชีวิต ตลอดจนเพื่อนร่วมหลักสูตรปริญญาโท ที่โชคชะตานำพาให้เราลงเรือลำเดียวกัน อีกทั้งต้องขอขอบคุณทุกรื่องราวระหว่างทางทั้งร้าย ดี ที่เข้ามาเป็นบททดสอบและบทเรียนที่ล้ำค่าในชีวิตของข้าพเจ้า ขอขอบคุณบุคคลที่ประทับใจที่ประทับใจที่มั่นคงจนจบการศึกษาเพื่อน ๆ จะอยู่ในความทรงจำของข้าพเจ้าตลอดไป

ขอกราบขอบพระคุณบิดา มารดาที่เลี้ยงดู และมอบความรักความอบอุ่น ตลอดจนให้โอกาสทางการศึกษาอย่างดีที่สุดด้วยแรงและกำลังของคนเป็นพ่อและแม่ให้ได้ ตลอดจนขอขอบคุณญาติสนิทของข้าพเจ้าที่เป็นอีกแรงผลักดันสำคัญในชีวิต ตลอดจนขอขอบคุณความเหงาที่ทำให้ข้าพเจ้ามีสติอยู่กับตนเอง และมีสมาธิมากขึ้นในการทำวิจัยนี้

ท้ายที่สุดแล้ว ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณ อาจารย์ทุกท่าน ตำราทุกเล่ม นักวิชาการทุกคนทั้งที่ข้าพเจ้ารู้จักในชีวิตจริงและในตัวตนหนังสือ ที่ทำหน้าที่เป็นสายธารแห่งความรู้และนำพาให้ข้าพเจ้ามาถึงฝั่งฝันของชีวิตมหาบัณฑิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยอย่างเรียบร้อยสมบูรณ์

ชภาภัทร โสถถิอนันต์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ค
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ง
กิตติกรรมประกาศ.....	จ
สารบัญ.....	ฉ
สารบัญภาพ	1
ส่วนที่หนึ่ง: บทนำ	2
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	2
1.2 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง.....	5
1.2.1 วรรณกรรมที่กล่าวถึงภูมิหลังความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนาม	5
1.2.2 วรรณกรรมที่กล่าวถึงยุทธศาสตร์ความมั่นคงของสหรัฐฯ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลังสงครามเย็น.....	7
1.2.3 วรรณกรรมที่แสดงถึงข้อพิพาททะเลจีนใต้ระหว่างเวียดนาม-จีน	8
1.3 คำถามการวิจัย	10
1.4 วัตถุประสงค์ในการศึกษา	10
1.5 กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง	11
1.6 สมมติฐานงานวิจัย	13
1.7 ขอบเขตการศึกษา	13
1.8 ระเบียบวิจัย	13
1.9 ขั้นตอนการนำเสนอผลงาน.....	14
ส่วนที่สอง: นโยบาย “3 ไม่” ของเวียดนามกับความวิตกกังวลต่อท่าที่แข็งกร้าวของจีนในทะเลจีนใต้	15
2.1 นโยบาย “3 ไม่”: รากฐานของความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงของเวียดนาม.....	16

2.1.2	ปัจจัยต่อเนื้อหาของหลักการ “3 ไม่”: แรงผลักดันด้านเศรษฐกิจของเวียดนาม.....	20
2.2	ข้อพิพาททะเลจีนใต้และภัยต่อความมั่นคงของเวียดนามในช่วงปี ค.ศ. 2010-2019	23
2.2.1	ความขัดแย้งระหว่างเวียดนามกับจีนในปัญหาทะเลจีนใต้ในช่วงปี ค.ศ. 2010-2019.	23
2.2.2	ขีดความสามารถในการป้องกันตนเองของเวียดนาม	26
ส่วนที่สาม:	ความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงระหว่างเวียดนามและสหรัฐอเมริกา.....	30
3.1	ความสัมพันธ์เวียดนามและสหรัฐฯ ภายใต้รัฐบาล Obama	30
3.2	ความสัมพันธ์เวียดนามและสหรัฐฯ ภายใต้รัฐบาล Trump	35
3.2.1	สรุปขบวนการด้านความมั่นคงของเวียดนามฉบับปี ค.ศ. 2019	38
ส่วนที่สี่:	สรุป.....	40
บรรณานุกรม.....		43
ประวัติผู้เขียน.....		55

สารบัญภาพ

หน้า

ภาพประกอบ 1 แผนที่จุดพิพาทที่สำคัญระหว่างเวียดนามกับจีน	24
ภาพประกอบ 2 กราฟแสดงสัดส่วนงบประมาณทหารเวียดนามต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายใน (GDP)	27

ส่วนที่หนึ่ง: บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

นโยบาย “3 ไม่” ของเวียดนาม (Three No’s Policy) เป็นนโยบายด้านความมั่นคงที่เวียดนามยึดปฏิบัติเป็นเวลานานกว่าสองทศวรรษ ซึ่งเวียดนามใช้นโยบาย “3 ไม่” ในการแสวงหาผลประโยชน์แห่งชาติและสร้างสมดุลระหว่างมหาอำนาจสหรัฐฯ และจีนให้เข้ามาคานผลประโยชน์ของตนในเวียดนาม โดยที่เวียดนามไม่จำเป็นต้องเลือกเข้ากับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพื่อต่อต้านอีกฝ่าย โดยมีสาระสำคัญคือ เวียดนามจะไม่เป็นพันธมิตรทางทหารกับต่างชาติ ไม่ยินยอมให้มีฐานทัพต่างชาติบนดินแดนเวียดนาม และไม่มีความสัมพันธ์กับประเทศใดประเทศหนึ่งเพื่อใช้ต่อต้านประเทศที่สาม¹ ทว่าความก้าวร้าวของจีนที่เพิ่มมากขึ้นในประเด็นปัญหาทะเลจีนใต้ นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 2010 เป็นต้นมา เป็นปัจจัยสำคัญในการกระชับความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามกับสหรัฐฯ ให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น จึงนำไปสู่คำถามตั้งต้นที่ว่าความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจะทำให้เวียดนามละทิ้งนโยบาย “3 ไม่” เพื่อส่งเสริมให้ทั้งสองประเทศกลายเป็นพันธมิตรที่เหนียวแน่นในการถ่วงดุลอิทธิพลของจีนได้หรือไม่ แต่หากพิจารณาแกนหลักนโยบายต่างประเทศด้านความมั่นคงที่ปรากฏในสมุดปกขาวด้านความมั่นคงของเวียดนาม (Defense White Paper) ทั้งฉบับปี ค.ศ. 1998, 2004, 2009 และฉบับล่าสุดปี ค.ศ. 2019 ล้วนแล้วแต่มีหลักการ “3 ไม่” เป็นหลักในการดำเนินนโยบายต่างประเทศ แสดงให้เห็นว่าเวียดนามยังคงให้ความสำคัญกับหลักการดังกล่าวควบคู่ไปกับการสานสัมพันธ์ด้านความมั่นคงกับสหรัฐฯ จวบจนปัจจุบัน

กล่าวได้ว่าเวียดนามและสหรัฐอเมริกาพัฒนาการความสัมพันธ์ที่ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง นับตั้งแต่ประธานาธิบดี Bill Clinton ได้ปรับความสัมพันธ์ทางการทูตให้อยู่ในระดับปกติ (Normalization) เมื่อปี ค.ศ. 1995 กระทั่งในปี ค.ศ. 2013 เวียดนามและสหรัฐฯ ได้ยกระดับความสัมพันธ์ทั้งสองประเทศเป็นหุ้นส่วนความร่วมมืออย่างรอบด้าน (Comprehensive Partnership)² พร้อมทั้งเพิ่มความร่วมมือด้านความมั่นคงและเศรษฐกิจร่วมกันอย่างต่อเนื่องทำให้เวียดนามตั้งความหวังว่าความสัมพันธ์กับสหรัฐฯ จะสามารถทำให้ตนลดการพึ่งพาทางเศรษฐกิจจาก

¹ Derek Grossman and Dung Huynh, "Vietnam's Defense Policy of 'No' Quietly Saves Room for 'Yes'," *RAND Corporation*, January 21, 2019, <https://www.rand.org/blog/2019/01/vietnams-defense-policy-of-no-quietly-saves-room-for.html> (accessed on March 19, 2020).

² "Joint Statement by President Barack Obama of the United States of America and President Truong Tan Sang of the Socialist Republic of Vietnam," *The White House*, July 25, 2013, <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2013/07/25/joint-statement-president-barack-obama-united-states-america-and-preside> (accessed on April 22, 2020).

จีนได้³ ทว่าภายหลังการเข้าดำรงตำแหน่งของประธานาธิบดี Donald Trump ในปี ค.ศ. 2017 Trump ดำเนินนโยบายที่เน้นไปทางเอกภาคินิยม (unilateralism) อาทิ การยกเลิกความตกลงหุ้นส่วนเศรษฐกิจภาคพื้นแปซิฟิก (Trans-Pacific Partnership: TPP) และการทำสงครามการค้ากับจีนและประเทศพันธมิตรที่ได้คู่กับสหรัฐฯ ซึ่งรวมไปถึงประเทศเวียดนามทำให้บรรดานักวิเคราะห์ต่างมองว่าการกระทำดังกล่าวจะสร้างความปั่นป่วนและทำลายให้กับระบบความสัมพันธ์ระหว่างประเทศเป็นอย่างมาก⁴

ทว่าการเปลี่ยนแปลงนโยบายต่างประเทศในสมัยของ Trump กลับยิ่งสะท้อนให้เห็นการเพิ่มบทบาทของสหรัฐฯ ในภูมิภาคเอเชียผ่านการประกาศแนวคิดใหม่ที่เรียกว่า “ยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิกที่เสรีและเปิดกว้าง” (Free and Open Indo-pacific: FOIP) ในงานประชุม APEC ณ ประเทศเวียดนาม ในเดือนธันวาคมปี ค.ศ. 2017 ซึ่งมีสาระสำคัญเพื่อสร้างดุลอำนาจและสกัดการขยายอิทธิพลของจีนจากกรณีโครงการ Belt and Road Initiative: BRI และกรณีข้อพิพาทน่านน้ำในพื้นที่ทะเลจีนใต้⁵ นอกจากนี้เมื่อพิจารณาจากตัวเลขทางเศรษฐกิจที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องในปี ค.ศ. 2019 สหรัฐฯ นำเข้าสินค้าเวียดนามเพิ่มขึ้นกว่า 5.1 หมื่นล้านเหรียญสหรัฐฯ เมื่อเทียบกับปี ค.ศ. 2010⁶ อีกทั้งเวียดนามยังได้รับเลือกเป็นสถานที่จัดการประชุมสุดยอดทรัมป์-คิมครั้งที่ 2 ในปี ค.ศ. 2019 อันเนื่องมาจากเวียดนามเป็นประเทศคอมมิวนิสต์เช่นเดียวกับเกาหลีเหนือและมีการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ก้าวกระโดดและนับเป็รสถานที่สำคัญทางยุทธศาสตร์ของสหรัฐฯ⁷

ทั้งนี้เมื่อพิจารณารวบรวมกรณีเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามและสหรัฐฯ พบว่าหนึ่งในปัจจัยสำคัญที่กระชับความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามและสหรัฐฯ คือความกังวลร่วมกันเกี่ยวกับการผงาดขึ้นมาของอิทธิพลของจีนทั้งในมิติด้านเศรษฐกิจและความมั่นคง โดยเฉพาะอย่างยิ่งนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 2010 เป็นต้นมาเป็นหมุดหมายสำคัญที่บ่งชี้ว่าจีนเริ่มมั่นใจในศักยภาพของตนและหันไปใช้นโยบายที่ก้าวร้าวมากขึ้น⁸ โดยเฉพาะประเด็นการอ้างสิทธิ์เหนืออาณาเขตในทะเลจีนใต้ ซึ่งเวียดนามเป็นหนึ่งใน

³ Le Thu Huong, "Us—Vietnam Relations under President Trump," Lowy Institute for International Policy, November 2017, www.jstor.org/stable/resrep17559 (accessed on February 19, 2020): 6.

⁴ จิตติภัทร พูนช้ำ, "ประเมินนโยบายต่างประเทศของทรัมป์ ผ่านแว่นตา 'สภาพจริงนิยม'," *the101.World*, 28 กันยายน 2561, <https://www.the101.world/trumps-foreign-policy/> (เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2563).

⁵ ปิติ ศรีแสงนาม, "อาเซียน ณ จุดศูนย์กลางของยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิก," *the101.World*, 23 กันยายน 2019, <https://www.the101.world/asean-in-the-indo-pacific-strategy/> (เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2563).

⁶ Derek Grossman and Dung Huynh, "Vietnam's Defense Policy."

⁷ "Trump-Kim Summit: Why Is Vietnam Chosen?," *The STRAITSTIMES*, February 6, 2019, <https://www.straitstimes.com/asia-se-asia/trump-kim-summit-why-was-vietnam-chosen> (accessed on May 11, 2020).

⁸ Erwin Blaauw, "The Driving Forces Behind China's Foreign Policy—Has China Become More Assertive?," *Rabobank Economic Research*, October 23, 2013, <https://economics.rabobank.com/publications/2013/october/the-driving-forces-behind-chinas-foreign-policy-has-china-become-more-assertive/> (accessed on April 23, 2020).

ในประเทศที่มีข้อพิพาทในการอ้างสิทธิ์เหนือพื้นที่ทับซ้อนกับจีนในบริเวณดังกล่าว⁹ และจากวิกฤตแท่นขุดเจาะน้ำมัน HYSY-981 ในปี ค.ศ. 2014 ทำให้เวียดนามมีท่าทีที่ขัดแย้งกับจีนอย่างเปิดเผย¹⁰ ในขณะที่สหรัฐฯ ได้พิจารณาพื้นที่ดังกล่าวว่ามีความสำคัญยิ่งต่อผลประโยชน์แห่งชาติของสหรัฐฯ อย่างน้อยสามประการ คือ ผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจที่ผูกติดกับเส้นทางการเดินเรือ จึงต้องการเสรีภาพ (Freedom of navigation: FON) ในการเดินเรือบริเวณน่านน้ำสากล ความร่วมมือด้านความมั่นคงกับพันธมิตร และการคานอำนาจในเขตอิทธิพลของจีนเพื่อลดอำนาจทางเศรษฐกิจและการทหารของจีนจากการเข้าถึงแหล่งก๊าซและน้ำมันและการประมงใหม่ของจีน¹¹

ประเด็นปัญหาดังกล่าวยังเป็นปัจจัยหลักในการส่งเสริมความร่วมมือทางด้านความมั่นคงระหว่างเวียดนามกับสหรัฐฯ อันจะเห็นได้จากในปีงบประมาณ 2013-2018 เวียดนามได้รับเงินช่วยเหลือจากกระทรวงการต่างประเทศของสหรัฐอเมริกาเป็นจำนวนเงิน 56 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ภายใต้โครงการเงินช่วยเหลือทางการทหารต่างประเทศ (the Foreign Military Financing: FMF) นอกจากนี้กระทรวงกลาโหมสหรัฐฯ ยังมอบเงินช่วยเหลือเพิ่มเติมกว่า 16 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ในปีงบประมาณ 2017 และปี 2018 เพื่อส่งเสริมให้เวียดนามพัฒนาศักยภาพทางทะเล¹² กลับยิ่งเน้นย้ำให้เห็นว่าสหรัฐฯ ยังคงให้ความสำคัญกับภูมิภาคนี้และความร่วมมือของทั้งสองประเทศยิ่งทวีความร่วมมือมากขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

แต่อย่างไรก็ดีเวียดนามยังคงยืนยันในหลักการ “3 ไม่” ที่จะไม่เป็นพันธมิตรทางการทหารกับสหรัฐฯ โดยเมื่อพิจารณาภูมิหลังของนโยบาย “3 ไม่” ซึ่งให้เห็นว่าเวียดนามยึดหลักนโยบายดังกล่าวจาก 3 ปัจจัยสำคัญ คือ ประการแรก เวียดนามเป็นชาติที่ดิ้นรนต่อสู้เพื่อเอกราชและการรวมประเทศอย่างหนัก ทำให้เวียดนามเห็นถึงคุณค่าของนโยบายที่เป็นอิสระ ประการที่สอง บทเรียนทางประวัติศาสตร์ที่เวียดนามเคยเอนเอียงเข้าหาสหภาพโซเวียตจนเป็นปฏิปักษ์กับจีนในช่วงปลายทศวรรษที่ 1970-1991 ทำให้เวียดนามเห็นถึงการสูญเสียโอกาสจากการเลือกข้าง และประการสุดท้าย การผงาดขึ้นเป็นมหาอำนาจของจีนทำให้รัฐบาลฮานอยต้องระมัดระวังการกระทำใด ๆ ที่อาจเป็นการช่วยรัฐบาลปักกิ่งให้ขุ่นเคืองมากขึ้น อีกทั้งเวียดนามเป็นทั้งเพื่อนบ้านที่ใกล้ชิดและผู้นำ เวียดนามยังมองว่ารัฐบาลปักกิ่งเป็นพันธมิตรที่สำคัญต่อการรักษาระบบการปกครองแบบคอมมิวนิสต์

⁹ John W. Garver, "China's Push through the South China Sea: The Interaction of Bureaucratic and National Interests," 132, *The China Quarterly*, December 1992, <https://doi.org/10.1017/S0305741000045513> (accessed on April 23, 2020): 8.

¹⁰ Alexander Vuving, "What Vietnam Can Offer America," *The National Interest*, 2017, <https://nationalinterest.org/feature/what-vietnam-can-offer-america-20874?page=0%2C1> (accessed on March 28, 2020).

¹¹ Marvin Ott, "The South China Sea in Strategic Terms," *WILSONCENTER*, May 14, 2019, <https://www.wilsoncenter.org/blog-post/the-south-china-sea-strategic-terms> (accessed on February 20, 2020).

¹² Bureau of Political-Military Affairs, *U.S. Security Cooperation with Vietnam* (Washington, DC May 21, 2019), <https://www.state.gov/u-s-security-cooperation-with-vietnam-2/> (accessed on April 23, 2020).

ในเวียดนาม¹³ นอกจากนี้ยังมีประเด็นการเติบโตทางเศรษฐกิจของจีนและเวียดนามเข้ามาเกี่ยวข้องอย่างมีนัยสำคัญ ดังนั้น แม้ว่าหลายต่อหลายครั้งความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามกับจีนเกิดการกระทบกระทั่งและเกิดภาพความขัดแย้งอย่างรุนแรงจากกรณีข้อพิพาททะเลจีนใต้ที่ต่างฝ่ายต่างไม่ยอมอ่อนข้อต่อกัน รวมทั้งกระแสนิยมระหว่างประชาชนทั้งสองประเทศท่ามกลางประวัติศาสตร์ที่ซับซ้อนร่วมกันในปี ค.ศ. 1979 ที่ทำให้ทั้งเวียดนามและจีนต่างไม่มีความไว้วางใจและไม่สนิทใจแก่กัน แต่ทั้งสองประเทศกลับไม่สามารถตัดขาดกันได้อย่างเด็ดขาด¹⁴

จากที่กล่าวมาข้างต้น จะเห็นได้ว่าในขณะที่เวียดนามยึดนโยบาย “3 ไม่” เพื่อยืนยันหลักการไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด ในขณะที่เวียดนามพยายามรักษาความสัมพันธ์กับจีน แต่ก็ได้เข้าหาสหรัฐฯ ซึ่งความสัมพันธ์ด้านการทหารกับสหรัฐฯ กลับเติบโตมากยิ่งขึ้นนับตั้งแต่เวียดนามเผชิญความตึงเครียดกับจีนในปัญหาสิทธิเหนือทะเลจีนใต้ สภาวะการณ์เช่นนี้ทำให้ผู้วิจัยเกิดคำถามว่านโยบาย “3 ไม่” ของเวียดนามมีความสำคัญอย่างไร และนโยบายดังกล่าวส่งผลต่อความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงระหว่างเวียดนามและสหรัฐฯ นับจากปี ค.ศ. 2010 หรือไม่ว่าอย่างไร รวมถึงความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงระหว่างสองประเทศจนถึงปี ค.ศ. 2019 นี้ยังอยู่ในขอบเขตของนโยบาย “3 ไม่” หรือไม่อย่างไร

1.2 ทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

1.2.1 วรรณกรรมที่กล่าวถึงภูมิหลังความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ กับเวียดนาม

James Bellacqua กล่าวใน “The China Factor in U.S.-Vietnam Relations” ว่า นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1973 ที่สหรัฐฯ ถอนกำลังทหารออกจากเวียดนามใต้ ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ และเวียดนามก็ถูกจำกัดลง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภายหลังจากเวียดนามเข้าเป็นพันธมิตรกับสหภาพโซเวียต สหรัฐฯ ได้ตัดความช่วยเหลือและคว่ำบาตรทั้งทางเศรษฐกิจและการค้าอาวุธกับเวียดนามตั้งแต่นั้นมา¹⁵ ซึ่งสอดคล้องกับ Mark E. Manyin ที่กล่าวใน “U.S.-Vietnam Relations: Background and Issues for Congress” ว่า นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1975 ความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ และเวียดนามก็ถูก

¹³ Le Hong Hiep, *Vietnam's Alliance Politics in the South China Sea* (ISEAS Publishing, Institute of Southeast Asian Studies, 2015), <https://doi.org/10.1355/9789814620864> (accessed on April 23, 2020): 5.

¹⁴ อักษรศรี พานิชสาส์น, “ไหนว่าไม่รักกัน: ความสัมพันธ์เศรษฐกิจจีน-เวียดนาม,” *the101.world*, 2 สิงหาคม 2562, <https://www.the101.world/china-and-vietnam/> (เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2563).

¹⁵ James Bellacqua, “The China Factor in U.S.-Vietnam Relations.” 5.

ปิดผนึกไว้ จนกระทั่งกลางทศวรรษที่ 1990 จึงเริ่มปรับความสัมพันธ์โดยมีนัยสำคัญจากการเติบโตของตลาดแรงงาน และการลงทุนในเวียดนามที่ถือเป็นตลาดใหม่ที่น่าจับตามอง¹⁶

ส่วนธนันท์ ปุณวรรณา กล่าวใน “บทความปริทรรศน์: สถานภาพความรู้ว่าด้วยเรื่อง “ความสัมพันธ์เวียดนาม-สหรัฐอเมริกา” ในวิทยานิพนธ์เวียดนาม” ว่าภายหลังจากปี ค.ศ. 1975 ประเด็นปัญหาที่พหุภาคีคืออุปสรรคสำคัญที่กระทบต่อความสัมพันธ์ของเวียดนามและสหรัฐฯ¹⁷ และสหรัฐฯ มองเวียดนามเป็นศัตรูนับตั้งแต่ความล้มเหลวในสงครามเวียดนาม และในปัจจุบันงานวิชาการภายในเวียดนามยังมองว่าความสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ และเวียดนามหรือแม้กระทั่งกับจีนในปัจจุบันมีปัจจัยแอบแฝง คือเวียดนามต้องการให้ทั้งจีนและสหรัฐฯ ต่างคานอำนาจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะประเด็นที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของเวียดนามในทะเลจีนใต้¹⁸

งานวิชาการบางส่วนชี้ให้เห็นข้อสำคัญอีกประการก่อนการปรับความสัมพันธ์ทางการทูตของทั้งสองประเทศ คือความพยายามจัดการปัญหาเชลยสงครามและผู้สูญหายในหน้าที่ (prisoners of war: POW and missing in action personnel: MIA) ร่วมกันในสมัยรัฐบาล George H.W. Bush เป็นการปูทางการสถาปนาทางการทูตและการยกเลิกคว่ำบาตรทางการค้าในสมัยของรัฐบาล Bill Clinton ในปี ค.ศ. 1994 ความสัมพันธ์ทางการทหารของเวียดนามและสหรัฐฯ มุ่งไปทางการแลกเปลี่ยนการจัดการเรือลาดตระเวนบริเวณชายฝั่ง และการแลกเปลี่ยนทางทหารระดับสูงอย่างต่อเนื่อง กระทั่งในปี ค.ศ. 2016 รัฐบาลวอชิงตันได้ยกเลิกการห้ามขายอาวุธร้ายแรงกับเวียดนาม และในปี ค.ศ. 2018 เรือบรรทุกเครื่องบิน USS Carl Vinson ได้เทียบท่าเรือเวียดนามเป็นครั้งแรกนับตั้งแต่สิ้นสุดสงครามในปี ค.ศ. 1975¹⁹ ซึ่งการกระทำดังกล่าวสอดคล้องกับงานเขียนของประภัสสร เทพชาตรีใน “ยุทธศาสตร์สหรัฐฯ ต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” ว่าเวียดนามถือเป็นไฟไหม้ใหม่ของสหรัฐฯ เห็นได้จากการลงนามในข้อตกลงการอบรมและการศึกษาด้านการทหารระหว่างสหรัฐฯ และเวียดนามที่เพิ่มขึ้น ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่าสหรัฐฯ ต้องการเดินหน้าปรับความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศให้ใกล้ชิดมากขึ้น ทั้งนี้รองอธิบดีกรมกิจการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และแปซิฟิก กระทรวงต่างประเทศของสหรัฐฯ Eric John กล่าวว่าเวียดนาม

¹⁶ Mark E. Manyin, "U.S.-Vietnam Relations: Background and Issues for Congress," LIBRARY OF CONGRESS WASHINGTON DC CONGRESSIONAL RESEARCH SERVICE, October 31, 2008, <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA490089.pdf> (accessed on April 23, 2020): 7.

¹⁷ ธนันท์ ปุณวรรณา, "บทความปริทรรศน์: สถานภาพความรู้ว่าด้วยเรื่อง “ความสัมพันธ์เวียดนาม-สหรัฐอเมริกา” ในวิทยานิพนธ์เวียดนาม," วารสารลุ่มน้ำโขง ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (2555). หน้า 82.

¹⁸ เรื่องเดียวกัน, หน้า 83.

¹⁹ Eleanor Albert, "The Evolution of U.S.-Vietnam Ties," *Council on Foreign Relations*, March 20, 2019, <https://www.cfr.org/background/evolution-us-vietnam-ties> (accessed on May 5, 2020).

กำลังจะกลายมาเป็นผู้เล่นที่สำคัญในภูมิภาคและความพยายามของเวียดนามจะมีความสำคัญยิ่งต่อผลประโยชน์ของสหรัฐฯ ในภูมิภาคนี้²⁰

1.2.2 วรรณกรรมที่กล่าวถึงยุทธศาสตร์ความมั่นคงของสหรัฐฯ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้หลังสงครามเย็น

สุรชาติ บำรุงสุข เขียนใน “จากโอบามา...สู่ทรัมป์-ยุทธศาสตร์ใหม่ต่อเอเชีย” ว่าการล่มสลายของสหภาพโซเวียตทำให้โลกก้าวสู่ระบบมหาอำนาจขั้วเดียวที่มีสหรัฐฯ เป็นมหาอำนาจเดียว แต่เมื่อก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 บริบทของรัฐมนตรีมหาอำนาจได้เปลี่ยนไป จากการเติบโตและก้าวขึ้นสู่เวทีโลกของจีนสะท้อนให้เห็น “รัฐมนตรีมหาอำนาจใหม่” ที่กำลังขึ้นมาท้าทายมหาอำนาจเดิมอย่างสหรัฐฯ เช่นที่เคยเกิดขึ้นมาแล้วในการเมืองโลก ดังนั้นในยุครัฐบาล Clinton และ Bush จึงเริ่มเห็นความพยายามปรับยุทธศาสตร์ของสหรัฐฯ โดยลดบทบาทบางประการในยุโรปและหันมาเพิ่มความสนใจในเอเชียขึ้น²¹

ประเด็นดังกล่าวสอดคล้องกับที่ ประภัสสร เทพชาตรี เขียนใน “ยุทธศาสตร์สหรัฐฯ ต่อเอเชียตะวันออกเฉียงใต้” ว่าสหรัฐฯ ไม่เพียงต้องการเป็นเจ้าในระดับภูมิภาค แต่ยังต้องการเป็นเจ้าในระดับโลกและต้องการเป็นอันดับหนึ่งของโลก โดยเฉพาะทางด้านทหารเพราะเป็นเสาหลักของการครอบครองความเป็นเจ้า แม้ภายหลังจากเหตุการณ์ 11 กันยายน ปี ค.ศ. 2001 สหรัฐฯ ประกาศทำสงครามต่อต้านการก่อการร้าย (war on terror) และมุ่งเน้นเข้าไปในตะวันออกกลางเป็นหลัก แต่ยุทธศาสตร์ใหญ่ของสหรัฐฯ ต่อภูมิภาคนี้ก็ยังคงดำเนินต่อเนื่อง โดยมีหลักสำคัญสี่ประการคือ ต้องการครอบครองความเป็นเจ้าในภูมิภาค ต้องการสกัดกั้นอิทธิพลจีนและปิดล้อมจีนทางการทหาร ต้องการทำสงครามต่อต้านการก่อการร้าย และเพื่อส่งเสริมและปกป้องผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของตนในภูมิภาค²²

ขณะเดียวกันโลกในศตวรรษที่ 21 ภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ถือเป็นอีกหนึ่งพื้นที่ทางยุทธศาสตร์ที่สำคัญเนื่องด้วยเป็นแหล่งทรัพยากร แหล่งเศรษฐกิจการค้า แหล่งตลาดแรงงาน อีกทั้งยังเป็นเส้นทางการคมนาคมทางเรือที่สำคัญ และมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการครอบครองความเป็นเจ้าในระดับโลกของสหรัฐฯ ประภัสสร เทพชาตรี กล่าวใน “ความขัดแย้งในทะเลจีนใต้-2016” ว่าทะเลจีนใต้ถือเป็นยุทธศาสตร์ที่สำคัญ หากประเทศใดควบคุมทะเลจีนใต้ได้จะสามารถควบคุมเส้นทางเดินเรือ

²⁰ ประภัสสร เทพชาตรี, "ยุทธศาสตร์สหรัฐฯ ต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้," *วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงศึกษ* ฉบับที่ 29 (2549), หน้า 49-54.

²¹ สุรชาติ บำรุงสุข, "จากโอบามา...สู่ทรัมป์ – ยุทธศาสตร์ใหม่ต่อเอเชีย," *มติชนสุดสัปดาห์*, 23 สิงหาคม 2561, https://www.matchonweekly.com/column/article_128112 (เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2563).

²² ประภัสสร เทพชาตรี, "ยุทธศาสตร์สหรัฐฯ ต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้," หน้า 54.

ควบคุมยุทธศาสตร์ทางทะเล สกัดกั้นการขยายอิทธิพลทางทะเลของมหาอำนาจอื่น และสามารถขยายอิทธิพลทางทหารครอบงำเอเชียตะวันออกเฉียงใต้จนถึงช่องแคบมะละกาได้”²³ นอกจากนี้กรณียกเลิกการคว่ำบาตรการค้าอาวุธกับเวียดนามในปี ค.ศ. 2014 แม้ Obama ได้ออกมาปฏิเสธว่าทั้งหมดไม่ได้เกี่ยวข้องกับจีน หากแต่เป็นความพยายามลรอยรั่วในอดีตและหันมาให้ความสนใจในเรื่องความร่วมมือรอบด้านระหว่างทั้งสองประเทศเท่านั้น²⁴ แต่ก็ยากที่จะปฏิเสธว่าแรงขับเคลื่อนในการกระทำที่สำคัญล้วนเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับจีนไม่ว่าสหรัฐฯ จะพยายามปฏิเสธเท่าไรก็ตาม²⁵

1.2.3 วรรณกรรมที่แสดงถึงข้อพิพาททะเลจีนใต้ระหว่างเวียดนาม-จีน

เวียดนามถือเป็นหนึ่งในรัฐคู่พิพาทกับจีนเกี่ยวกับอำนาจอธิปไตยเหนือทะเลจีนใต้มานับตั้งแต่กลางทศวรรษที่ 1990 ถึงปัจจุบัน การเผชิญกับการขยายอิทธิพลทางการทหารของจีนอย่างก้าวร้าวทำให้บรรดานักวิชาการต่างมองว่า ข้อพิพาททะเลจีนใต้เป็นปัจจัยสำคัญในการกระชับความสัมพันธ์ทางการทหารระหว่างเวียดนามและสหรัฐฯ โดยเฉพาอย่างยิ่งเมื่อจีนประสบความสำเร็จในการปฏิรูปประเทศและมีระดับพัฒนาการทางเศรษฐกิจอย่างก้าวกระโดดส่งผลให้จีนมีศักยภาพในการเพิ่มขีดความสามารถด้านเทคโนโลยีทางการทหารและเพิ่มแสนยานุภาพทางกองทัพเรือได้อย่างต่อเนื่อง การกระทำฝ่ายเดียวของจีนบริเวณหมู่เกาะ Spratly และ Paracel ที่มีแนวโน้มก้าวร้าวขึ้นตลอดมาผนวกกับคำประกาศยกให้ทะเลจีนใต้เป็นผลประโยชน์หลัก (core interest) ของจีนเทียบเท่าได้วันทิเบต และซินเจียง²⁶ จึงก่อให้เกิดชุดคำอธิบายว่าจีนเป็นภัยคุกคามความมั่นคงของเวียดนาม²⁷

แม้เวียดนามและจีนมีความขัดแย้งอย่างเด่นชัดภายหลังจากเหตุการณ์พิพาท South Johnson Reef ในปี ค.ศ. 1988²⁸ แต่ก็มีงานวิชาการบางส่วนที่ชี้ให้เห็นว่าเวียดนามและจีนมีท่าทีที่แข็งกร้าวต่อกันก่อนเหตุการณ์ดังกล่าว อาทิ งานเขียนของ มณฑล ยศสมศักดิ์ ชี้ว่า จีนได้ส่งกองทัพบายึดหมู่เกาะ Spratly และเกิดการปะทะทางทหารครั้งแรกกับเวียดนามใต้ในปี ค.ศ. 1973 แม้ต่อมาในปี ค.ศ. 1974 ทั้งสองประเทศจะทำข้อตกลงแบ่งเขตแดนในอ่าวตังเกี๋ย แต่ภายหลังจีนได้ส่ง

²³ ประภัสสร เทพชาติ, "ความขัดแย้งในทะเลจีนใต้," *drprapat.com*, 29 กรกฎาคม 2559, <http://www.drprapat.com/ความขัดแย้งทะเลจีนใต้-2016/> (เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2563).

²⁴ The White House, *Remarks by President Obama and President Quang of Vietnam in Joint Press Conference* (Washington, DC: Office of the Press Secretary, May 23, 2016), <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2016/05/23/remarks-president-obama-and-president-quang-vietnam-joint-press> (accessed on March 23, 2020).

²⁵ Mark Thompson, "Why Lifting the Vietnam Arms Embargo Is All About China," *TIME*, May 23, 2016, <https://time.com/4345639/vietnam-arms-embargo-barack-obama-china/> (accessed on March 23, 2020).

²⁶ กมล มหาภิรมย์, "นโยบายด้านความมั่นคงของจีนในทะเลจีนใต้," *จุลสารความมั่นคงศึกษา* ฉบับที่ 143-144 (กรกฎาคม 2557), หน้า 5.

²⁷ Le Hong Hiep, "Vietnam: Under the Weight of China," *Eastasiaforum*, August 27, 2011, <https://www.eastasiaforum.org/2011/08/27/vietnam-under-the-weight-of-china/> (accessed on March 22, 2020).

²⁸ John W. Garver, "China's Push through the South China Sea," 7.

กองทัพเรือและกองทัพอากาศยึดหมู่เกาะ Paracel ด้านตะวันตกและขับไล่ทหารเวียดนามใต้ออกจากบริเวณดังกล่าว และภายหลังเวียดนามรวมประเทศได้สำเร็จในปี ค.ศ. 1975 เวียดนามได้ส่งทหารเข้าไปครอบครองหลายเกาะในหมู่เกาะ Spratly รวมทั้งประกาศใน “สมุดปกขาวของเวียดนาม” เพื่อสนับสนุนข้ออ้างกรรมสิทธิ์ของตนเหนือหมู่เกาะข้อพิพาท²⁹ ซึ่งสอดคล้องกับงานเขียนของ Tomotaka Shoji ที่เสนอว่าการถอดทหารของสหรัฐฯ ในเวียดนามใต้ปี ค.ศ. 1974 ถือเป็น การสร้างสุญญากาศทางอำนาจ (power vacuum) ในสภาพแวดล้อมเชิงยุทธศาสตร์ในบริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทำให้จีนฉกฉวยโอกาสเข้าครอบครองดินแดนบริเวณข้อพิพาท และนำมาสู่การปะทะกันระหว่างจีนและเวียดนามในปี ค.ศ. 1988³⁰

แม้ข้อพิพาทในทะเลจีนใต้จะสร้างความตึงเครียดให้แก่รัฐบาลทั้งสองประเทศเป็นประจำ แต่เนื่องด้วยลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่มีอาณาเขตติดต่อกันทำให้ทั้งสองประเทศปรับความสัมพันธ์ให้อยู่ในระดับปกติ (Normalization) ในเดือนพฤศจิกายนปี ค.ศ. 1991³¹ และเพื่อจัดการกับประเด็นปัญหาดังกล่าวจึงมีความพยายามเจรจาและสร้างข้อตกลงร่วมกันเรื่อยมา Ramses Amer ชี้ให้เห็นข้อสังเกตที่น่าสนใจในบทความ "China, Vietnam, and the South China Sea: Disputes and Dispute Management" ว่าทั้งสองประเทศมีความพยายามจัดการพุดคุยทั้งในระดับสูง ระดับรัฐมนตรี กระทรวงการต่างประเทศ ระดับรัฐบาล และระดับผู้เชี่ยวชาญ กระทั่งในปี ค.ศ. 1993 ได้ประสบผลสำเร็จในการจัดการปัญหาชายแดนและข้อพิพาทในอ่าวตังเกี๋ยร่วมกันเป็นครั้งแรก และในปี ค.ศ. 1994 ทั้งสองประเทศพุดคุยร่วมกันถึง 17 ครั้ง กระทั่งนำไปสู่การลงนามในข้อตกลงการแบ่งเขตน้ำเขตเศรษฐกิจจำเพาะและไหล่ทวีปในอ่าวตังเกี๋ย³² แต่อย่างไรก็ตาม Ralf Emmers เสนอข้อสังเกตที่สำคัญว่า จีนมักหยิบยกเหตุผลทางประวัติศาสตร์ในการอ้างความชอบธรรมเหนือบริเวณดังกล่าว โดยไม่ให้ความสำคัญกับการแก้ไขหรือระงับข้อพิพาทอย่างเป็นรูปธรรม³³ อีกทั้งนำแผนที่เส้นประ 9 เส้น (9

²⁹ มณฑล ยศสมศักดิ์, "การขยายบทบาททางทหารของจีนในทะเลจีนใต้," *จุลสารความมั่นคงศึกษา* ฉบับที่ 132-133 (พฤศจิกายน 2556) หน้า 44.

³⁰ Tomotaka Shoji, "Vietnam, Asean, and the South China Sea: Unity or Diverseness?," *NIDS Journal of Defense Security*, December 13, 2012, http://www.nids.mod.go.jp/english/publication/kiyo/pdf/2012/bulletin_e2012_2.pdf (accessed on March 28, 2020): 4-5.

³¹ Ramses Amer, "China, Vietnam, and the South China Sea: Disputes and Dispute Management," *Ocean Development & International Law* 45, no. 1, Taylor & Francis, 2014, <https://doi.org/10.1080/00908320.2013.839160> (accessed on March 28, 2020): 17.

³² Ibid. 20.

³³ ทสิทธิ์ สุพร, "ความสัมพันธ์มะนิลา-วอชิงตันใน "ทศวรรษที่สูญหาย" (1991-2001): การฟื้นฟูของพันธมิตรก่อนเหตุการณ์ 9/11," (วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบริหารธุรกิจ สาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2557). หน้า 17.

dashed lines) ที่จีนกำหนดขึ้นฝ่ายเดียว โดยครอบคลุมเกือบทั้งทะเลจีนใต้มาสนับสนุนการกล่าวอ้างสิทธิ์ของตนอยู่ซึ่งไม่สอดคล้องกับหลักกฎหมายระหว่างประเทศ³⁴

นอกจากนี้ Ralf Emmers ชี้ให้เห็นว่า รัฐบาลฮานอยไม่มีความสามารถทางทหารในการกำหนดเขตจำนองในทะเลจีนใต้และไม่มีขีดความสามารถที่จะแข่งขันจีนได้ ทำให้เวียดนามพยายามปรับปรุงกองทัพเรือและกองทัพอากาศให้ทันสมัยตั้งแต่กลางทศวรรษที่ 1990 โดยมีรัสเซียเป็นคู่ค้าที่สำคัญ³⁵ ความอสมมาตรของกองทัพเรือจีนกับเวียดนาม ทำให้นักวิชาการบางส่วนมองว่าเวียดนามควรตระหนักถึงความสำคัญของสหรัฐฯ ในการเข้ามาช่วยรักษาดุลอำนาจในระยะยาว โดย Anders Corr กล่าวในบทความ Can Vietnam Be America's New Ally Against China? ว่าความมั่นคงของเวียดนามจะไร้ซึ่งหลักประกันหากปราศจากสหรัฐฯ ในการถ่วงดุลจีน³⁶ แต่ Charlie Campbell เสนอข้อโต้แย้งว่า เวียดนามยินดีที่สหรัฐฯ จะสร้างแนวป้องกันจีนที่แข็งแกร่งมากขึ้น แต่เวียดนามจะไม่สามารถยืนเคียงบ่าเคียงไหล่กับสหรัฐฯ ได้เพราะเวียดนามมี หลักการ “3 ไม่” ที่เป็นอุปสรรคในการร่วมมือทางด้านความมั่นคงที่สำคัญที่สุดของเวียดนามและสหรัฐฯ³⁷

1.3 คำถามการวิจัย

1. นโยบาย “3 ไม่” มีความสำคัญกับเวียดนามอย่างไร
2. ความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงระหว่างเวียดนามกับสหรัฐอเมริกาในปี ค.ศ. 2010 อยู่ในขอบเขตของนโยบาย “3 ไม่” หรือไม่อย่างไร
3. ความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงระหว่างสองประเทศจนถึงปี ค.ศ. 2019 นี้ยังอยู่ในขอบเขตของนโยบาย “3 ไม่” หรือไม่อย่างไร

1.4 วัตถุประสงค์ในการศึกษา

1. เพื่อทำความเข้าใจยุทธศาสตร์ของนโยบาย “3 ไม่” ของเวียดนาม

³⁴ Sheldon W. Simon, "Conflict and Diplomacy in the South China Sea," *Asian Survey* 52, no. 6, University of California Press, 2012, <https://www.jstor.org/stable/10.1525/as.2012.52.issue-6>, <https://doi.org/10.1525/as.2012.52.6.995> (accessed on March 28, 2020): 996.

³⁵ Ralf Emmers, "The Changing Power Distribution in the South China Sea: Implications for Conflict Management and Avoidance," 62, no. 2, *Routledge*, 2010, <https://doi.org/10.1177/0032318710381519> (accessed on March 28, 2020): 121.

³⁶ Anders Corr, "Can Vietnam Be America's New Ally Against China?," *The National Interest*, November 7, 2019, <https://nationalinterest.org/feature/can-vietnam-be-america%E2%80%99s-new-ally-against-china-94901> (accessed on March 28, 2020).

³⁷ Charlie Campbell, "How Vietnam's New Leader Could Strengthen Ties to China," *Time*, October 31, 2018, <https://time.com/5440653/vietnam-us-china-balance/> (accessed on March 29, 2020).

2. เพื่อวิเคราะห์ว่านโยบาย “3 ไม่” ของเวียดนามเป็นปัจจัยที่กำกับความสัมพันธ์ด้านการทหารที่เวียดนามมีกับสหรัฐฯ ในช่วงปีค.ศ. 2010-2019 หรือไม่อย่างไร และความสัมพันธ์นี้ได้ละเมิดนโยบาย “3 ไม่” ของเวียดนามหรือไม่

1.5 กรอบแนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

งานวิจัยชิ้นนี้ มีความเกี่ยวข้องกับกรอบแนวคิดและทฤษฎีต่าง ๆ ดังนี้

1. แนวคิดเรื่องดุลแห่งอำนาจ (Balance of Power) ซึ่งอธิบายได้พอสังเขปว่า รัฐต่าง ๆ มีปฏิสัมพันธ์ภายใต้โครงสร้างระบบระหว่างประเทศที่เป็นอนาธิปไตย บทบาท ตำแหน่งหน้าที่ และพฤติกรรมของรัฐถูกกำหนดโดยการกระจายขีดความสามารถที่ไม่เท่ากันของรัฐ ส่งผลให้รัฐต่าง ๆ พยายามเสริมสร้างขีดความสามารถของตนเองอยู่ตลอดเวลา ทว่าการเสริมสร้างขีดความสามารถของรัฐหนึ่ง ๆ นั้นกลับไปกระทบความมั่นคงของรัฐอื่นเสมอ Kenneth Waltz ชี้ว่า หนึ่งในหนทางที่จะค้าประกันและรักษาความมั่นคงของรัฐคือ การถ่วงดุลอำนาจ ซึ่งมาจากสองปัจจัย คือ ปัจจัยภายใน (internal factor) ปรากฏผ่านการพัฒนาทางเศรษฐกิจและการทหารภายในรัฐ และปัจจัยภายนอก (external factor) ในการเข้าร่วมเป็นพันธมิตรกับรัฐอื่น³⁸ อย่างไรก็ตาม ดุลแห่งอำนาจมิได้หมายความว่า เป็นเรื่องของรัฐมหาอำนาจกระทำต่อกันเพียงอย่างเดียวเสมอไป บางครั้ง บางรัฐ แม้ไม่ถือว่าเป็นมหาอำนาจ แต่การดำเนินนโยบายหรือการเปลี่ยนแปลงใด ๆ ของรัฐดังกล่าว อาจส่งผลต่อดุลแห่งอำนาจได้เช่นกัน เช่น ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ถือเป็นสมรภูมิการต่อสู้เพื่อดุลแห่งอำนาจของมหาอำนาจสองฝ่ายคือสหรัฐฯ และจีน ซึ่งความซับซ้อนของดุลแห่งอำนาจในบริเวณนี้อยู่ตรงที่ ความสำคัญและเส้นแบ่งระหว่าง “พื้นที่” ต่าง ๆ เหล่านี้แปรเปลี่ยนได้และเปลี่ยนแปลงเรื่อยมาตามสภาพของระบบการเมืองระหว่างประเทศและลักษณะของความสัมพันธ์ระหว่างมหาอำนาจในแต่ละช่วง³⁹ กรณีเวียดนามมีความรู้สึกไม่มั่นคงจากการได้รับภัยคุกคามจากจีนในกรณีข้อพิพาททะเลจีนใต้จึงมีความพยายามแสวงหาความร่วมมือกับรัฐมหาอำนาจอื่น ๆ โดยเฉพาะสหรัฐฯ เพื่อให้เข้ามาถ่วงดุลอำนาจกับจีน ในขณะที่สหรัฐฯ แม้จะก้าวขึ้นมาเป็นมหาอำนาจนับตั้งแต่ช่วงสงครามโลกครั้งที่สองจนถึงปัจจุบัน แต่การพัฒนาทางเศรษฐกิจและความมั่นคงของจีนอย่างก้าวกระโดด พร้อมกับการแสดงออกอย่างก้าวร้าวของจีนในทศวรรษที่ผ่านมา ทำให้สหรัฐฯ เกิดความกังวลว่าจีนจะมีอิทธิพลเหนือกว่าตนได้ในอนาคต จึงดำเนินนโยบายในการสกัดกั้นเพื่อไม่ให้จีนก้าว

³⁸ ทภิพร สุพร, "Kenneth Waltz : Anarchic Orders and Balances of Power," *hulicruzio*, 13 กรกฎาคม 2555,

<https://hulicruzio.wordpress.com/tag/balance-of-power/> (เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2563).

³⁹ ศุภมิตร ปิติพัฒน์, แนวทางกระแสหลักในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ: ทฤษฎีสัจนิยมกับแนวคิดดุลแห่งอำนาจ, รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์ (กรุงเทพฯ: งานบริการวิชาการและวิจัย คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551).

ขึ้นมาใช้อำนาจมากขึ้น⁴⁰ แต่กระทั้งการเลือกดำเนินนโยบายต่างประเทศของเวียดนามกลับไม่ใช่เป็นการสร้างพันธมิตรที่มีลักษณะเป็นทางการกับสหรัฐฯ โดยตรงแม้จะเผชิญภัยคุกคามเดียวกัน แต่เวียดนามกลับเลือกที่ใช้ดุลแห่งอำนาจระหว่างสองมหาอำนาจเป็นเครื่องมือ เพื่อให้เวียดนามสามารถได้ดุลทั้งสหรัฐฯ กับจีนไปพร้อม ๆ กันโดยไม่จำเป็นต้องเลือกฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง

2. แนวคิดเรื่องระบบพันธมิตรทางทหารเป็นเสมือนแกนกลางและเป็นปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นเสมอไม่เปลี่ยนแปลงในการเมืองระหว่างประเทศ ซึ่งอาจนิยามได้ว่าพันธมิตรคือ อาจเป็นข้อตกลงอย่างเป็นทางการ หรือไม่เป็นทางการก็ได้ ในการสถาปนาความร่วมมือทางความมั่นคงระหว่างรัฐอธิปไตยตั้งแต่สองรัฐขึ้นไป⁴¹ เพื่อเป้าหมายบางประการร่วมกัน มีทั้งความร่วมมือแบบหลวม ๆ ไปจนถึงการกระทำร่วมกัน การรวมกลุ่ม หรือกระทั้งการทำข้อตกลงแบบเป็นสนธิสัญญาอย่างเป็นทางการ⁴² นอกจากนี้สารนิพนธ์ฉบับนี้ยังเล็งเห็นประเด็นความสำคัญในการแสวงหาพันธมิตรที่ว่า การจัดตำแหน่งพันธมิตร (alignment) ระหว่างรัฐขนาดเล็กและขนาดใหญ่นั้นมีตัวแปรสำคัญอยู่สองประการ คือ ความทะเยอทะยานในการครอบครองความเป็นเจ้าของมหาอำนาจ (hegemonic ambition) และภัยคุกคามจากภายนอก (external threat) ของรัฐขนาดเล็กที่รุนแรงซึ่งตัวแปรเหล่านี้จะเป็นตัวกำหนดรูปแบบของปฏิสัมพันธ์ว่ารัฐใดจะเป็นฝ่ายแสวงหาพันธมิตรมากกว่ากัน⁴³

ทั้งนี้เมื่อพิจารณากรณีเวียดนามและสหรัฐฯ จะพบว่าสหรัฐฯ ที่เป็นรัฐขนาดใหญ่มีความกระตือรือร้นในการเข้าหาเวียดนามมากกว่าเนื่องจากสหรัฐฯ ต้องการเขตอิทธิพลในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เพื่อยับยั้งการขึ้นมาใช้อำนาจนำของจีนในบริเวณดังกล่าวในขณะที่เวียดนามพยายามสร้างความสัมพันธ์ที่มั่นคงและใกล้ชิดกับทั้งสหรัฐฯ และจีนนับตั้งแต่ปรับความสัมพันธ์ให้อยู่ในระดับปกติ โดยไม่ได้เจาะจงว่าจะร่วมมือกับสหรัฐฯ อย่างแนบแน่นในการถ่วงดุลอำนาจจีนหรือร่วมมือกับสหรัฐฯ อย่างจำกัด (Hedge)⁴⁴ เพราะเวียดนามเล็งเห็นว่าทางเลือกฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือเป็นพันธมิตรทางทหารอย่างจริงจังกับรัฐมหาอำนาจหนึ่งเพื่อต่อต้านมหาอำนาจอื่นเป็นการแสดง

⁴⁰ ชาญชัย คุ่มปัญญา, "ทฤษฎีดุลแห่งอำนาจ (Balance of Power) ในบริบทอาเซียน," *สถานการณโลก*, 21 กุมภาพันธ์ 2559, <http://www.chanchaivision.com/2016/02/ASEAN-and-Balance-of-Power-160221.html> (เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 2 เมษายน 2563).

⁴¹ Stephen M. Walt, "Introduction Exploring Alliance Formation," *In The Origins of Alliance* (Cornell University Press, 1987), www.jstor.org/stable/10.7591/j.ctt32b5fc.5 (accessed on March 15, 2020): 25.

⁴² Stefan Bergsmann, "The Concept of Military Alliance," ed. Gärtner H. Reiter E., *In Small States and Alliances* (Heidelberg: Springer, 2001), https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-662-13000-1_4#citeas (accessed on March 16, 2020): 25-31.

⁴³ David C. Kang, "Vietnam: Who's Chasing Whom in Vietnam-U.S. Relations," *In American Grand Strategy and East Asian Security in the Twenty-First Century* (Cambridge: Cambridge University Press, 2017), <https://www.cambridge.org/core/books/american-grand-strategy-and-east-asian-security-in-the-twentyfirst-century/vietnam-whos-chasing-whom-in-vietnamus-relations/6489A1999C3DF414986A3AEB32AB1A84> (accessed on March 16, 2020): 114-116.

⁴⁴ Ibid. 117.

ท่าทีที่เป็นปฏิปักษ์อย่างเปิดเผยซึ่งไม่ส่งผลดีต่อรัฐขนาดเล็ก โดยเฉพาะกับเวียดนามที่พื้นที่ติดต่อกับจีนทางตอนเหนือ เมื่อเป็นเช่นนี้รูปแบบพันธมิตรทางการทหารที่เกิดขึ้นระหว่างเวียดนามกับสหรัฐฯ จึงเป็นไปตามค่านิยมของ Walt ที่ว่าเป็นข้อตกลงเกี่ยวกับความร่วมมือทางการทหารระหว่างรัฐอธิปไตยตั้งแต่สองรัฐขึ้นไปที่มีลักษณะที่เป็นทางการ หรือไม่เป็นทางการก็ได้

1.6 สมมติฐานงานวิจัย

เวียดนามใช้นโยบาย “3 ไม่” เพื่อสร้างโอกาสให้ตนเองในการแสวงหาความสัมพันธ์รอบด้านกับประเทศมหาอำนาจนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 2010 การดำเนินนโยบาย “3 ไม่” ของเวียดนามส่งผลต่อความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงระหว่างเวียดนามและสหรัฐฯ ในแง่ที่เวียดนามไม่เข้าไปเป็นพันธมิตรทางการทหารที่ใกล้ชิดกับสหรัฐฯ และแม้ว่าความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงระหว่างสองประเทศจนถึงปี ค.ศ. 2019 จะยังอยู่ในกรอบของนโยบาย “3 ไม่” แต่ความสัมพันธ์ด้านการทหารกับสหรัฐฯ ก็ขยายตัวมากขึ้น พร้อม ๆ กับกรอบนโยบาย “3 ไม่” มีลักษณะที่ยืดหยุ่นมากขึ้น

1.7 ขอบเขตการศึกษา

นโยบาย “3 ไม่” ของเวียดนามกับความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงกับสหรัฐฯอเมริกามีขอบเขตการศึกษาตั้งแต่ปี ค.ศ. 2010 ถึงปี ค.ศ. 2019

1.8 ระเบียบวิจัย

สารนิพนธ์นี้ใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ และเป็นการวิจัยเชิงกรณีศึกษาเดี่ยว (single-case-based research) ที่เลือกศึกษาความสัมพันธ์ด้านการทหารระหว่างเวียดนามและสหรัฐฯ ภายหลังจากขยายอิทธิพลของจีนบริเวณทะเลจีนใต้การเก็บข้อมูลและการวัดผลในสารนิพนธ์นี้จะอาศัยการวิจัยเอกสารเพื่อตอบคำถามที่ว่านโยบาย “3 ไม่” ของเวียดนามมีความสำคัญอย่างไร และส่งผลต่อความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงระหว่างเวียดนามและสหรัฐฯ นับจากปี ค.ศ. 2010 หรือไม่อย่างไรและความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงระหว่างสองประเทศจนถึงปี ค.ศ. 2019 นี้ยังอยู่ในขอบเขตของนโยบาย “3 ไม่” หรือไม่อย่างไร

1.9 ขั้นตอนการนำเสนอผลงาน

สารนิพนธ์ฉบับนี้แบ่งการนำเสนอออกเป็น 4 ส่วน โดยนอกเหนือจากส่วนแรกซึ่งเป็นบทนำแล้ว ซึ่งแต่ละส่วนจะประกอบด้วยเนื้อหาดังต่อไปนี้

ส่วนที่ 2 จะเป็นการทำความเข้าใจนโยบาย “3 ไม่” ของเวียดนามและการดำรงอยู่ของนโยบายจนถึงปัจจุบัน รวมถึงจะกล่าวถึงความวิตกกังวลของเวียดนามที่มีต่อท่าที่แข็งกร้าวของจีนในปัญหาทะเลจีนใต้

ส่วนที่ 3 ถือว่าเป็นส่วนสำคัญของสารนิพนธ์ฉบับนี้ จะวิเคราะห์ว่านโยบาย “3 ไม่” ของเวียดนามว่าส่งผลต่อความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงระหว่างเวียดนามและสหรัฐฯ นับจากปี 2010 หรือไม่อย่างไร และความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงระหว่างสองประเทศจนถึงปี 2019 นี้ยังอยู่ในขอบเขตของนโยบาย “3 ไม่” จริงหรือไม่

ส่วนที่ 4 จะเป็นส่วนสรุป

ส่วนที่สอง: นโยบาย “3 ไม่” ของเวียดนามกับความวิตกกังวลต่อท่าทีแข็งกร้าวของจีนในทะเลจีนใต้

“ผู้นำเวียดนามทุกคนต้องสามารถต่อกรกับจีนและเคียงข้างจีนไปพร้อม ๆ กัน และหากผู้นำคนใดคิดว่าสิ่งเหล่านี้ไม่สามารถกระทำให้เกิดผลได้ในเวลาเดียวกันแล้วนั้น คนผู้นั้นไม่สมควรที่เป็นผู้นำ”

เจ้าหน้าที่อาวุโสของเวียดนาม⁴⁵

คำกล่าวดังกล่าวได้สะท้อนว่าจีนยังเป็นทั้งมิตรและศัตรูที่แข็งแกร่งที่สุดของเวียดนาม แม้ว่าจีนถือเป็นภัยคุกคามความมั่นคงของเวียดนามนับตั้งแต่ก่อเกิดประวัติศาสตร์เวียดนาม และรอยร้าวที่ฝังลึกระหว่างทั้งสองประเทศในสงครามปี ค.ศ. 1979 ได้สร้างความสูญเสียแก่เวียดนามกว่า 50,000 ชีวิต จนทำให้ความสัมพันธ์ระหว่างสองประเทศนั้นเคลือบแคลงตลอดมา แม้ในเวลาต่อมาเวียดนามได้ปรับความสัมพันธ์ทางการทูตกับจีนให้อยู่ในระดับปกติเมื่อปี ค.ศ. 1991 จนกระทั่งจีนกลายมาเป็นคู่ค้าอันดับหนึ่งของเวียดนามในปี ค.ศ. 2004 และเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์ต่อกันในปี ค.ศ. 2008 แต่ท่าทีแข็งกร้าวของจีนต่อประเด็นปัญหาทะเลจีนใต้นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 2010 โดยเฉพาะอย่างยิ่งวิกฤตแท่นขุดเจาะน้ำมัน *Haiyang Shiyou 981* ในปี ค.ศ. 2014 เป็นหมุดหมายสำคัญที่ทำให้เวียดนามมองจีนเป็นภัยคุกคามความมั่นคงของตน⁴⁶ อย่างไรก็ตามแม้เวียดนามจะตระหนักถึงภัยคุกคามจากจีนที่เพิ่มมากขึ้น แต่การยึดโยงกันทางเศรษฐกิจระหว่างทั้งสองประเทศทำให้เวียดนามอยู่ในสภาวะกลืนไม่เข้าคายไม่ออก (dilemma) ในความสัมพันธ์นี้ ในแง่หนึ่งเวียดนามไม่สามารถผนวกเป็นพันธมิตรที่ใกล้ชิดกับจีนได้ด้วยเงื่อนไขทางประวัติศาสตร์ และในอีกแง่หนึ่งก็ไม่สามารถปฏิเสธความสัมพันธ์กับจีนได้อย่างเด็ดขาด ดังนั้นเวียดนามจึงเลือกใช้ยุทธศาสตร์ประกันความเสี่ยง (hedging) ในรูปแบบของหลักการ “3 ไม่” ในการดำเนินนโยบายด้านความมั่นคงของเวียดนาม⁴⁷

ในส่วนที่สองนี้ จะกล่าวถึงปัจจัยในการดำรงอยู่ของนโยบาย “3 ไม่” ต่อสถานการณ์ความตึงเครียดในทะเลจีนใต้ โดยจะแบ่งการนำเสนอออกเป็นสองส่วน ส่วนแรกจะทำความเข้าใจนโยบาย “3

⁴⁵ Kishore Mahbubani, "Will Asean Survive the New Geopolitical Competition between the Us and China?," *TheSecurityTimes*, February 2017, <https://www.the-security-times.com/will-asean-survive-the-new-geopolitical-competition-between-the-us-and-china/> (accessed on April 9, 2020).

⁴⁶ Le Hong Hiep, "Vietnam's Pursuit of Alliance Politics in the South China Sea," ed. Enrico Fels and Truong-Minh Vu, *In Power Politics in Asia's Contested Waters: Territorial Disputes in the South China Sea* (Cham: Springer International Publishing, 2016), https://doi.org/10.1007/978-3-319-26152-2_13 (accessed on March 16, 2020): 271-273.

⁴⁷ Ibid. 272.

ไม่”: รากฐานความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงของเวียดนาม และส่วนที่สองจะกล่าวถึงข้อพิพาททะเลจีนใต้และนัยต่อความมั่นคงของเวียดนามในช่วงปี ค.ศ. 2010-2019

2.1 นโยบาย “3 ไม่”: รากฐานของความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงของเวียดนาม

การจะทำความเข้าใจนโยบาย “3 ไม่” นั้นจำเป็นต้องทำความเข้าใจปัจจัยสามส่วนคือ ภูมิศาสตร์ ประวัติศาสตร์⁴⁸ และการเปลี่ยนผ่านสู่การเป็นมหาอำนาจของจีนรวมถึงการผูกโยงทางเศรษฐกิจระหว่างเวียดนามกับจีน ซึ่งปัจจัยดังกล่าวส่งผลอย่างยิ่งต่อการกำหนดนโยบายต่างประเทศและความมั่นคงของเวียดนามจนถึงปัจจุบัน และทำให้เกิดชุดคำอธิบายว่าทำไมรัฐบาลฮานอยจึงมีท่าทีลังเลที่จะเป็นพันธมิตรกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพื่อต่อต้านความก้าวร้าวของจีนตลอดมา

2.1.1 ความเป็นมาของหลัก “3 ไม่”

Carlyle A. Thayer ได้อธิบายตำแหน่งที่ตั้งของเวียดนามว่าเป็น *Tyranny of geography* เวียดนามซึ่งมีเขตแดนติดกับจีนและไม่ว่าจะพิจารณาจากขนาดประเทศ จำนวนประชากร หรือแม้กระทั่งศักยภาพภายในประเทศล้วนแล้วแต่สมมาตรกับเพื่อนบ้านขนาดใหญ่อย่างจีน⁴⁹ แม้ว่าในปัจจุบันเวียดนามมีประชากรกว่า 96 ล้านคน ซึ่งถือว่ามีจำนวนประชากรมากเป็นอันดับ 15 ของโลกก็เทียบได้เพียงหนึ่งจังหวัดขนาดกลางของประเทศจีนเท่านั้น⁵⁰ ดังนั้นการที่เวียดนามอยู่ภายใต้เงาของจีนที่เป็นเพื่อนบ้านที่มีขนาดใหญ่ ทำให้จีนที่มีอำนาจมากกว่าจึงมักเข้ามารุกรานและยึดครองเวียดนาม ทำให้เวียดนามต้องดิ้นรนต่อสู้แย่งชิงอิทธิปไตยเหนือดินแดนและสิทธิ์ในการปกครองกับจีนตลอดระยะเวลากว่า 2,000 ปีที่ผ่านมา เวียดนามจึงมองว่าจีนเป็นภัยคุกคามด้านความมั่นคงหลักของตน นอกจากนี้ภูมิศาสตร์ของเวียดนามยังเป็นเส้นทางสำคัญของการแข่งขันสร้างเขตอิทธิพลของบรรดาชาติมหาอำนาจ ทำให้บ่อยครั้งที่เวียดนามกลายเป็นเหยื่อความขัดแย้งของมหาอำนาจ โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเข้าร่วมเป็นพันธมิตรทางการทหารเพื่อพยายามต่อต้านจีน อาทิ ในห้วงทศวรรษที่ 1950 เวียดนามพยายามรักษาสมดุลระหว่างโซเวียตกับจีนซึ่งเป็นพันธมิตรหลักของตน เช่น สงครามกับฝรั่งเศส สหรัฐฯ และจีน เป็นต้น ดังนั้นประวัติศาสตร์เวียดนามตั้งอยู่บนพื้นฐานของ

⁴⁸ Thuy T. Do, "Firm in Principles, Flexible in Strategy and Tactics: Understanding the Logic of Vietnam's China Policy," 2, no. 1, *Asian Journal of Comparative Politics*, March 2017, <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/2057891116677350>, <https://doi.org/10.1177/2057891116677350> (accessed on March 20, 2020): 26.

⁴⁹ Ibid. 348.

⁵⁰ "Vietnam Population (Live) Retrieving Data...", *Worldmeter*, 2020, <https://www.worldometers.info/world-population/vietnam-population/> (accessed on July 3, 2020).

การดิ้นรนต่อสู้เพื่อรักษาอธิปไตยเหนือดินแดน และทำให้เวียดนามหวงแหนความเป็นอิสระทางการเมืองและอัตลักษณ์ของเวียดนาม⁵¹

ด้านประวัติศาสตร์ *ประการแรก* เวียดนามเผชิญกับประสบการณ์การเป็นพันธมิตรที่โหดร้ายกับจีน กล่าวคือนับตั้งแต่พรรคคอมมิวนิสต์ได้ขึ้นสู่อำนาจในทั้งสองประเทศห้วงทศวรรษที่ 1940 ความสัมพันธ์ด้านอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ร่วมกันได้ระงับความขัดแย้งข้อพิพาททั้งด้านพรมแดนและทางทะเล อีกทั้งยังสร้างความสัมพันธ์ที่ดีแก่ทั้งสองประเทศจนกลายเป็นเพื่อนบ้านที่ใกล้ชิดยิ่งในระหว่างทศวรรษที่ 1950-1960 แต่ในช่วงกลางทศวรรษที่ 1970 ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศได้ตกต่ำลงอันเนื่องมาจากผลประโยชน์แห่งชาติที่แตกต่างกันเมื่อจีนติดต่อสัมพันธ์กับสหรัฐฯ ทำให้เวียดนามเริ่มตีตัวออกห่างจากจีน ส่งผลให้ข้อพิพาททางดินแดนกลับมาปะทุอีกครั้งและความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศก็อยู่ในสภาวะลุ่ม ๆ ดอน ๆ เรื่อยมา⁵² กระทั่งในปี ค.ศ. 1974 ขณะนั้นจีนได้ฉวยโอกาสในช่วงท้ายสงครามเวียดนามบุกยึดครองหมู่เกาะ Paracel ของเวียดนามได้ ต่อมาความสัมพันธ์เวียดนาม-จีนได้เสื่อมถอยที่สุดเมื่อทั้งสองประเทศได้ทำสงครามเขตแดนกันในปี ค.ศ. 1979 และเกิดการปะทะอีกครั้งในปี ค.ศ. 1988 ในประเด็นหมู่เกาะ Spratly เหตุการณ์เหล่านี้ทำให้รัฐบาลฮานอยตีพิมพ์เอกสาร *the Truth* ซึ่งมีใจความสำคัญว่า เวียดนามถูกจีนทรยศความไว้นือเชื่อใจถึงสามครั้ง ส่งผลให้ทั้งสองประเทศยุติความสัมพันธ์ระหว่างกันยาวนานกว่าทศวรรษและด้วยเหตุนี้ทำให้ความไม่ไว้วางใจได้กลายมาเป็นปัจจัยพื้นฐานในความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามกับจีน⁵³

ประการหลัง เวียดนามได้รับบทเรียนที่แสนสาหัสในการเลือกเข้าเป็นพันธมิตรกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพื่อต่อต้านอีกฝ่าย ช่วงปลายทศวรรษที่ 1960 ความขัดแย้งในค่ายคอมมิวนิสต์ทำให้เวียดนามจำเป็นต้องเลือกข้าง โดยเวียดนามตัดสินใจเป็นพันธมิตรทางทหารกับสหภาพโซเวียตในปี ค.ศ. 1978 ผลลัพธ์การตัดสินใจในครั้งนั้นส่งผลให้เวียดนามต้องเข้าไปเกี่ยวข้องกับสงครามในกัมพูชา ต่อมาในปี ค.ศ. 1979 จีนได้ทำสงครามสั่งสอนเวียดนามบริเวณชายแดนทั้งสองประเทศ และเวียดนามถูกคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจจากจีน สหรัฐฯ รวมทั้งประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ด้วย⁵⁴ ท้ายที่สุดภายหลังโซเวียตล่มสลายในปี ค.ศ. 1991 เวียดนามกลายเป็นประเทศที่ถูกทิ้งให้โดดเดี่ยว กระทั่งเวียดนามต้องเร่งปรับความสัมพันธ์ทางการทูตกับนานาประเทศและเร่งพัฒนาเศรษฐกิจเพื่อดึงดูดนักลงทุนต่างชาติจนเป็นผลสำเร็จ⁵⁵ ดังนั้นสำหรับเวียดนามการเข้าไปมีส่วนร่วมกับอดีตพันธมิตรทั้งจีน

⁵¹ Carlyle A. Thayer, "The Tyranny of Geography: Vietnamese Strategies to Constrain China in the South China Sea," 33, no. 3, *Contemporary Southeast Asia*, 2011, <https://www.jstor.org/stable/41446234> (accessed on March 20, 2020): 348.

⁵² Le Hong Hiep, "Vietnam's Pursuit of Alliance," 272.

⁵³ Thuy T. Do, "Firm in Principles, Flexible in Strategy and Tactics," 27.

⁵⁴ Ibid. 27-29.

⁵⁵ Tung Nguyen Vu, "Vietnam's Security Challenges: Hanoi's New Approach to National Security and Implications to Defense and Foreign Policies," vol. 5, *In National Institute for Defense Studies, Asia Pacific Countries' Security Outlook and Its*

และสหภาพโซเวียตเป็นเสมือนน้ำที่อยู่ไกลไม่สามารถใช้ดับไฟในมือได้ทันกาล เวียดนามจึงตระหนักดีว่าไม่ควรพึ่งพามหาอำนาจใดมหาอำนาจหนึ่งเพื่อป้องกันผลประโยชน์ของตนโดยการต่อต้านมหาอำนาจอื่น

ยิ่งไปกว่านั้นเวียดนามยังเคยเผชิญกับการถูกรุกรานจากการเจรจาของมหาอำนาจในอดีต อาทิ ในระหว่างการประชุมที่กรุงเจนีวา (Geneva Conference 1954)⁵⁶ เพื่อฟื้นฟูสันติภาพในภูมิภาคอินโดจีนที่ตกอยู่ในสภาวะสงครามเป็นเวลานาน โดยในการประชุมดังกล่าวได้ข้อสรุปสำคัญนอกเหนือจากการแบ่งเวียดนามออกเป็นสองส่วนชั่วคราว คือ เวียดนามเหนือหรือสาธารณรัฐประชาธิปไตยเวียดนาม (Democratic Republic of Vietnam) ภายใต้การปกครองของรัฐบาลโฮจิมินห์และเวียดนามใต้ปกครองโดยรัฐบาลเป่าไตซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสหรัฐฯ ซึ่งของตกลงดังกล่าวได้ระบุว่าให้ทั้งสองเขตรวมกันภายหลังจากการเลือกตั้งในปี ค.ศ. 1956⁵⁷ แล้วอีกประการหนึ่งที่เป็นรากฐานความคิดที่สำคัญของเวียดนามในปัจจุบันคือ การไม่ให้มีฐานทัพภายใต้การควบคุมของรัฐภายนอกในเวียดนามทั้งสองส่วน อีกทั้งเวียดนามทั้งสองส่วนจะต้องไม่เข้าไปเป็นพันธมิตรทางทหารกับรัฐอื่นเพื่อสร้างเสริมกำลังทหารของตน อย่างไรก็ตามการละเมิดข้อตกลงเจนีวาด้วยการสถาปนาสาธารณรัฐเวียดนามของฝ่ายเวียดนามใต้ที่มีสหรัฐฯ ให้การสนับสนุนและการไม่ยอมดำเนินแนวทางการรวมประเทศตามข้อตกลงเจนีวาทำให้เกิดสงครามในอินโดจีนอีกครั้ง⁵⁸ เช่นเดียวกับกรณีที่เหมาะสม เจอ ตุงกับริชาร์ต นิกสันได้ตกลงสันติภาพและการรวมเวียดนามในปี ค.ศ. 1972 ผู้นำเวียดนามมีความกังวลว่าข้อตกลงแบบเดียวกันจะเกิดขึ้นในประเด็นทะเลจีนใต้ซึ่งหากเป็นเช่นนั้นจริงผลประโยชน์ของเวียดนามจะถูกทำลายลง ดังนั้นผลที่ตามมานับตั้งแต่สิ้นสุดสงครามเย็น เวียดนามจึงยึดหลังนโยบายต่างประเทศที่เป็นอิสระ ไม่ฝักใฝ่ฝ่ายใด และดำเนินความสัมพันธ์แบบรอบทิศทาง⁵⁹ โดยมีหลักการ “3 ไม่” เป็นแกนกลางที่ยึดโยงความสัมพันธ์

นโยบาย “3 ไม่” มีสาระสำคัญ คือ ไม่เป็นพันธมิตรทางทหาร ไม่มีฐานทัพต่างชาติดบนดินแดน และไม่มีความสัมพันธ์กับรัฐหนึ่งเพื่อต่อต้านรัฐอื่น ได้ถูกระบุไว้ในสมุดปกขาวด้านความมั่นคงของเวียดนาม (Vietnam’s White Paper Defence) ซึ่งเป็นเอกสารสำคัญต่อการแสดงจุดยืนและ

Implications for the Defense Sector (Tokyo: National Institute for Defense Studies, 2010),

http://www.nids.mod.go.jp/english/publication/joint_research/series5/series5.html (accessed on March 25, 2020): 112.

⁵⁶ Thuy T. Do, ‘Firm in Principles, Flexible in Strategy and Tactics,’ 27.

⁵⁷ กาญจนพงศ์ รินสินธุ์, “การประชุมเจนีวา 1954,” *สารานุกรมอาเซียน*, กรกฎาคม 2559,

<https://aseanpedia.wu.ac.th/site/readencyclopedia?id=97> (เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2563).

⁵⁸ Lyman Miller and Richard Wich, *Becoming Asia: Change and Continuity in Asian International Relations since World War II* (Stanford University Press, January 20, 2011), <https://books.google.co.th/books?id=c0UkDwAAQBAJ> (accessed on July 2, 2020): 99.

⁵⁹ Thuy T. Do, ‘Firm in Principles, Flexible in Strategy and Tactics,’ 27.

ทิศทางการดำเนินนโยบายป้องกันประเทศของเวียดนามตั้งแต่ฉบับแรกเมื่อปี ค.ศ. 1998 ถึงฉบับปัจจุบันปี ค.ศ. 2019 กล่าวได้ว่าแม้ว่าสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศได้เปลี่ยนแปลงจากสงครามเย็นสู่ความกังวลเรื่องการก่อการร้ายและความพยายามพัฒนาศักยภาพทางอาวุธนิวเคลียร์ที่แพร่หลาย ช่วงต้นศตวรรษที่ 21 ในฉบับที่สอง⁶⁰ และความกังวลเรื่องช่องว่างของอำนาจทางทหารระหว่างบรรดาประเทศมหาอำนาจกับประเทศที่เล็ที่เพิ่มมากขึ้น ซึ่งกระทบต่อความสัมพันธ์ระหว่างประเทศมหาอำนาจกับยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศของรัฐต่าง ๆ ทั่วโลกในฉบับที่สาม⁶¹ ก็ไม่ได้ทำให้เวียดนามถอยห่างจากหลักการ “3 ไม่” เมื่อพิจารณาเนื้อหาทั้งสามฉบับล้วนออกมาในลักษณะเดียวกัน อาทิ ในสมุดปกขาวปี ค.ศ. 2009 ที่ระบุว่า

“การที่จะได้มาซึ่งความเป็นอิสระภาพและนโยบายป้องกันประเทศแบบพึ่งพาตนเอง เวียดนามจะส่งเสริมศักยภาพด้านการป้องกันอย่างต่อเนื่องโดยอาศัยทรัพยากรและบุคคลกรที่มีอยู่เป็นหลัก ดังนั้นเวียดนามจึงสนับสนุนหลักการไม่ร่วมเป็นพันธมิตรทางทหารใด ๆ ไม่อนุญาตให้ชาติอื่นเข้ามาตั้งฐานทัพในเวียดนาม หรือการใช้ดินแดนเวียดนามปฏิบัติกิจกรรมทางทหารเพื่อต่อต้านรัฐอื่น ในขณะเดียวกันเวียดนามให้ความสำคัญต่อการพัฒนาความสัมพันธ์ด้านการป้องกันกับรัฐอื่น ๆ บนพื้นฐานของการเคารพซึ่งอิสรภาพ อธิปไตยและผลประโยชน์ร่วมกัน”⁶²

แม้ว่าหลักการ “3 ไม่” จะประกอบไปด้วยสามหลักการ แต่หัวใจสำคัญคือการไม่เป็นพันธมิตร โดยเฉพาะอย่างยิ่งพันธมิตรแบบเป็นทางการหรือการทำสนธิสัญญาระหว่างกันที่เวียดนามยังคงให้ความสำคัญจวบจนปัจจุบัน⁶³ ทั้งนี้การคงอยู่ของตัวนโยบาย “3 ไม่” ก็เป็นอีกปัจจัยที่น่าสนใจอีกปัจจัยหนึ่งที่ว่าแม้เงื่อนไขระหว่างประเทศได้เปลี่ยนแปลงในแต่ละยุคสมัย ทว่าเหตุใดเวียดนามยังคงยึดหลักนโยบายดังกล่าวอยู่ ซึ่งในส่วนนี้จึงจำเป็นต้องศึกษาปัจจัยต่อเนื่องในการดำรงอยู่ของนโยบาย 3 ไม่ ซึ่งก็คือปัจจัยการยึดโยงทางเศรษฐกิจของเวียดนามกับจีนที่เป็นแรงผลักดันสำคัญให้เวียดนามไม่อาจเปลี่ยนแนวทางดังกล่าวได้ง่าย

⁶⁰ Ministry of Defence, *Vietnam's National Defence in the first Years of the 21st Century* (Ministry of Defence, 2004),

[http://www.mod.gov.vn/wps/wcm/connect/d9939b1f-354f-49fc-ab40-](http://www.mod.gov.vn/wps/wcm/connect/d9939b1f-354f-49fc-ab40-28f5db9aec13/2004eng.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=d9939b1f-354f-49fc-ab40-28f5db9aec13)

[28f5db9aec13/2004eng.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=d9939b1f-354f-49fc-ab40-28f5db9aec13](http://www.mod.gov.vn/wps/wcm/connect/d9939b1f-354f-49fc-ab40-28f5db9aec13/2004eng.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=d9939b1f-354f-49fc-ab40-28f5db9aec13) (accessed on July 2, 2020): 7-10.

⁶¹ Ministry of Defence, *Vietnam National Defence* (Hanoi: Socialist Republic of Vietnam, 2009),

[http://www.mod.gov.vn/wps/wcm/connect/d9939b1f-354f-49fc-ab40-](http://www.mod.gov.vn/wps/wcm/connect/d9939b1f-354f-49fc-ab40-28f5db9aec13/2004eng.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=d9939b1f-354f-49fc-ab40-28f5db9aec13)

[28f5db9aec13/2004eng.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=d9939b1f-354f-49fc-ab40-28f5db9aec13](http://www.mod.gov.vn/wps/wcm/connect/d9939b1f-354f-49fc-ab40-28f5db9aec13/2004eng.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=d9939b1f-354f-49fc-ab40-28f5db9aec13) (accessed on July 2, 2020): 13-15.

⁶² Ibid. 22.

⁶³ Le Hong Hiep, "Vietnam's Pursuit of Alliance," 274.

2.1.2 ปัจจัยต่อเนื่องของหลักการ “3 ไม่”: แรงผลักดันด้านเศรษฐกิจของเวียดนาม

ปัจจัยต่อเนื่องที่ทำให้หลักการ “3 ไม่” ถูกนำมาใช้ถึงปัจจุบัน คือ ปัจจัยด้านการผงาดขึ้นเป็นมหาอำนาจของจีนนับตั้งแต่จีนปี ค.ศ. 2010 เป็นต้นมา จีนเริ่มแสดงท่าทีก้าวร้าวอย่างเปิดเผยต่อประเด็นปัญหาเรื่องทะเลจีนใต้ทำให้รัฐบาลฮานอยต้องระมัดระวังการกระทำใด ๆ ที่อาจเป็นการยั่วยุรัฐบาลปักกิ่งให้หุนเหิงมากขึ้น เพราะไม่เพียงแต่รัฐบาลปักกิ่งมีความสำคัญยิ่งในการรักษาระบบการปกครองแบบสังคมนิยมในเวียดนามแต่เวียดนามยังต้องพึ่งพาเศรษฐกิจขนาดใหญ่จากจีน⁶⁴ ดังนั้นเวียดนามจึงไม่เชื่อมั่นต่อคำกล่าวที่ว่า พันธมิตรทางการเมืองถูกสร้างเพื่อถ่วงดุลหรือต่อต้านอำนาจจีน เพราะในทัศนะของเวียดนามจีนไม่เพียงแต่เป็นเพื่อนบ้านที่ใกล้ชิดแต่ยังเป็นมหาอำนาจที่มีผลกระทบอย่างมีนัยสำคัญต่อการพัฒนาทางเศรษฐกิจของเวียดนาม⁶⁵

นับตั้งแต่เวียดนามนำนโยบายพัฒนาทางเศรษฐกิจ *Doi Moi (Renovation)* มาใช้ในปี ค.ศ. 1986 เวียดนามกลายมาเป็นประเทศที่แข็งแกร่งและมีศักยภาพเหมาะสำหรับการลงทุนจากต่างประเทศ และเมื่อทั้งสองประเทศได้ปรับความสัมพันธ์ให้อยู่ในระดับปกติเมื่อปี ค.ศ. 1991 การค้าการลงทุนระหว่างสองประเทศได้เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องและส่งผลให้จีนกลายมาเป็นประเทศคู่ค้าอันดับหนึ่งของเวียดนาม การเปิดเสรีทางเศรษฐกิจของเวียดนามได้ส่งเสริมให้ประชาชนเวียดนามมีโอกาสสร้างความมั่งคั่งมากขึ้น ในขณะที่เดียวกันก็ได้สร้างอำนาจอันชอบธรรมแก่พรรคคอมมิวนิสต์เวียดนามในการนำพาประเทศเวียดนามออกจากความยากจน แต่การที่เวียดนามพึ่งพาเศรษฐกิจจากจีนในด้าน การเติบโตและการสร้างเสถียรภาพทางเศรษฐกิจตลอดมานั้นย่อมหมายถึงการที่จีนมีอิทธิพลต่อการตอบสนองของเวียดนามต่อภัยคุกคามที่เพิ่มขึ้นของจีนเกี่ยวกับประเด็นอธิปไตยในทะเลจีนใต้เช่นกัน⁶⁶

หากพิจารณาตัวเลขทางเศรษฐกิจ ในช่วงปี ค.ศ. 2010 ถึง 2019 เวียดนามมีตัวเลขการค้าการลงทุนกับจีนอย่างต่อเนื่อง ตัวเลขในปี ค.ศ. 2010 เวียดนามมีมูลค่าการค้ากับจีนเพียง 3 พันล้านเหรียญสหรัฐ⁶⁷ และเพิ่มเป็น 117 พันล้านเหรียญสหรัฐ ในปี ค.ศ. 2019 ซึ่งเวียดนามเป็นฝ่ายขาดดุลทางการค้ากับจีนตลอดมาเนื่องจากเวียดนามยังคงต้องพึ่งพาการนำเข้าจากจีนด้วยสัดส่วนที่สูงถึง

⁶⁴ Ibid. 274.

⁶⁵ Thuy T. Do, 'Firm in Principles, Flexible in Strategy and Tactics,' 27-28.

⁶⁶ Kevin K. Tran, "How Will Vietnam's Economic Relationship and Dependency on China Affect Its Response to China's Increasing Threat to Its Sovereignty?," NAVAL POSTGRADUATE SCHOOL MONTEREY June 2015, <https://calhoun.nps.edu/handle/10945/45953> (accessed on May 22, 2020): 3.

⁶⁷ "China Exports, Imports and Trade Balance by Country and Region 2010," *WITS World Integrated Trade Solution*, 2010, <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/CHN/Year/2010/TradeFlow/EXPIMP> (accessed on July, 2, 2020).

ร้อยละ 35 ของการนำเข้าทั้งหมด โดยในปี ค.ศ. 2019 เวียดนามนำเข้าจากจีน 75.45 พันล้านเหรียญสหรัฐ⁶⁸ และมีมูลค่าการส่งออกไปยังประเทศจีนเพียง 41.41 พันล้านเหรียญสหรัฐ⁶⁹ โดยขาดดุลการค้ากว่า 34.04 พันล้านเหรียญสหรัฐ⁶⁸ ซึ่งเมื่อเทียบกับสหรัฐ⁶⁹ เวียดนามมีมูลค่าการค้ารวมกันราว 77.56 พันล้านเหรียญสหรัฐ⁶⁹ โดยคิดเป็นตัวเลขการส่งออก 66.62 พันล้านเหรียญสหรัฐ⁶⁹ และนำสินค้าเข้าเพียง 10.86 พันล้านเหรียญสหรัฐ⁶⁹ ซึ่งจะเห็นได้ว่าเวียดนามเป็นฝ่ายได้ดุลการค้ากับสหรัฐ⁶⁹ ราว 55.76 พันล้านเหรียญสหรัฐ⁶⁹ แม้ว่าสหรัฐ⁶⁹ จะเป็นตลาดส่งออกที่ใหญ่ที่สุดของเวียดนามซึ่งคิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 16 ของมูลค่าการส่งออกทั้งหมด แต่มูลค่าการค้าโดยรวมระหว่างเวียดนามกับสหรัฐ⁶⁹ ยังน้อยกว่ามูลค่าการค้าระหว่างเวียดนามกับจีนกว่า 39.44 พันล้านเหรียญสหรัฐ⁶⁹ นอกจากนี้ปริมาณการค้า ในแง่การลงทุนเวียดนามยังเป็นประเทศที่มีนักลงทุนจากจีนเข้ามาลงทุนอย่างต่อเนื่องโดยในครึ่งปีแรกของปี ค.ศ. 2019 การลงทุนของจีนในเวียดนามมีสัดส่วนราว 65 % ของการลงทุนทั้งหมดในปี ค.ศ. 2018⁷⁰ ส่งผลให้ในปัจจุบันจีนกลายเป็นประเทศผู้ลงทุนที่ใหญ่และมีความสำคัญยิ่งในเวียดนาม⁷¹

ความสัมพันธ์ทางด้านเศรษฐกิจระหว่างเวียดนามกับจีนยังช่วยให้เศรษฐกิจของทั้งสองประเทศเติบโตขึ้น แต่ทว่าการพึ่งพาทางเศรษฐกิจในลักษณะนี้ทำให้เวียดนามจำเป็นต้องสานความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจกับจีนอย่างต่อเนื่องเพื่อส่งเสริมการเติบโตทางเศรษฐกิจของตน ดังนั้นเมื่อเกิดวิกฤตการณ์ในทะเลจีนใต้ส่งผลให้เวียดนามพยายามคลี่คลายสถานการณ์ความขัดแย้งโดยเร็วที่สุดเพื่อไม่ให้ความขัดแย้งลุกลามไปกระทบต่อความสัมพันธ์ทางเศรษฐกิจ⁷² อาทิ กรณีวิกฤตแท่นขุดเจาะน้ำมัน HYSY-981 ในปี ค.ศ. 2014 ประชาชนเวียดนามได้ออกมาประท้วงและเผาทำลายโรงงานสัญชาติจีนในเวียดนาม ทำให้ธุรกิจของชาวจีนและชาวต่างชาติจำนวนมากปิดตัวลงระหว่างการประท้วงซึ่งส่งผลกระทบต่อผู้ผลิตชาวเวียดนามเช่นกัน ซึ่งเหตุการณ์ต่อเนื่องนี้ได้สร้างความลำบากใจแก่รัฐบาลฮานอยในการจัดการกับภาคประชาชนและรัฐบาลปักกิ่งเพื่อสร้างความพอใจแก่ทั้งสองฝ่าย

⁶⁸ Thai Binh and Huyen Trang, "Trade Turnover of Us\$117 Billion with China," *Customsnews*, January 16, 2020, <https://customsnews.vn/trade-turnover-of-us-117-billion-with-china-13202.html> (accessed on July, 2, 2020).

⁶⁹ U.S. Census Bureau, "Trade in Goods with Vietnam."

⁷⁰ "สงครามการค้าจีน-สหรัฐฯ : เวียดนามกำลังเป็น "ตาอยู่" จากข้อพิพาทนี้ แต่จะได้ประโยชน์อีกนานแค่ไหน," *BBCNEWS*: ไทย, 21 พฤษภาคม 2561. <https://www.bbc.com/thai/international-48339719> (เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2563).

⁷¹ อัครศรี พานิชสาส์น, "ไต้หวันไม่รักกัน: ความสัมพันธ์เศรษฐกิจจีน-เวียดนาม."

⁷² Kevin K. Tran, "How Will Vietnam's Economic Relationship and Dependency on China." 24.

นอกจากนี้กรณีเหตุการณ์ Vanguard Bank ในปี ค.ศ. 2019 ก็ได้สร้างความวิตกกังวลแก่รัฐบาลฮานอยว่าเหตุการณ์ภายในประเทศจะลุกลามเหมือนครั้งปี ค.ศ. 2014

นอกจากนี้เศรษฐกิจที่ผูกโยงกันระหว่างเวียดนามกับจีนยังเป็นแรงบีบสำคัญที่ทำให้เวียดนามยังคงรักษาความสัมพันธ์ที่ดีทางเศรษฐกิจกับจีนต่อไปและไม่ต้องการยั่วยุเพื่อบ้านมหาอำนาจทางตอนเหนือนี้ แต่สำหรับประเด็นด้านความมั่นคงในทะเลจีนใต้ซึ่งเกี่ยวโยงถึงอธิปไตยของเวียดนาม เวียดนามก็จะไม่ยอมแสดงความอ่อนแอในการโต้ตอบความก้าวร้าวของจีนเช่นเดียวกัน ดังนั้นการจัดสรรความสัมพันธ์กับประเทศมหาอำนาจอย่างจีนคือการประยุกต์ใช้ยุทธศาสตร์ Hedging แบบหลายชั้น (multi-tiered hedging strategy) และหลายทิศทาง (omni-directional hedging strategy)⁷³ ซึ่งเวียดนามได้แสดงออกมาในรูปแบบของนโยบายการสร้างความสัมพันธ์แบบหลากหลาย (multilateralization and diversification) และนโยบาย “3 ไม่” เพื่อเสริมสร้างความเป็นอิสระและความมั่นคงของเวียดนาม อาทิ ซื่อสัตย์ต่อปรมาจารย์จากรัสเซียและสหรัฐฯ ความพยายามลดการพึ่งพาทางเศรษฐกิจจากจีนโดยตั้งความหวังกับ TPP ของสหรัฐฯ แต่ภายหลังโครงการดังกล่าวได้ถูกยกเลิกไปเมื่อประธานาธิบดี Trump เข้าดำรงตำแหน่งในปี ค.ศ. 2017 หรือกระทั่งการให้ความสนใจในการกระชับความสัมพันธ์เชิงกลยุทธ์กับประเทศที่มีอำนาจทางทหารที่สำคัญ เช่น สหรัฐอเมริกา ออสเตรเลีย อินเดีย ญี่ปุ่น รัสเซีย และสหภาพยุโรป เป็นต้น⁷⁴

โดยรัฐมนตรีว่าการกลาโหม Nguyen Chi Vinh ให้ข้อสังเกตที่น่าสนใจว่าการเข้าเป็นพันธมิตรทางการทหารเป็นเพียงผลประโยชน์ระยะสั้นและจากบทเรียนทางประวัติศาสตร์การเข้าเป็นพันธมิตรกับโซเวียตเพื่อต่อต้านจีนได้สอนเวียดนามว่าเวียดนามจะไร้ซึ่งเสถียรภาพหากต้องเลือกข้าง ในขณะที่นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรีว่าการกระทรวงต่างประเทศเวียดนาม Pham Binh Minh กล่าวว่าตัวเลือกของเวียดนามคือการไม่เข้าข้างมหาอำนาจหนึ่งเพื่อต่อต้านมหาอำนาจอื่น อีกทั้งไม่ให้มหาอำนาจใดเข้ามาสร้างข้อตกลงบนผลประโยชน์ของเวียดนาม และด้วยตรรกะความคิดดังกล่าวส่งผลให้เวียดนามใช้ยุทธศาสตร์ Hedging โดยเลือกยึดหลัก “3 ไม่” ในการดำเนินการต่างประเทศกับมหาอำนาจโดยเฉพาะจีนและสหรัฐฯ เพื่อสร้างระยะห่างด้านความมั่นคงของตนเอง⁷⁵ อีกทั้งเวียดนามเชื่อว่าการจะยืนหยัดต่อหลักการนี้ พร้อมทั้งปกป้องนโยบายที่เป็นอิสระและรักษาอธิปไตย

⁷³ Ibid. 47.

⁷⁴ Truong Thuy Tran, "Vietnam's Relations with China and the Us and the Role of Asean," vol. 13, *In Security Outlook of the Asia Pacific Countries and Its Implications for the Defense Sector* (Japan: NIDS National Institute for Defense Studies, 2016), http://www.nids.mod.go.jp/english/publication/joint_research/series14/index.html#logo (accessed on May 22, 2020): 92.

⁷⁵ Derek Grossman and Christopher Sharman, "How to Read Vietnam's Latest Defense White Paper: A Message to Great Powers," *War on the Rocks*, December 31, 2019 <https://warontherocks.com/2019/12/how-to-read-vietnams-latest-defense-white-paper-a-message-to-great-powers/> (accessed on April 13, 2020).

ของประเทศ คือการสร้างความเชื่อมั่นทางยุทธศาสตร์ด้านเศรษฐกิจ การค้า การลงทุนที่เข้มแข็งกับบรรดามหาอำนาจ เพื่อให้รัฐมหาอำนาจเหล่านั้นพร้อมปกป้องผลประโยชน์ของตนเองในเวียดนาม⁷⁶

โดยสรุป ปัจจัยข้างต้นทำให้เวียดนามเชื่อว่านโยบาย “3 ไม่” เป็นทางเลือกที่ดีที่สุดเพื่อรักษาอิสรภาพของประเทศในยามสันติ อีกทั้งยังเป็นยุทธศาสตร์สูงสุดเพื่อหลีกเลี่ยงการเป็นพันธมิตรกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งในขณะที่ตนเองกำลังมีปฏิสัมพันธ์อันดีแก่ประเทศอื่น ๆ และสถาบันระหว่างประเทศอยู่⁷⁷ แต่อย่างไรก็ตามก็ยากที่จะปฏิเสธได้ว่าความก้าวร้าวของจีนในทะเลจีนใต้ที่เพิ่มมากขึ้นได้ผลักดันให้เวียดนามถอยห่างจากจีนและเข้าหาความร่วมมือกับสหรัฐฯ มากขึ้น

2.2 ข้อพิพาททะเลจีนใต้และภัยต่อความมั่นคงของเวียดนามในช่วงปี ค.ศ. 2010-2019

เวียดนามถือเป็นหนึ่งในรัฐที่มีประเด็นพิพาทในการอ้างกรรมสิทธิ์เหนือหมู่เกาะ Paracel และ Spratly ในทะเลจีนใต้กับจีนจวบจนปัจจุบัน ภายหลังจากจีนได้พัฒนาศักยภาพในปี ค.ศ. 2010 จีนได้เริ่มแสดงความก้าวร้าวในการดำเนินนโยบายต่างประเทศสู่ภายนอก⁷⁸ ทำให้นานาชาติต้องเผชิญกับการขยายอิทธิพลของกองทัพเรือซึ่งมีขีดความสามารถและเจตนาในการยืนยันสิทธิ์ของจีนบริเวณพื้นที่ทับซ้อนดังกล่าว ในเดือนเมษายนปี ค.ศ. 2010 ทางกรจีนได้ประกาศให้ทะเลจีนใต้เป็นผลประโยชน์หลักของจีนเช่นเดียวกับทิเบต จีนเจียง และไต้หวัน ส่งผลให้สถานการณ์ในทะเลจีนใต้ตึงเครียดมากขึ้น⁷⁹ ภัยคุกคามจากการกระทำที่ก้าวร้าวของจีนนั้น⁸⁰ ทำให้เวียดนามต้องยกระดับขีดความสามารถในการป้องกันตัวเอง ทว่าเมื่อพิจารณาในบริบททางเศรษฐกิจ เวียดนามกลับกำลังเผชิญกับสภาวะกลืนไม่เข้าคายไม่ออกในความสัมพันธ์กับจีน ที่ต้องสร้างสมดุลระหว่างผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจกับจีน และผลประโยชน์ด้านความมั่นคงในการปกป้องอธิปไตยของตนเองในกรณีทะเลจีนใต้

2.2.1 ความขัดแย้งระหว่างเวียดนามกับจีนในปัญหาทะเลจีนใต้ในช่วงปี ค.ศ. 2010-2019

โดยนับตั้งแต่ในปี ค.ศ. 2010 ชาวประมงเวียดนามเกือบ 50 คนถูกทางการจีนกักตัวอันเนื่องมาจากเข้าไปในบริเวณข้อพิพาท ช่วงปี ค.ศ. 2011-2013 จีนเริ่มก้าวร้าวมากขึ้นด้วยการตัดสาย

⁷⁶ Thuy T. Do, 'Firm in Principles, Flexible in Strategy and Tactics,' 34.

⁷⁷ Jay L. Batongbacal et al., *Asia's Quest for Balance: China's Rise and Balancing in the Indo-Pacific* (Rowman & Littlefield, 2018), <https://www.muse.jhu.edu/article/722703>.(accessed on May 23, 2020): 107.

⁷⁸ กมล มหาภิรมย์, "นโยบายด้านความมั่นคงของจีนในทะเลจีนใต้," หน้า 5.

⁷⁹ Tomotaka Shoji, "Vietnam's Security Cooperation with the United States: Historical Background, Present and Future Outlook," 20, no. 2, *NIDS Journal of Defense and Security*, 2018, http://www.nids.mod.go.jp/english/publication/kiyo/pdf/2018/bulletin_e2018_2.pdf (accessed on May 28, 2020): 7.

⁸⁰ Le Hong Hiep, "Vietnam: Under the Weight of China."

เคเบิลของเรือสำรวจค้นหาน้ำมันของเวียดนาม โดยใช้เรือประมงพุ่งชนและมักจะออกแถลงการณ์ว่าเป็นเพียงอุบัติเหตุ⁸¹ กระทั่งในเดือนพฤษภาคมปี ค.ศ. 2014 สถานการณ์ความตึงเครียดได้เพิ่มขึ้นเมื่อเวียดนามตรวจจับความเคลื่อนไหวของบริษัท China National Offshore Oil Corporation (CNOOC) เข้ามาติดตั้งแท่นขุดเจาะน้ำมัน Haiyang Shiyou 981 ในพื้นที่ทางใต้ของหมู่เกาะ Paracel ที่จีนยึดครองจากเวียดนามตั้งแต่ปี ค.ศ. 1974⁸² ซึ่งอยู่ห่างจากชายฝั่งเวียดนาม 130 ไมล์ทะเล เวียดนามถือว่าแท่นขุดเจาะดังกล่าวตั้งอยู่ในเขตเศรษฐกิจจำเพาะ (Exclusive Economic Zone: EEZ) และเขตไหล่ทวีป (continental shelf) ของเวียดนาม และการที่จีนส่งเครื่องบิน เรือทหาร รวมทั้งเฮลิคอปเตอร์คุ้มครองแท่นขุดเจาะน้ำมันดังกล่าวราว 136 ลำ และเรือจีนที่อยู่รอบ ๆ แท่นขุดน้ำมันได้ชน กระแทก และฉีดน้ำแรงดันสูงเพื่อสร้างความเสียหายให้กับเรือตรวจการณ์ชายฝั่ง และเรือตรวจการณ์ประมงของเวียดนามจำนวนมาก⁸³ ถือเป็นการละเมิดอธิปไตยของเวียดนาม รวมทั้งละเมิดทรัพย์สินและสิทธิอันชอบธรรมของชาวประมงเวียดนาม

ภาพประกอบ 1 แผนที่จุดพิพาทที่สำคัญระหว่างเวียดนามกับจีน

ที่มา: International Crisis Group. (2016). *Stirring up the South China Sea (IV): Oil in troubled waters*. Asia Report, 8.

⁸¹ David B.H. Denoon, *China, the United States, and the Future of Southeast Asia: U.S.-China Relations, Volume II* (NYU Press, May 16, 2017), <https://books.google.co.th/books?id=BwazDgAAQBAJ> (accessed on April 9, 2020): 165.

⁸² มณฑล ยศสมศักดิ์, "การขยายบทบาททางทหารของจีนในทะเลจีนใต้," หน้า 18-20.

⁸³ ธีญาทิพย์ ศรีพนา, "การตั้งแท่นขุดเจาะน้ำมันของจีนกับการเผชิญหน้าระหว่างจีน-เวียดนามทางใต้หมู่เกาะพาราเซล และท่าทีของมหาอำนาจ," *สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 24 มิถุนายน 2557, <http://www.ias.chula.ac.th/ias/th/Article-Detail.php?id=19> (เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 11 เมษายน 2563).

นายกรัฐมนตรี Nguyen Tan Dung ได้ออกมาโต้ตอบผ่านการกล่าวสุนทรพจน์ในที่ประชุมสุดยอดอาเซียนครั้งที่ 24 ปี ค.ศ. 2014 ณ กรุงเนปิดอว์ ประเทศเมียนมาร์ ว่า

“นับเป็นครั้งแรกที่จีนได้นำและติดตั้งอุปกรณ์ขุดเจาะในเขตเศรษฐกิจจำเพาะและไหล่ทวีปของสมาชิกอาเซียน ซึ่งเป็นการละเมิดกฎหมายระหว่างประเทศ รวมทั้งอนุสัญญาว่าด้วยกฎหมายทะเลของสหประชาชาติปี 1982 และปฏิญญาว่าด้วยแนวทางปฏิบัติของภาคีในทะเลจีนใต้อย่างรุนแรง...การกระทำในครั้งนี้ถือเป็นการกระทำที่ร้ายแรงเท่าที่เคยมีมาและเป็นภัยคุกคามต่อสันติภาพ เสถียรภาพ และความมั่นคงและปลอดภัยในทะเลตะวันออกโดยตรง”⁸⁴

ทั้งนี้เวียดนามได้เจรจากับจีนแล้วถึง 30 ครั้ง เพื่อขอให้จีนถอนแท่นขุดเจาะน้ำมันและเรือทั้งหลายออกจากพื้นที่โดยทันที พร้อมทั้งร้องขอให้ทางการจีนสืบสวนกรณีเรือสำเภาติจีนขับไล่และสร้างความเสียหายต่อเรือประมงสัญชาติเวียดนาม รวมทั้งยึดทรัพย์สินของเรือประมงเวียดนามอย่างจริงจัง โดยจีนต้องจ่ายค่าชดเชยแก่ชาวประมงเวียดนามและให้คำมั่นว่าเหตุการณ์ดังกล่าวจะไม่เกิดขึ้นอีก⁸⁵ ทั้งกล่าวเตือนจีนว่า จะใช้มาตรการทุกอย่างที่จำเป็นเพื่อปกป้องผลประโยชน์ของตนในทะเลจีนใต้หากจีนไม่หยุดการกระทำดังกล่าว ขณะที่บริษัท Petro Vietnam ได้ร้องเรียนบริษัทน้ำมัน CNOOC ของจีนให้ถอนเครื่องขุดเจาะน้ำมันออก และในประเทศเวียดนามได้เกิดกระแสต่อต้านจีนอย่างรุนแรง ทั้งเดินประท้วง และเผาทำลายโรงงานสัญชาติจีนในเมืองหลายแห่ง แต่อย่างไรก็ดีทางการจีนยังยืนยันว่าบริเวณหมู่เกาะ Paracel ไม่ใช่พื้นที่ขัดแย้งตั้งแต่ต้น จึงไม่ยอมรับการร้องขอของเวียดนามในการเจรจาเหนือหมู่เกาะ Paracel พร้อมทั้งยังติดตั้งแท่นขุดเจาะเพิ่มเติมอีก 4 แห่งในเดือนมิถุนายน⁸⁶ และเหตุการณ์ยุติลงเมื่อจีนถอนแท่นขุดเจาะหลังเสร็จสิ้นภารกิจในเดือนกรกฎาคมปีเดียวกัน

อย่างไรก็ตามตลอดช่วงปี ค.ศ. 2010-2019 จีนได้ดำเนินกิจกรรมในบริเวณข้อพิพาทอย่างต่อเนื่อง อาทิ ในปี ค.ศ. 2016 จีนได้นำเครื่องบินลงจอดบนเกาะเทียมบริเวณแนวปะการัง Fiery Cross Reef ในหมู่เกาะ Spratly ส่งผลให้รัฐบาลฮานอยประท้วงทางการทูตอย่างเป็นทางการ อีกทั้งยังกังวลว่าเหตุการณ์นี้จะทำให้เกิดกระแสต่อต้านจีนอย่างรุนแรงอีกครั้งในเวียดนาม⁸⁷ นอกจากนี้ในปี

⁸⁴ "Remarks by Vietnamese Prime Minister Nguyen Tan Dung at the 24th Asean Summit," *VietnamNews*, May 12, 2014, <https://vietnamnews.vn/politics-laws/254731/remarks-by-vietnamese-prime-minister-nguyen-tan-dung-at-the-24th-asean-summit.html> (accessed on July 4, 2020).

⁸⁵ Xuan Loc Doan, "Is Beijing Using 'Law of the Jungle' in South China Sea?," *MENAFN-AsiaTimes*, 2019, https://menafn.com/qn_news_story_s.aspx?storyid=1096892816&title=Is-Beijing-using-law-of-the-jungle-in-South-China-Sea (accessed on July 2, 2020).

⁸⁶ ชัชชัย ภัทรนาวิก, "ยุทธศาสตร์ของไทยที่เป็นผลกระทบจากยุทธศาสตร์ของจีนในทะเลจีนใต้ต่ออาเซียน," วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร, 2559, http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc_pr/ndc_2559-2560/PDF/wpa_8098/ALL.pdf (เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 17 เมษายน 2563): หน้า 60-69.

⁸⁷ "China Again Lands Planes on Disputed Island in South China Sea: Xinhua," *Reuters*, January 6, 2016, <https://www.reuters.com/article/us-southchinasea-china-idUSKBN0UK1HT20160106> (accessed on July 2, 2020).

ค.ศ. 2017 ถึงปี ค.ศ. 2018 จีนได้พยายามกดดันเวียดนามในกรณีการขุดเจาะไฮโดรคาร์บอนในพื้นที่ที่เวียดนามพิจารณาว่าเป็นไหล่ทวีปของตน (continental shelves) ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ปี ค.ศ. 1982 (United Nations Convention on the Law of the Sea: UNCLOS) แต่จีนถือว่าบริเวณดังกล่าวเป็นพื้นที่ข้อพิพาท โดยในปี ค.ศ. 2018 จีนได้บังคับให้เวียดนามยกเลิกสัญญามูลค่ากว่า 200 ล้านดอลลาร์กับบริษัทพลังงานสัญชาติสเปนในการสำรวจชายฝั่งทะเลตอนใต้ของเวียดนาม⁸⁸ และในปีเดียวกันจีนได้ส่ง Haiyang Dizhi 8 และเรือคุ้มกันเพื่อเข้าขัดขวางการสำรวจน้ำมันและก๊าซธรรมชาติของเวียดนามในน่านน้ำเวียดนาม และบังคับให้เวียดนามรวมถึงบริษัทที่ได้รับสัมปทานจากเวียดนามต้องหยุดการสำรวจน้ำมันและก๊าซธรรมชาติในพื้นที่ดังกล่าว⁸⁹

และในปี ค.ศ. 2019 จีนได้ละเมิดน่านน้ำของเวียดนามบริเวณสันดอน *Vanguard Bank* ซึ่งถือว่าเป็นเหตุการณ์ที่รุนแรงที่สุดในรอบห้าปี เวียดนามได้ส่งจดหมายทางการทูตคัดค้านการละเมิดน่านน้ำของจีนบริเวณสันดอน *Vanguard Bank* ซึ่งเวียดนามระบุว่าอยู่ในเขต EEZ และเป็นที่ตั้งของแท่นขุดเจาะด้านพลังงานของเวียดนาม และโฆษกกระทรวงการต่างประเทศของเวียดนามนาย Le Thi Thu Hang ได้ออกมาเรียกร้องอย่างมีนัยสำคัญให้ประเทศที่เกี่ยวข้องและประชาคมระหว่างประเทศทำงานร่วมกันเพื่อสนับสนุนการปกป้องและดำรงไว้ซึ่งระเบียบ สันติภาพและความมั่นคงในทะเลจีนใต้ ซึ่งได้รับการสนับสนุนอย่างมากจากสหรัฐฯ ญี่ปุ่น ออสเตรเลียและสหภาพยุโรปที่แสดงความกังวลต่อการพัฒนาสิ่งปลูกสร้างในทะเลจีนใต้ในปัจจุบันโดยไม่ระบุชื่อจีน⁹⁰ ภายหลังเหตุการณ์ดังกล่าวเวียดนามกับจีนก็ยังมีปัญหากระทบกระทั่งกันบริเวณข้อพิพาทตลอดมาจนถึงปัจจุบัน

2.2.2 ชีตความสามารถในการป้องกันตนเองของเวียดนาม

สำหรับเวียดนามมีความกังวลว่าจีนจะครอบครองทะเลจีนใต้ทั้งหมดเพื่อบีบบังคับทางการเมืองต่อประเทศในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และจะใช้หมู่เกาะเหล่านั้นเป็นฐานพัฒนาศักยภาพทางการทหารและใช้ประโยชน์จากทรัพยากรทางทะเล ซึ่งหากสำเร็จจีนจะโอบรัดเวียดนามจากฝั่งทะเลจีนใต้อย่างง่ายดาย ทำให้เวียดนามต้องอาศัยกฎหมายทางทะเล การปฏิบัติทางการทหาร นโยบาย

⁸⁸ Derek Grossman, "Why Vanguard Bank and Why Now? Explaining Chinese Behavior in the South China Sea," *RAND Corporation*, August 19, 2019, <https://www.rand.org/blog/2019/08/why-vanguard-bank-and-why-now-explaining-chinese-behavior.html> (accessed on July, 4, 2020).

⁸⁹ Hannah Nguyen, "Reuters: Chinese Haiyang Dizhi 8 Survey Vessel Returns to Vietnam's Eez," *Vietnam Times*, April 15, 2020, <https://vietnamtimes.org.vn/reuters-chinese-haiyang-dizhi-8-survey-vessel-returns-to-vietnams-eez-19443.html> (accessed on July 1, 2020).

⁹⁰ Carlyle A. Thayer, "The Vietnam-China Standoff at Vanguard Bank and the International Community," *Radio Free Asia*, October 22, 2019, <https://www.rfa.org/english/commentaries/vietnam-vanguard-10222019141147.html> (accessed on April 17, 2020).

ทางการเมืองและการทูต เพื่อปฏิเสศหลักฐานทางประวัติศาสตร์ของจีนเพื่อรักษาอธิปไตยของตนเอง⁹¹ และเหตุการณ์ในปี ค.ศ. 2014 และปี ค.ศ. 2019 ยิ่งตอกย้ำให้เวียดนามเห็นถึงความสำคัญในการพัฒนากองทัพให้ทันสมัย พร้อมทั้งเมื่อเวียดนามเลือกดำเนินยุทธศาสตร์ความมั่นคงแห่งชาติแบบพึ่งพาตนเอง (self-reliant) การสร้างดุลจากภายใน (internal balancing) หรือการพัฒนาขีดความสามารถในการป้องกันตนเองจึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งต่อเวียดนาม⁹²

รายงานของ Center for Strategic and International Studies หรือ CSIS ในสหรัฐฯ สรุปรว่า ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2010 เป็นต้นมา เวียดนามมีค่าใช้จ่ายทางทหารเพิ่มขึ้นโดยปี ค.ศ. 2011 เวียดนามซื้อเรือฟริเกตชั้น *Gepard* จำนวนสองลำจากรัสเซีย ซึ่งเป็นเรือที่มีขนาดใหญ่และถือเป็นเรือที่ก้าวหน้าที่สุดของกองทัพเรือเวียดนาม ภายหลังจากเหตุการณ์ HYSY 891 ค่าใช้จ่ายทางทหารของเวียดนามขยายตัวเร็วกว่าประเทศอื่น ๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยสถาบันวิจัย Stockholm International Peace Research Institute หรือ SIPRI ชี้ว่า ค่าใช้จ่ายทางทหารของเวียดนามในปี ค.ศ. 2015 เพิ่มขึ้นเป็น 4.57 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ เดือนมกราคมปี ค.ศ. 2018 เวียดนามยังซื้อเรือเร็วติดอาวุธนำวิถีชั้น *Molniya* สองลำจากรัสเซีย และในปี ค.ศ. 2019 รัฐบาลฮานอยจัดสรรงบประมาณการทหารประมาณ 5.1 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปี ค.ศ. 2010 ที่อยู่ราว 2.67 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ กว่าร้อยละ 91.02⁹³ โดยกองทัพเวียดนามใช้งบประมาณในการจัดหาเครื่องบินรบ เครื่องบินขับไล่ รถหุ้มเกราะ เรือลาดตระเวน เครื่องบินลาดตระเวนทางทะเล และอุปกรณ์เฝ้าระวังเพิ่มขึ้น⁹⁴

ภาพประกอบ 2 กราฟแสดงสัดส่วนงบประมาณทหารเวียดนามต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายใน (GDP)

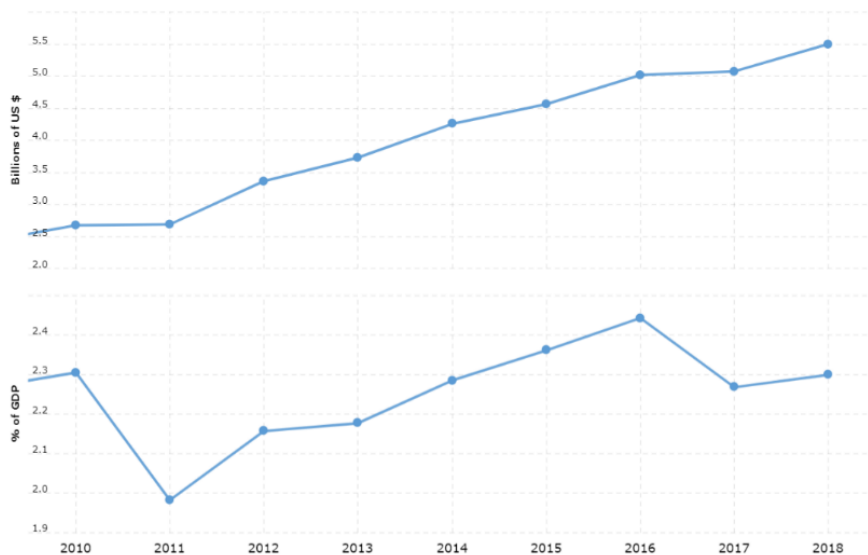
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

⁹¹ มณฑล ยศสมศักดิ์, "การขยายบทบาททางทหารของจีนในทะเลจีนใต้," หน้า 22.

⁹² Jay L. Batongbacal et al., *Asia's Quest for Balance*. 107.

⁹³ Le Hong Hiep and Anton Tsvetov, *Vietnam's Foreign Policy under Doi Moi* (ISEAS–Yusuf Ishak Institute, 2018), Cambridge University Press, <https://www.cambridge.org/core/books/vietnams-foreign-policy-under-doi-moi/2D7E912FAEAFAB81C9EBC66C04926AAF> (accessed on April 12, 2020).

⁹⁴ "Vietnamese Annual Defense Budget to Reach Usd 7.9 Bn by 2024," *Armyrecognition*, April 19, 2019, https://www.armyrecognition.com/analysis_focus_army_defence_military_industry_army/vietnamese_annual_defense_budget_to_reach_usd_7.9_bn_by_2024.html (accessed on April 12, 2020).

ที่มา: <https://www.macrotrends.net/countries/VNM/vietnam/military-spending-defense-budget>

นอกจากการพัฒนาด้านกองทัพเรือเวียดนามแล้ว รัฐบาลฮานอยได้ปรับปรุงขีดความสามารถของหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายทางทะเล โดยในปี ค.ศ. 2013 ได้เปลี่ยนชื่อกองกำลังตำรวจทะเลของเวียดนาม (the Vietnamese Maritime Police) เป็นหน่วยปฏิบัติการชายฝั่งของเวียดนาม (Vietnamese Coast Guard) ซึ่งถือว่ามีนัยสำคัญต่อการจัดลำดับความสำคัญและการจัดสรรงบประมาณของรัฐบาลเพื่อสร้างกองทัพเรือที่ทันสมัย⁹⁵

แม้การพัฒนากองทัพและอุตสาหกรรมการค้าอาวุธยุทโธปกรณ์ของเวียดนามจะเติบโตอย่างมากในช่วงเวลาที่ผ่านมามจะส่งผลให้กองทัพเวียดนามมีขนาดกองทัพและอำนาจกำลังรบทางเรือใหญ่เป็นอันดับสามในภูมิภาค⁹⁶ แต่ทว่าเมื่อเทียบกับกองทัพเรือจีนเวียดนามยังคงเสียเปรียบในทุกด้าน ทั้งขนาดกองทัพเงินที่มีขนาดกำลังพล 2,300,000 นาย งบประมาณสนับสนุนกองทัพเงินราว 228 พันล้านเหรียญดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งมากกว่าเวียดนามถึง 46 เท่า ในด้านกองทัพอากาศจีนมีเครื่องบินกองทัพอากาศราว 4,182 ลำ เมื่อเทียบกับเวียดนามคิดเป็น 93.9 ต่อ 6.1 เปอร์เซ็นต์ นอกจากนี้จีนยังมีเรือรบราว 780 ลำ ซึ่งส่วนมากเป็นเรือดำน้ำ เรือรบพิฆาต และเรือลำเลียงเครื่องบินรบ ในขณะที่

⁹⁵ Le Hong Hiep, "Vietnam's Pursuit of Alliance," 274.

⁹⁶ สุรชาติ บำรุงสุข, "เปิดข้อมูลอำนาจกำลังรบไทย : สำนวณสถานะเชิงมหภาค," *มติชนสุดสัปดาห์*, 18 กรกฎาคม 2562, https://www.matichonweekly.com/column/article_211536 (เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 12 เมษายน 2563).

เวียดนามมีเรือรบเพียง 173 ลำ ซึ่งโดยส่วนใหญ่เป็นเรือรบขนาดเล็ก⁹⁷ ทำให้เวียดนามตระหนักดีว่า จะตกเป็นฝ่ายเสียเปรียบในทุกด้านหากเกิดการเผชิญหน้ากัน⁹⁸

แม้เป็นที่ประจักษ์ว่าในปัจจุบันจีนพยายามปรับปรุงภาพลักษณ์จากภัยคุกคามมาเป็นพันธมิตรที่ดีและใช้ Soft power ด้านเศรษฐกิจให้ความช่วยเหลือต่อเพื่อนบ้าน⁹⁹ แต่พฤติกรรมก้าวร้าวของจีนตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา โดยเฉพาะปัญหาทะเลจีนใต้เป็นแรงบีบสำคัญที่ทำให้รัฐบาลฮานอยจัดสรรงบประมาณทางทหารเพิ่มขึ้นทุกปี แต่ทว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจก็เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญในการพิจารณาการดำรงอยู่ของความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามกับจีนเช่นเดียวกัน

⁹⁷ "Military Power of Vietnam & China," *ArmedForces.eu*, https://armedforces.eu/compare/country_Vietnam_vs_China (accessed on April 12, 2020).

⁹⁸ "If Vietnam-China Showdown Turns Hot, Here's How It Could Go Down," *Medium*, May 22, 2014, <https://medium.com/war-is-boring/if-vietnam-china-showdown-turns-hot-heres-how-it-could-go-down-c1b0c1dc03b1> (accessed on April 12, 2020).

⁹⁹ อัครศรี พาณิชาสัน, "ไหนว่าไม่รักกัน: ความสัมพันธ์เศรษฐกิจจีน-เวียดนาม."

ส่วนที่สาม: ความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงระหว่างเวียดนามและสหรัฐอเมริกา

ในส่วนนี้จะกล่าวถึงความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงระหว่างเวียดนามและสหรัฐฯ โดยจะแบ่งการวิเคราะห์ออกเป็นสองส่วน ส่วนแรกคือความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงภายใต้รัฐบาล Obama ส่วนที่สองคือความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงภายใต้รัฐบาล Trump และการเพิ่มเงื่อนไขนโยบาย “3 ไม่” ในสมุดปกขาวด้านความมั่นคงของเวียดนามฉบับปี ค.ศ. 2019 ซึ่งทั้งสองส่วนนี้จะแสดงให้เห็นถึงหลักการ “3 ไม่” กระทั่งต่อการสานความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงของเวียดนามและสหรัฐฯ อย่างไรก็ตาม และกระทั่งปลายปี ค.ศ. 2019 ความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศยังถือว่าอยู่ในขอบเขตหลักนโยบาย “3 ไม่” ได้อย่างไร

3.1 ความสัมพันธ์เวียดนามและสหรัฐฯ ภายใต้รัฐบาล Obama

ในช่วงที่เวียดนามกำลังเผชิญกับความตึงเครียดในทะเลจีนใต้นั้น เป็นช่วงที่รัฐบาล Obama ปรับเปลี่ยนยุทธศาสตร์ครั้งสำคัญของสหรัฐฯ โดยหันมาให้ความสนใจต่อภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิกอีกครั้งหลังการเข้าไปพัวพันในตะวันออกกลางตั้งแต่เหตุการณ์ 9/11¹⁰⁰ ยุทธศาสตร์ Pivot to Asia หรือภายหลังเปลี่ยนชื่อเป็น Rebalance มีวัตถุประสงค์หลักเพื่อคานอำนาจจีนที่ขยายแสนยานุภาพทั้งด้านเศรษฐกิจการทหารเพิ่มขึ้นในช่วงทศวรรษที่ 2000 โดยมุ่งให้ระเบียบภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกกลับเข้าสู่สมดุลโดยมีสหรัฐฯ เป็นศูนย์กลาง ในมิติทางเศรษฐกิจคือการผลักดันกรอบความร่วมมือ TPP กับบรรดาประเทศในภูมิภาคเพื่อให้ประเทศเหล่านั้นลดการพึ่งพาเศรษฐกิจจากจีน และในมิติความมั่นคงเป็นการปรับสมดุลกองกำลังทหารในบริเวณน่านน้ำญี่ปุ่นไปยังน่านน้ำทะเลจีนใต้ให้มากขึ้นเพื่อเปิดเส้นทางการเดินเรือในน่านน้ำสากลอย่างเสรีและไม่ถูกปิดล้อมจากจีน โดยสหรัฐฯ ได้ดำเนินกิจกรรมทางการทหารเพิ่มขึ้นซึ่งนอกจากการขยายอาวุธยุทธภัณฑ์แล้วยังหมายรวมถึงโครงการความร่วมมือด้านความมั่นคง เช่น การทำข้อตกลงเข้าใช้ฐานทัพ โครงการช่วยเหลือ ด้านเทคโนโลยีความมั่นคง โครงการฝึกซ้อมระหว่างกองทัพสหรัฐฯ และกองทัพพันธมิตรในภูมิภาค เป็นต้น¹⁰¹ ดังนั้นสหรัฐฯ จึงจำเป็นต้องสานสัมพันธ์กับประเทศในภูมิภาคอย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่เพียงแต่สร้างความเชื่อมั่นให้แก่พันธมิตรที่มีอยู่เดิม แต่ยังต้องขยายแสวงหาความร่วมมือกับประเทศทั่วเอเชียเพื่อสร้างขีดความสามารถในการประกันผลประโยชน์ร่วมกัน โดยจากภูมิรัฐศาสตร์ การเติบโตทาง

¹⁰⁰ The White House, *Remarks by the President on the Defense Strategic Review* (Washington DC: Office of the Press Secretary, January 05, 2012), <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2012/01/05/remarks-president-defense-strategic-review> (accessed on April 12, 2020).

¹⁰¹ กัลยา เจริญยิ่ง, "บทบาทของสหรัฐอเมริกาในฐานะจักรวรรดิที่ไตร่ตรองในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้: ความต่อเนื่องและเปลี่ยนแปลงในช่วงรัฐบาลโอบามา ค.ศ. 2009-2016," *วารสารสังคมศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย* ปีที่ 48 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2561). หน้า 112-124.

เศรษฐกิจและภูมิหลังของประเทศเวียดนาม ทำให้เวียดนามกลายเป็นประเทศที่สหรัฐฯ พยายามส่งออกแนวคิด Rebalance ที่สำคัญ¹⁰²

หมุดหมายสำคัญของการสานสัมพันธ์ระหว่างสหรัฐฯ และเวียดนามเมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศสหรัฐฯ Hillary Clinton หยิบยกประเด็นทะเลจีนใต้มากว่าในที่ประชุมอาเซียนว่าด้วยความมั่นคงของเอเชียและแปซิฟิกครั้งที่ 17 (the 17th ASEAN Regional Forum: ARF) ที่เวียดนามเป็นเจ้าภาพในปี ค.ศ. 2010 ต่อมาในปี ค.ศ. 2011 ทั้งสองประเทศได้ลงนามในบันทึกความเข้าใจร่วมกันในการป้องกันระดับทวิภาคี (Memorandum of Understanding on Bilateral Defense Cooperation) ที่เน้นการส่งเสริมความร่วมมือด้านความมั่นคงห้าภาคส่วน ได้แก่ ความมั่นคงทางทะเล การค้นหาและการกู้ภัย การช่วยเหลือด้านมนุษยธรรมและการบรรเทาภัยพิบัติ การแลกเปลี่ยนระหว่างวิทยาลัยป้องกันและสถาบันวิจัย และการปฏิบัติการรักษาสันติภาพ¹⁰³ และในปี ค.ศ. 2015 ได้ออกแถลงการณ์ร่วมว่าด้วยความสัมพันธ์ด้านการป้องกัน (Joint Vision Statement on Defense Relations) ซึ่งเอกสารทั้งสองฉบับถือเป็นเอกสารพื้นฐานที่มีความสำคัญที่สุดต่อการส่งเสริมความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงระหว่างทั้งสองประเทศมาจนถึงปัจจุบัน โดยข้อมูลจากโครงการ Foreign Military Financing: FMF ของสหรัฐฯ ระบุว่าในปี ค.ศ. 2009 เวียดนามได้รับเงินช่วยเหลือมูลค่า 500,000 เหรียญสหรัฐฯ แต่ในปี ค.ศ. 2010 ขยับขึ้นมาเป็นสองล้านเหรียญสหรัฐฯ และเพิ่มขึ้นเป็น 10 ล้านเหรียญสหรัฐฯ ภายในปี ค.ศ. 2015 นอกจากนี้เวียดนามถือเป็นประเทศที่ได้รับความช่วยเหลือด้านการป้องกันประเทศภายใต้ยุทธศาสตร์ Rebalance มากที่สุดในภูมิภาคราว 11 ล้านเหรียญสหรัฐฯ¹⁰⁴

ความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงที่เพิ่มขึ้นนั้นหากพิจารณาผ่านแนวคิดเรื่องระบบพันธมิตรทางทหารที่วาระรูปแบบปฏิสัมพันธ์ว่ารัฐใดจะเป็นฝ่ายแสวงหาพันธมิตรมากกว่ากัน สามารถพิจารณาได้จากสองตัวแปรคือ ความทะเยอทะยานของรัฐมหาอำนาจในการครอบครองความเป็นเจ้า และภัยคุกคามภายนอกที่รัฐขนาดเล็กมองว่าเป็นภัยคุกคามที่รุนแรงและยากจะต้านทานเพียงลำพัง¹⁰⁵ แม้จะเป็นที่

¹⁰² Dang Cam Tu and Hang Thi Thuy Nguyen, "Understanding the U.S.–Vietnam Security Relationship, 2011–2017," *Korean Journal of Defense Analysis* 31, no. 1, March 2019, https://www.researchgate.net/publication/333394252_Understanding_the_US-Vietnam_security_relationship_2011-2017 (accessed on April 17, 2020): 126.

¹⁰³ Dang Cam Tu and Hang Thi Thuy Nguyen, "Understanding the U.S.–Vietnam Security Relationship, 2011–2017," 31, no. 1, *Korean Journal of Defense Analysis*, March 2019, https://www.researchgate.net/publication/333394252_Understanding_the_US-Vietnam_security_relationship_2011-2017 (accessed on April 17, 2020): 58.

¹⁰⁴ U.S. Department of State, *Foreign Military Financing Account Summary* (U.S. Department of State 2017), <https://2009-2017.state.gov/t/pm/ppa/sat/c14560.htm> (accessed on July 4, 2020).

¹⁰⁵ David C. Kang, "Vietnam: Who's Chasing Whom in Vietnam–U.S. Relations," 114–116.

ประจักษ์ว่าสหรัฐฯ ต้องการเป็นเจ้าของในภูมิภาคเอเชียแปซิฟิกเพียงหนึ่งเดียว และเวียดนามเป็นประเทศขนาดเล็กที่เผชิญภัยคุกคามจากจีนในประเด็นทะเลจีนใต้มาอย่างยาวนาน จึงเป็นข้อสันนิษฐานว่าเวียดนามต้องเป็นฝ่ายแสวงหาความเป็นพันธมิตรกับสหรัฐฯ เพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคงอันเนื่องมาจากมีจีนเป็นภัยคุกคามร่วมกัน แต่พฤติกรรมการดำเนินนโยบายต่างประเทศของเวียดนามแสดงให้เห็นว่าตลอดการดำเนินยุทธศาสตร์ของ Obama สหรัฐฯ เป็นฝ่ายที่กระตือรือร้นในการแสวงหาพันธมิตรมากกว่า ในขณะที่เวียดนามแม้ไม่ได้ปฏิเสธความร่วมมือด้านความมั่นคงกับสหรัฐฯ อีกทั้งยังเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่เพื่อคงความสัมพันธ์กับจีนทำให้เวียดนามเป็นฝ่ายแสดงท่าทีที่ลี้เล่ต่อการดำเนินกิจกรรมด้านความมั่นคงที่จะมีลักษณะผูกพันทางกฎหมาย หรือการมีพันธะสัญญาอย่างเป็นทางการกับสหรัฐฯ โดยเวียดนามมักอ้างถึงหลักการ “3 ไม่” เพื่อสงวนท่าทีที่จะประกาศถึงความสัมพันธ์ระหว่างตนกับสหรัฐฯ มาโดยตลอด หรือจากจะกล่าวให้ชัดคือ ไม่มีการตัดสินใจใด ๆ ของเวียดนามที่ไม่สนใจปฏิริยาโต้กลับจากจีน เวียดนามจึงใช้ยุทธศาสตร์แบบประกันความเสี่ยง (hedging) ในการรักษาสสมดุลระหว่างสองมหาอำนาจ ซึ่งเวียดนามใช้ความสัมพันธ์กับสหรัฐฯ ในการป้องกันความเสี่ยงกับจีน ซึ่งความร่วมมือที่เกิดขึ้นกับสหรัฐฯ แม้จะเพิ่มมากขึ้นอย่างต่อเนื่องแต่ก็ไม่มากเกินกว่าที่เวียดนามจะยอมเอนเอียงไปหาสหรัฐฯ กระทั่งเกิดความเสียหายต่อความสัมพันธ์กับจีน¹⁰⁶ ทั้งนี้เมื่อพิจารณาเวียดนามถือว่าอยู่ในตำแหน่งที่ดีในการ hedging เนื่องจากเวียดนามนับตั้งแต่เวียดนามได้สถาปนาความสัมพันธ์กับทั้งสองประเทศในช่วงทศวรรษที่ 1990 ความสัมพันธ์ทางการทูตและเศรษฐกิจกับทั้งสองประเทศก็เติบโตขึ้นเป็นอย่างมาก จีนกลายมาเป็นประเทศผู้นำเข้าอันดับหนึ่งของเวียดนาม ในขณะที่สหรัฐฯ เป็นตลาดส่งออกอันดับหนึ่งของเวียดนาม การยึดโยงทางเศรษฐกิจที่วุ่นวายทำให้เวียดนามสามารถถ่วงดุลทั้งต่อจีนและสหรัฐฯ ได้ในคราวเดียวกัน การที่เวียดนามเลือกใช้กลยุทธ์ของรัฐขนาดเล็กในการสร้างขีดความสามารถทางการทหาร และรักษาระบบพันธมิตรในลักษณะไม่เป็นทางการทำให้สองมหาอำนาจที่แข่งแกร่งพยายามคานผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจของตนในเวียดนามโดยจะไม่ยอมให้อีกฝ่ายได้มากไปกว่ากัน ด้วยประการทั้งปวงจึงทำให้รัฐบาล Obama มองว่าเวียดนามเป็นประเทศที่มีการคิดเชิงยุทธศาสตร์มากที่สุดในบรรดาประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้¹⁰⁷ ดังจะเห็นได้ตั้งแต่เริ่มแรกของความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงระหว่างทั้งสองประเทศที่เวียดนามใช้ทั้ง hard balancing และ soft balancing ในการประกันความเสี่ยงในความสัมพันธ์ของมหาอำนาจผ่านนโยบาย “3 ไม่”

ในเดือนสิงหาคมปี ค.ศ. 2010 สหรัฐฯ ได้ส่งเรือบรรทุกเครื่องบินพลังงานนิวเคลียร์ *USS George Washington* และเรือพิฆาต *USS John S. McCain* มาเทียบท่าเรือดานังเพื่อให้กองกำลังทั้งสองประเทศได้แลกเปลี่ยนความรู้และฝึกอบรมการค้นหาและการกู้ภัยทางทะเลร่วมกันซึ่งถือเป็น

¹⁰⁶ Kevin K. Tran, "How Will Vietnam's Economic Relationship and Dependency on China," 9.

¹⁰⁷ Thuy T. Do, 'Firm in Principles, Flexible in Strategy and Tactics,' 24.

ความร่วมมือระดับรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงกลาโหมครั้งแรกที่จัดขึ้น ณ กรุงฮานอย แต่รัฐมนตรีช่วยว่าการกลาโหมเวียดนาม Nguyen Chi Vinh ระบุในหนังสือพิมพ์กองทัพประชาชนแห่งเวียดนามว่า เวียดนามเพียงตอบรับข้อเสนอของสหรัฐฯ และการเยื้องเคียงกล่าวเป็นการฉลองครบรอบ 15 ปีแห่งการฟื้นฟูความสัมพันธ์ทางการทูตไม่ได้เกี่ยวข้องกับประเด็นทะเลจีนใต้แต่อย่างใด ทว่าภายหลังเสร็จสิ้นภารกิจรองนายกรัฐมนตรีเวียดนามได้เยือนจีนโดยทันทีและยังให้คำมั่นกับจีนว่า “จะไม่กลายเป็นพันธมิตรกับสหรัฐฯ”¹⁰⁸ ในลักษณะเดียวกันเมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมสหรัฐฯ Leon Panetta ได้เยือนอ่าว Cam Ranh Bay ปี ค.ศ. 2012 พร้อมทั้งแถลงการณ์ว่าการเปิดช่องทางให้กองทัพเรือสหรัฐฯ เข้ามาในน่านน้ำเวียดนามมากขึ้นเป็นเสมือนกุญแจสำคัญในการยกระดับความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงไปอีกขั้น ขณะที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมเวียดนาม Phung Quang Thanh ระบุว่ากองทัพเรือสหรัฐฯ สนใจเข้าเยี่ยมชมท่าเรือเชิงพาณิชย์ของเวียดนามเพื่อจุดประสงค์ด้านโลจิสติกส์ไม่ใช่ด้านทหาร ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่ารัฐบาลฮานอยยังคงตอบสนองความร่วมมือด้านความมั่นคงกับรัฐบาลวอชิงตันอย่างระมัดระวังและพยายามหลีกเลี่ยงความร่วมมือใด ๆ ที่จะทำให้ผิดใจกับรัฐบาลปักกิ่ง¹⁰⁹

ในทางกลับกัน การเดินทางไปเยือนสหรัฐฯ ของประธานาธิบดีเวียดนาม Truong Tan Sang และทั้งสองประเทศได้ยกระดับความสัมพันธ์เป็นหุ้นส่วนรอบด้าน (Comprehensive Partnership) ในปี ค.ศ. 2013 กลับยิ่งตอกย้ำความสัมพันธ์ที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง¹¹⁰ นอกจากนี้ในปีเดียวกันสหรัฐฯ ได้ประกาศมอบความช่วยเหลือเพื่อพัฒนาขีดความสามารถทางทะเลแก่เวียดนามเป็นมูลค่ากว่า 18 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ซึ่งรวมถึงการฝึกอบรมและให้เรือเร็วลาดตระเวนกับหน่วยงาน Vietnam Coast Guard อีกจำนวนห้าลำ¹¹¹ ยิ่งไปกว่าหลังวิกฤต HYSY-981 ในปี ค.ศ. 2014 ได้เป็นจุดเปลี่ยนทางทัศนคติของรัฐบาลฮานอยที่ต้องการหลุดออกจากวงโคจรของจีน ทำให้การส่งเสริมความสัมพันธ์ทางยุทธศาสตร์กับสหรัฐฯ เป็นสิ่งที่เวียดนามให้ความสนใจเป็นพิเศษอันเนื่องมาจากข้อพิพาทที่สหรัฐฯ เป็นประเทศเดียวที่สามารถจะเข้ามาสร้างสมดุลและสกัดกั้นความก้าวร้าวของจีนและเป็นเครื่องมือต่อรองกับจีนได้¹¹² ดังจะเห็นได้จากการแสดงความไม่พอใจการกระทำของจีนอย่างเปิดเผย การประท้วงของประชาชนเวียดนาม การอนุญาตให้สื่อต่าง ๆ นำเสนอและวิพากษ์วิจารณ์จีนในแง่ลบ

¹⁰⁸ Tomotaka Shoji, *Vietnam's Security Cooperation*, 7.

¹⁰⁹ Ibid. 9.

¹¹⁰ Huong Le Thu, "Vietnam and the New Us: Developing 'Like-Minded' Partners," ed. Jeffery Wilson, *In Vietnam in the Indo-Pacific: Challenges and opportunities in a new regional landscape* (Perth USAsia Centre, November 10, 2017), <https://researchrepository.murdoch.edu.au/id/eprint/41797/1/Vietnam.pdf> (accessed on April 26, 2020): 47.

¹¹¹ Le Hong Hiep, "Vietnam's Pursuit of Alliance," 284.

¹¹² Le Hong Hiep, *The Vietnam-US Security Partnership and the Rules-Based International Order in the Age of Trump* (ISEAS Publishing, Institute of Southeast Asian Studies, 2020), https://www.iseas.edu.sg/wp-content/uploads/pdfs/TRS1_20.pdf (accessed on April 26, 2020): 8.

อย่างเปิดเผยเป็นครั้งแรก¹¹³ และเกิดการตั้งคำถามถึงความถึงหลักการ “3 ไม่” ว่าเวียดนามยังยืนหยัดต่อหลักการไม่เป็นพันธมิตรทางทหาร หรือควรแสวงหาทางเลือกอื่นเพื่อจัดการกับจีนอย่างจริงจัง¹¹⁴ ในขณะที่สหรัฐฯ ได้ประกาศยกเลิกมาตรการคว่ำบาตรการค้าอาวุธบางส่วนต่อเวียดนาม เพื่อให้เวียดนามสามารถซื้ออาวุธเพื่อพัฒนาขีดความสามารถในการป้องกันตนเอง ซึ่งการทำให้เวียดนามสามารถเข้าถึงเทคโนโลยีที่หลากหลายและทันสมัยนั้นยังส่งเสริมความเชื่อมั่นทางการเมืองระหว่างทั้งสองประเทศให้เพิ่มมากขึ้น

อีกทั้งเหตุการณ์ดังกล่าวส่งผลให้ในปี ค.ศ. 2015 เลขาธิการพรรคคอมมิวนิสต์ Nguyen Phu Trong ได้เยือนสหรัฐฯ เป็นครั้งแรกนับตั้งแต่มีการสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตเมื่อปี ค.ศ. 1994 โดยทั้งสองได้หารือเกี่ยวกับความร่วมมือประเด็นความกังวลในทะเลจีนใต้ อีกทั้งความร่วมมือด้านเศรษฐกิจผ่านโครงการ TPP และปัญหาสิทธิมนุษยชน ซึ่งในประเด็นด้านสิทธิมนุษยชนเป็นหนึ่งในประเด็นที่ทั้งสองประเทศมีความเห็นไม่ตรงกันแต่ทั้งสองประเทศยืนยันว่าจะพยายามเจรจาอย่างสร้างสรรค์และบนผลประโยชน์ร่วมกัน¹¹⁵ กระนั้น Nguyen Phu Trong ได้กล่าวหลักการความมั่นคงเพื่อเน้นย้ำในจุดยืนของเวียดนามในประเด็นด้านความมั่นคงกับสถาบัน CSIS ขณะเยือนสหรัฐฯ โดยมีสาระสำคัญว่า เวียดนามสนับสนุนมิตรภาพและความร่วมมือที่เท่าเทียมกับสหรัฐฯ บนพื้นฐานการเคารพในหลักอิสรภาพอธิปไตยเหนือดินแดนโดยปราศจากการแทรกแซงกิจการภายในและระบบการปกครอง ส่วนในประเด็นทะเลจีนใต้เวียดนามสนับสนุนการแก้ไขปัญหาแบบสันติวิธีภายใต้กฎหมายระหว่างประเทศโดยปราศจากการใช้กำลังหรือขู่ว่าจะใช้กำลัง และงดเว้นการกระทำฝ่ายเดียวเพื่่อมุ่งเปลี่ยนแปลงสถานะเดิมเหนือน่านน้ำในทะเลจีนใต้ อีกทั้งยังเน้นย้ำถึงการมุ่งดำเนินนโยบายต่างประเทศแบบอิสระ พึ่งพาตนเองและดำเนินความสัมพันธ์แบบรอบทิศทาง¹¹⁶

อย่างไรก็ตามก่อนหมดวาระของประธานาธิบดี Obama ในปี ค.ศ. 2016 Obama ได้ประกาศยกเลิกการคว่ำบาตรการค้าอาวุธอย่างเต็มรูปแบบกับเวียดนามในการเยือนเวียดนามอย่างเป็นทางการและย้ำว่าคำประกาศดังกล่าวไม่จำเป็นต้องผ่านความเห็นชอบจากรัฐสภาสหรัฐฯ ซึ่งการ

¹¹³ Thuy T. Do, 'Firm in Principles, Flexible in Strategy and Tactics,' 33.

¹¹⁴ Le Hong Hiep, "Vietnam's Pursuit of Alliance," 271.

¹¹⁵ Tomotaka Shoji, Vietnam's Security Cooperation, 11-12.

¹¹⁶ VN Mission, *Address by His Excellency General Secretary of Vietnam Communist Party Nguyen Phu Trong at the Center for Strategic and International Studies (Csis)* (Ho Chi Minh City: U.S. Embassy & Consulate in Vietnam, July 8, 2015), <https://vn.usembassy.gov/address-by-his-excellency-general-secretary-of-vietnam-communist-party-nguyen-phu-trong-at-the-center-for-strategic-and-international-studies-csis/> (accessed on May 7, 2020).

กระทำในครั้งนี้นี้แสดงให้เห็นว่ารัฐบาลวอชิงตันมีความปรารถนาที่จะกระชับความร่วมมือด้านความมั่นคงกับเวียดนาม¹¹⁷

3.2 ความสัมพันธ์เวียดนามและสหรัฐฯ ภายใต้รัฐบาล Trump

การเข้าดำรงตำแหน่งประธานาธิบดีสหรัฐฯ ของ Donald Trump เมื่อต้นปี ค.ศ. 2017 รัฐบาลฮานอยได้พยายามดำเนินยุทธศาสตร์ทางการทูตเพื่อกระชับความสัมพันธ์กับสหรัฐฯ อันเนื่องมาจากความกังวลต่อทัศนคติของ Trump ที่กล่าวในขณะหาเสียงว่าเวียดนามเป็นประเทศที่ได้ดุลการค้ากับสหรัฐฯ และแรงงานชาวอเมริกันอีกทั้งการถอนตัวออกจากข้อตกลง TPP ของสหรัฐฯ ยังกระทบต่อเวียดนามที่หวังว่ากลุ่มเศรษฐกิจใหม่นี้จะช่วยลดการพึ่งพาทางเศรษฐกิจจากจีนลงได้¹¹⁸ ผลการดำเนินการทางการทูตทำให้นายกรัฐมนตรี Nguyen Xuan Phuc กลายเป็นผู้นำคนแรกจากประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ที่ได้เดินทางไปเยือนสหรัฐฯ พร้อมแลกเปลี่ยนทัศนคติต่อประเด็นเศรษฐกิจ การลงทุน ปัญหาทะเลจีนใต้ รวมถึงความร่วมมือทางการทหารที่จะตามมาในอนาคต และเชิญ Trump เข้าร่วมประชุมความร่วมมือทางเศรษฐกิจเอเชีย-แปซิฟิก (Asia-Pacific Economic Cooperation: APEC) ที่จะจัดขึ้น ณ กรุงฮานอยในปลายปี ค.ศ. 2017¹¹⁹

ความสัมพันธ์ระหว่างทั้งสองประเทศภายใต้การบริหารของรัฐบาล Trump ได้พลิกความคาดหวังเมื่อสหรัฐฯ ส่งสัญญาณว่ายังคงตระหนักถึงบทบาทที่สำคัญของภูมิภาคเช่นเดียวกับรัฐบาลชุดก่อนโดยได้สนับสนุนแนวคิดอินโด-แปซิฟิกที่เสรีและเปิดกว้าง (Free and Open Indo-Pacific: FOIP) พร้อมร่วมมือกับชาติพันธมิตรญี่ปุ่น ออสเตรเลีย และอินเดียเพื่อสร้างดุลอำนาจและปิดล้อมการขยายอิทธิพลของจีนจากข้อริเริ่มโครงสร้างพื้นฐานที่เชื่อมโยงในทุกมิติ หรือโครงการ Belt and Road Initiative (BRI) และจากรายงานกระทรวงกลาโหมที่เผยแพร่เมื่อเดือนมิถุนายน ปี ค.ศ. 2018 สามารถสรุปพอสังเขปได้ว่ายุทธศาสตร์อินโดแปซิฟิกประกอบด้วยสี่หลักการ คือ การเคารพในอำนาจอธิปไตยและความเป็นอิสระของทุกรัฐ เสนอการระงับข้อพิพาทอย่างสันติวิธี เน้นการค้าเสรี ยุติธรรม และต่างตอบแทนกันบนพื้นฐานของการลงทุนที่เปิดกว้างและโปร่งใส และยึดมั่นในกฎและบรรทัดฐานที่เป็นที่ยอมรับในระดับนานาชาติ¹²⁰

ภายหลังการประชุมผู้นำเวียดนามและสหรัฐฯ ได้หารือเกี่ยวกับการขยายความร่วมมือในกรอบหุ้นส่วนรอบด้านให้มากขึ้นบนพื้นฐานของการสร้างความเข้าใจ ผลประโยชน์ และความ

¹¹⁷ Tomotaka Shoji, Vietnam's Security Cooperation, 11.

¹¹⁸ Carlyle A. Thayer, "United States-Vietnam Relations," 61-63.

¹¹⁹ Xuan Loc Doan, "Vietnam-U.S. Relations Flourishing under Trump," no. 2019 No. 63, ISEAS, August 19, 2019, https://www.iseas.edu.sg/images/pdf/ISEAS_Perspective_2019_63.pdf (accessed on May 7, 2020): 2.

¹²⁰ จิตติ ศรีแสงนาม, "อาเซียน ณ จุดศูนย์กลางของยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิก."

ปรารถนาร่วมกันที่จะส่งเสริมสันติภาพ ความร่วมมือ ความรุ่งเรือง และความมั่นคงในภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก และยืนยันข้อตกลงเชิงพาณิชย์ใหม่ร่วมกันมูลค่ากว่า 12 พันล้านเหรียญสหรัฐฯ ส่วนในด้านความร่วมมือทางความมั่นคงทั้งสองฝ่ายยืนยันที่จะพัฒนาให้แน่นแฟ้นมากขึ้นโดยสหรัฐฯ ตกลงส่งมอบเรือตรวจการณ์ชั้น *Hamilton* เพื่อให้เวียดนามปรับปรุงศักยภาพทางทะเลให้ดีขึ้นเพื่อรักษาความมั่นคงต่อความท้าทายในอนาคตซึ่งเรือดังกล่าวถือว่าเป็นเรือตรวจการณ์ชายฝั่งที่ใหญ่ที่สุดของเวียดนาม¹²¹ ต่อมาสหรัฐฯ ได้ส่งมอบเครื่องบินไร้คนขับ *Scan Eagle* และเครื่องบินฝึก *T-6* ในปี ค.ศ. 2018 ยังได้ส่งเรือ *USS Carl Vinson* เทียบท่าที่เมืองดานังส่วซึ่งถือเป็นเทียบท่าครั้งแรกนับตั้งแต่สงครามเวียดนามสิ้นสุดลง และในปี ค.ศ. 2019 เวียดนามถูกเลือกเป็นสถานที่จัดการประชุมสุดยอดทรัมป์-คิม ครั้งที่ 2 อันเนื่องมาจากเวียดนามเป็นมิตรที่ดีต่อทั้งสหรัฐฯ และเกาหลีเหนือเพื่อเป็นเพื่อส่งสัญญาณไปยังรัฐบาลปักกิ่งว่าเกาหลีเหนือและเวียดนามไม่ได้อยู่ภายใต้เงินอีกต่อไป¹²² บทบาทดังกล่าวได้เสริมสร้างผลประโยชน์ร่วมกันระหว่างเวียดนามกับสหรัฐฯ ว่าการที่เวียดนามปรารถนาที่จะเป็นผู้เล่นที่มีอิทธิพลเพิ่มขึ้นในด้านการทูตระดับภูมิภาค ส่งผลให้เวียดนามกลายเป็นกุญแจสำคัญที่จะสร้างดุลแห่งอำนาจในภูมิภาค¹²³

อย่างไรก็ตามแม้ความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงของเวียดนามและสหรัฐฯ ในสมัยรัฐบาล Trump จะเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง แต่ก็ได้สะดุดลงเมื่อสหรัฐฯ ผ่านร่างกฎหมายต่อต้านการเป็นปรปักษ์ของสหรัฐฯ และมาตรการคว่ำบาตร (the Countering America's Adversaries Through Sanctions Act: CAATSA) ไปยังบรรดาประเทศที่ซื้ออาวุธทางการทหารจากทางการรัสเซีย ซึ่งเวียดนามถือเป็นประเทศที่ซื้ออาวุธจากรัสเซียมากถึงร้อยละ 90 สำหรับเวียดนามการกระทำดังกล่าวถือเป็นการแทรกแซงกิจการภายในและสร้างความไม่พอใจให้กับรัฐบาลฮานอยจนเป็นเหตุให้ยกเลิกข้อตกลงด้านความมั่นคงกับสหรัฐฯ สำหรับปี ค.ศ. 2019 จำนวนถึง 15 เรื่อง ซึ่งล้วนแล้วแต่เกี่ยวข้องกับ การแลกเปลี่ยนกิจกรรมระหว่างกองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศของเวียดนามกับสหรัฐฯ¹²⁴ ประกอบกับในขณะนั้นการแข่งขันเชิงยุทธศาสตร์ (สงครามการค้า) ที่ทวีความรุนแรงขึ้นระหว่างสหรัฐฯ และจีนอาจเป็นปัจจัยเสริมที่ทำให้เวียดนามไม่พร้อมเสี่ยงที่จะสร้างความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นกับมหาอำนาจฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ดังนั้นเพื่อหลีกเลี่ยงความเสี่ยงที่เวียดนามอาจจะเผชิญทำให้

¹²¹ The White house, *Joint Statement between the United States of America and the Socialist Republic of Vietnam* (Washington: DC: *The White house*, November 12, 2017), <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/joint-statement- united-states-america-socialist-republic-vietnam/> (accessed on May 7, 2020).

¹²² "Trump-Kim Summit: Why Is Vietnam Chosen?."

¹²³ Eleanor Albert, "The Evolution of U.S.-Vietnam Ties."

¹²⁴ Le Hong Hiep, "Why Did Vietnam Cancel Its Defence Engagements with the Us?," ISEAS Publishing, Institute of Southeast Asian Studies, December 11, 2018, <https://www.iseas.edu.sg/media/commentaries/why-did-vietnam-cancel-its-defence- engagements-with-the-us-by-le-hong-hiep/> (accessed on May 31, 2020).

รัฐบาลฮานอยตัดสินใจอ้างถึงความกังวลต่อความร่วมมือที่เกิดขึ้นระหว่างเวียดนามกับสหรัฐฯ จะเป็น การละเมิดต่อหลักการ “3 ไม่” ในสาระที่ว่าไม่ร่วมมือกับประเทศหนึ่งเพื่อต่อต้านอีกประเทศหนึ่ง ได้¹²⁵

ดังจะเห็นได้ว่าหลักการ “3 ไม่” นั้นส่งผลต่อความเต็มใจที่เวียดนามจะร่วมมือกับสหรัฐฯ ภายใต้ยุทธศาสตร์อินโดแปซิฟิกอย่างเปิดเผย กล่าวคือเวียดนามถูกจำกัดด้วยปัจจัยสำคัญคือภูมิหลังทางประวัติศาสตร์และการยึดหลักการดำเนินนโยบายต่างประเทศรอบทิศทาง โดยเวียดนามพยายามที่จะแสวงหาความร่วมมือกับประเทศต่าง ๆ ให้มากที่สุดเพื่อไม่เป็นการพึ่งพาประเทศใดประเทศหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งมากเกินไป ดังนั้นในทางปฏิบัติจึงเห็นได้ว่าเวียดนามมักมีข้อริเริ่มใหม่ ๆ กับประเทศมหาอำนาจ อาทิ สหรัฐฯ ญี่ปุ่น อินเดีย ในลักษณะเดียวกับจีน และแม้ว่าความตึงเครียดในประเด็นทะเลจีนใต้กับจีนจะเพิ่มมากขึ้นแต่ท้ายที่สุดการดำเนินการทางการทูตหรือการทหารกับประเทศมหาอำนาจอื่น ๆ ของเวียดนามก็ยังอยู่บนพื้นฐานของการคิดคำนวณถึงปฏิกิริยาโต้กลับของจีนเป็นอันดับแรกเพราะเวียดนามยังคงให้ความสำคัญกับจีนมากที่สุดและจีนกับเวียดนามต่างมีระบบการเมืองแบบพรรคคอมมิวนิสต์ที่ติดต่อกัน อีกทั้งจีนยังเป็นประเทศคู่ค้าที่ใหญ่ที่สุดของเวียดนามอีกด้วย¹²⁶

ดังนั้นการที่เวียดนามจะสามารถรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับจีนและยังสามารถสร้างความร่วมมือด้านความมั่นคงกับสหรัฐฯ ได้ไปพร้อม ๆ กันโดยไม่ขัดต่อหลักการ “3 ไม่” ของตนนั้น ทำให้ตลอดระยะเวลาที่ผ่านมารัฐบาลฮานอยจึงพยายามเลี่ยงการใช้คำว่าพันธมิตรและความร่วมมือที่มีลักษณะเป็นพันธมิตรสัญญา หรือมีข้อผูกมัดตลอดมา¹²⁷ โดยใช้คำว่า “Partnership” ที่เป็นระบบความสัมพันธ์แบบหลวม ๆ เพื่อไม่ให้เกิดเป็นข้อผูกมัดจนเกินไปแต่อย่างไรก็ดี ทั้งเวียดนามและสหรัฐฯ ได้พัฒนาความสัมพันธ์ต่อกันมาโดยตลอด ซึ่งสามารถพิจารณาได้ว่า นโยบาย “3 ไม่” ไม่ได้สร้างข้อจำกัดว่าเวียดนามไม่สามารถทำข้อตกลงอื่นใดกับประเทศอื่นได้ ทำให้เราเห็นข้อตกลงทางการทหารของเวียดนามและสหรัฐฯ ที่ยืนอยู่บนพื้นฐานการไม่ตั้งฐานทัพและการไม่เป็นพันธมิตรทางการทหาร นอกจากการพัฒนาความสัมพันธ์กับสหรัฐฯ แล้ว เวียดนามพยายามรักษาดุลอำนาจระหว่างทั้งสองประเทศเพื่อไม่ให้จีนหรือสหรัฐฯ รู้สึกว่าเวียดนามเบนเข้าหาฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจนเกินไป ซึ่งจะเห็นได้จากการเยือนทั้งสองประเทศในเวลาไล่เลี่ยกัน หรือการทำความเข้าใจต่ออีกประเทศหนึ่ง หากมีการติดต่ออีกประเทศหนึ่ง แต่ก็เป็นที่น่าสนใจว่าท่ามกลางความตึงเครียดในทะเลจีนใต้ที่เพิ่มขึ้น

¹²⁵ Derek Grossman and Dung Huynh, "Vietnam's Defense Policy."

¹²⁶ Ben Dolven and Bruce Vaughn, "Indo-Pacific Strategies of U.S. Allies and Partners: Issues for Congress,"

EveryCRSReport.com, January 30, 2020, <https://www.everycrsreport.com/reports/R46217.html> (accessed on May 31, 2020):

29.

¹²⁷ Le Hong Hiep, "Vietnam's Pursuit of Alliance," 285.

อย่างต่อเนื่องโดยเฉพาะหลังเหตุการณ์ Vanguard Bank ในปี ค.ศ. 2019 ที่ถึงว่าเป็นความตึงเครียดที่รุนแรงที่สุดในรอบห้าปีระหว่างเวียดนามและจีน ทำให้เวียดนามเริ่มต้นกลับมาพิจารณาหลักการ “3 ไม่” ของตนใหม่อีกครั้งเพื่อปรับให้สอดคล้องกับสถานการณ์ที่กำลังเผชิญความท้าทายของจีน¹²⁸

3.2.1 สมุดปกขาวด้านความมั่นคงของเวียดนามฉบับปี ค.ศ. 2019

สมุดปกขาวด้านความมั่นคงฉบับที่สี่ของเวียดนามที่ออกเมื่อวันที่ 25 พฤศจิกายน 2019 ถือเป็นเอกสารด้านความมั่นคงอย่างเป็นทางการฉบับแรกในรอบ 10 ปี ซึ่งได้มีการปรับเปลี่ยนเนื้อหาสาระสำคัญอย่างหลักการ “3 ไม่” ที่เป็นรากฐานในการดำเนินนโยบายต่างประเทศของเวียดนามนับตั้งแต่ปี ค.ศ. 1998 เป็นหลักการ “4 ไม่ 1 เงื่อนไข” ซึ่งกล่าวได้ว่าตลอดระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมาเวียดนามอยู่ท่ามกลางการแข่งขันของบรรดามหาอำนาจที่ทำให้เวียดนามอยู่ในสภาวะกลืนไม่เข้าคายไม่ออก ดังนั้นการประกาศสมุดปกขาวด้านความมั่นคงฉบับใหม่และขยายขอบเขตหลักการ “3 ไม่” จึงเป็นเสมือนทางออกของสภาวะดังกล่าวโดยเพื่อรักษาดุลเชิงกลยุทธ์ของเวียดนาม

หลักการ “4 ไม่ 1 เงื่อนไข” มีสาระสำคัญว่า เวียดนามจะไม่เป็นพันธมิตรทางการทหาร ไม่เลือกข้างใดข้างหนึ่งเพื่อต่อต้านรัฐอื่น ไม่อนุญาตให้ตั้งฐานทัพต่างชาติ และเพิ่มเติมหลักการที่จะไม่ใช้กำลังหรือชู่ว่าจะใช้กำลังในความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ และจะขึ้นอยู่กับสถานการณ์โดยรอบและบนเงื่อนไขเฉพาะของสถานการณ์ในขณะนั้นซึ่งเป็นเรื่องที่รัฐบาลฮานอยพิจารณาว่าอาจจะกระทบต่อการพัฒนาประเทศ ความเหมาะสมในการป้องกันและความสัมพันธ์ทางการทหารกับประเทศอื่น ๆ¹²⁹ เมื่อพิจารณาหลักการ “1 เงื่อนไข” แสดงให้เห็นความยืดหยุ่นของเวียดนามที่จะขยายขอบเขตและเพิ่มตัวเลือกทางยุทธศาสตร์โดยเปิดโอกาสให้มีส่วนร่วมของปฏิบัติการทางทหารมากขึ้น เช่น การซ้อมรบ การฝึกร่วม เป็นต้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการจัดการความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงกับตะวันตก อย่างไรก็ตามหากพิจารณาหลักการ “ไม่” ลำดับที่สี่ กลับสะท้อนให้เห็นหลักการสำคัญอีกประการหนึ่งของนโยบายด้านความมั่นคงโดยรวมของเวียดนามที่ต้องการป้องกันตนเองและรักษาสันติภาพของตนเองในเวทีระหว่างประเทศ¹³⁰

การเปลี่ยนแปลงหลักการ “3 ไม่” สะท้อนให้เห็นถึงความตระหนักรู้ของเวียดนามต่อบทบาทของตนที่กำลังเคลื่อนสู่การเป็นศูนย์กลางในทางภูมิรัฐศาสตร์และภูมิเศรษฐกิจในการแข่งขันทาง

¹²⁸ Derek Grossman, "Vietnam Needs to 'Struggle' More in the South China Sea," *The Diplomat*, November 15, 2019, <https://thediplomat.com/2019/11/vietnam-needs-to-struggle-more-in-the-south-china-sea/> (accessed on May 22, 2020).

¹²⁹ Derek Grossman and Christopher Sharman, "How to Read Vietnam."

¹³⁰ Nguyen The Phuong, "Vietnam's 2019 Defense White Paper: Preparing for a Fragile Future," *ASIA MARITIME TRANSPARENCY INITIATIVE*, December 17, 2019, <https://amti.csis.org/vietnams-2019-defense-white-paper-preparing-for-a-fragile-future/> (accessed on May 20, 2020).

ยุทธศาสตร์ของบรรดามหาอำนาจบริเวณภูมิภาคอินโด-แปซิฟิก อาทิ โครงการ BRI ของจีน ยุทธศาสตร์อินโดแปซิฟิกของสหรัฐฯ และนโยบาย Act East ของอินเดีย นอกจากนี้การที่เวียดนามเผชิญกับภัยคุกคามความมั่นคงจากประเด็นปัญหาทะเลจีนใต้อย่างต่อเนื่อง¹³¹ อาจเป็นสัญญาณที่ทำให้เวียดนามเริ่มถอยห่างจากจีนหรืออย่างน้อยที่สุดพยายามแสดงให้จีนเห็นว่าเวียดนามมีตัวเลือกที่หลากหลายที่ไม่จำเป็นต้องขึ้นอยู่กับจีนเฉกเช่นในอดีตอีกต่อไป ซึ่งเห็นได้จากเอกสารความมั่นคงฉบับล่าสุดระบุว่าปัญหาทะเลจีนใต้นั้นกระทบต่อเสถียรภาพ ความมั่นคง และการพัฒนาประเทศของเวียดนามและรัฐบาลฮานอยได้อัดหนุนกดดันต่อความก้าวร้าว การไม่เคารพกฎหมายระหว่างประเทศ และการพยายามเปลี่ยนแปลงสถานะเดิมของอีกฝ่ายตลอดมา ข้อสังเกตสำคัญในเอกสารความมั่นคงฉบับล่าสุด คือ เวียดนามได้อ้างถึงหลักการอินโด-แปซิฟิก ที่สหรัฐฯ ประกาศออกมา ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเวียดนามพยายามส่งสัญญาณไปยังรัฐบาลปักกิ่งว่าเวียดนามสนับสนุนแนวคิดอินโดแปซิฟิกของรัฐบาลวอชิงตัน นอกจากนี้เมื่อพิจารณาเอกสารฉบับดังกล่าวจีนกลายมาเป็นความกังวลที่สำคัญของเวียดนามเมื่อเทียบกับเอกสารความมั่นคงฉบับปี ค.ศ. 2009 ที่กล่าวถึง “จีน” เพียงสี่ครั้ง ในขณะที่ฉบับปี ค.ศ. 2019 ได้กล่าวถึง “จีน” จำนวนแปดครั้งและเป็นการกล่าวในเชิงลบถึงสามครั้ง¹³²

แม้จะมีข้อถกเถียงที่ว่าตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาว่าเวียดนามมักจะมีข้อยกเว้นพิเศษต่อหลักการ “3 ไม่” เช่น การฝึกซ้อมทางทะเลกับอินเดีย หรือแม้กระทั่งการต้อนรับเรือบรรทุกอากาศยานของสหรัฐฯ เป็นต้น¹³³ แต่อย่างไรก็ดีหลักการ “4 ไม่ 1 เงื่อนไข” ของเวียดนามจะเป็นรากฐานและยุทธศาสตร์การป้องกันประเทศและการทหารในอีก 10 ปีข้างหน้านับตั้งแต่ปี ค.ศ. 2020 เป็นต้นไป ซึ่งการเพิ่มเงื่อนไขใหม่นี้อาจทำให้เวียดนามมีความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงกับบรรดามหาอำนาจได้มากขึ้นและมีกิจกรรมร่วมกันบ่อยครั้งมากขึ้นหากจีนเพิ่มปฏิบัติการใดที่ทำหายอธิปไตยของเวียดนามเหนือน่านน้ำทะเลจีนใต้

¹³¹ Ibid.

¹³² Derek Grossman and Christopher Sharman, "How to Read Vietnam."

¹³³ Derek Grossman and Dung Huynh, "Vietnam's Defense Policy."

ส่วนที่สี่: สรุป

การศึกษาเรื่องนโยบาย “3 ไม่” ของเวียดนามกับความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงกับสหรัฐอเมริการะหว่างปี 2010-2019 ในงานวิจัยฉบับนี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อตอบคำถามในข้อสงสัยถึงความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงของเวียดนามกับสหรัฐฯ ภายใต้นโยบาย “3 ไม่” ว่า นับตั้งแต่ปี ค.ศ. 2010 เวียดนามยังคงยึดหลักการ “3 ไม่” ในการดำเนินความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงกับสหรัฐฯ และจนถึงปี ค.ศ. 2019 ความสัมพันธ์ของทั้งสองประเทศก็ยังอยู่ในขอบเขตของนโยบาย “3 ไม่” และเพื่อต้องการโต้แย้งคำอธิบายที่เป็นการด่วนสรุปว่าในช่วงปี 2010-2019 การกระทำของเวียดนาม เช่น การออกแถลงการณ์ร่วมกับสหรัฐฯ และการเยือนสหรัฐฯ ของเจ้าหน้าที่ระดับสูงและการซื้อยุทโธปกรณ์นั้น เพื่อแสวงหาพันธมิตรทางทหารกับสหรัฐฯ และร่วมกันค้านอำนาจจีนในประเด็นปัญหาทะเลจีนใต้ เพราะแม้ความร่วมมือด้านความมั่นคงระหว่างทั้งสองประเทศและความสำคัญของเวียดนามต่อสหรัฐฯ เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดระยะเวลา 10 ปีที่ผ่านมา แต่ก็ไม่อาจชี้ชัดได้ว่าความไม่พอใจจีนเกี่ยวกับการอ้างอธิปไตยที่ซ้อนทับกับเวียดนามในทะเลจีนใต้จะเป็นเหตุให้เวียดนามละทิ้งนโยบาย “3 ไม่” ที่ตนเองยึดถือปฏิบัติมาอย่างยาวนาน เพราะการตัดสินใจของเวียดนามยังขึ้นอยู่กับบริบทอื่น ๆ ที่ได้ฝังรากลึกไว้ภายใต้ความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามกับจีนที่มีร่วมกันมาตั้งแต่อดีต โดยเฉพาะการยึดอุดมการณ์คอมมิวนิสต์ร่วมกัน รวมถึงเรื่องของผลประโยชน์แห่งรัฐของเวียดนามที่ผูกติดกับประเด็นทางภูมิศาสตร์และบทเรียนทางประวัติศาสตร์ที่เคยสูญเสียประโยชน์จากการเลือกฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพื่อต่อต้านอีกฝ่ายมาแล้วโดยเฉพาะในช่วงสงครามเย็น ทำให้ตลอดระยะเวลาหนึ่งทศวรรษที่ผ่านมาแม้สหรัฐฯ จะพยายามกระชับความสัมพันธ์กับเวียดนามผ่านการชูยุทธศาสตร์ของทั้งสองรัฐบาลก็ไม่ทำให้เวียดนามละทิ้งหลักการของตนลง แต่จะเห็นได้ว่าเวียดนามพยายามปรับความสัมพันธ์ที่แน่นแฟ้นขึ้นเรื่อย ๆ กับสหรัฐฯ ให้อยู่ภายใต้ขอบเขตของหลักการดังกล่าวอย่างสุดความสามารถ

จากสถานการณ์ดังกล่าวแล้วนั้น จึงทำให้ในงานวิจัยฉบับนี้วิเคราะห์ว่าเวียดนามได้ดำเนินความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงกับสหรัฐฯ ให้อยู่ในหลักการ “3 ไม่” ตลอดช่วงเวลาปี 2010-2019 ดังนี้

1) เวียดนามยังคงตระหนักภูมิหลังทางประวัติศาสตร์จากการเลือกข้างใดข้างหนึ่งเพื่อต่อต้านอีกฝ่ายหนึ่งโดยเฉพาะการเลือกข้างเพื่อต่อต้านจีนอยู่เสมอ อันเนื่องมาจากลักษณะที่ตั้งทางภูมิศาสตร์ที่มีพรมแดนติดต่อกับจีน ซึ่งเห็นได้จากการนำความคิดนี้มาคิดคำนวณต่อเหตุการณ์ในทะเลจีนใต้ปี ค.ศ. 2014 และปี ค.ศ. 2019 ที่เวียดนามยังมีความอ่อนแอเกินกว่าที่จะเสี่ยงต่อผู้กับเพื่อนบ้านขนาดใหญ่อย่างจีนได้

2) เวียดนามยังคงยืนหยัดหลักการ “3 ไม่” ของตนโดยการไม่เข้าเป็นพันธมิตรทางการทหาร โดยตรงกับสหรัฐฯ แต่ปฏิเสธไม่ได้ว่านับตั้งแต่ข้อพิพาทเหนือทะเลจีนใต้ระหว่างจีนกับเวียดนาม รุนแรงเข้มข้นมากขึ้น กอปรกับสหรัฐฯ ภายใต้รัฐบาลโอบามาประกาศใช้นโยบาย Rebalancing ในเอเชีย ความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงและการทหารระหว่างสหรัฐฯ และเวียดนามได้ขยายตัวมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยเวียดนามมุ่งใช้ประโยชน์จากความสัมพันธ์นี้เพื่อพัฒนาขีดความสามารถด้านการทหารของตนเอง ความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงระหว่างทั้งสองประเทศจึงอยู่ในรูปแบบการซื้อขาย ยุทธโศปกรณ์ทางการทหาร การช่วยเหลือด้านงบประมาณ และการอบรมในโครงการต่าง ๆ เพื่อเสริมสร้างความมั่นคงให้แก่กองทัพเวียดนาม และเวียดนามยังแสดงไมตรีกับสหรัฐฯ ด้วยการอนุญาตให้เรือรบของสหรัฐฯ จอดแวะที่ฐานทัพของตนด้วย ในแง่นี้ชี้ให้เห็นถึงความพยายามของรัฐบาลเวียดนามในการถ่วงดุลความสัมพันธ์กับสหรัฐฯ และจีนอย่างชาญฉลาดและละเอียดอ่อน กล่าวคือ ในด้านหนึ่ง เวียดนามมักพยายามหลีกเลี่ยงการให้คำว่า “พันธมิตร” กับทุก ๆ ความสัมพันธ์ทางด้านความมั่นคงกับสหรัฐฯ และมักจะใช้คำว่า “หุ้นส่วน” แทนเพื่อเป็นการเน้นย้ำถึงความสำคัญของหลักการ “3 ไม่” ที่จะไม่เป็นพันธมิตรและไม่ร่วมมือกับอีกฝ่ายเพื่อต่อต้านอีกฝ่าย เพื่อหลีกเลี่ยงการประกาศตนเป็นปฏิปักษ์กับจีนโดยตรง ซึ่งจะส่งผลเสียต่อทั้งด้านความมั่นคงและเศรษฐกิจของเวียดนามในภาวะที่เวียดนามอยู่ในสภาพเสียเปรียบจีนทุกด้าน แต่ในอีกด้านหนึ่ง เวียดนามก็ส่งสัญญาณให้จีนเห็นว่าความสัมพันธ์กับสหรัฐฯ ที่เติบโตมากขึ้นทำให้เวียดนามมิได้ถูกโดดเดี่ยวจากประชาคมโลกดังที่เวียดนามเคยเผชิญในช่วงทศวรรษ 1970-ต้นทศวรรษ 1990 เวียดนามมีมิตรประเทศที่สามารถทำให้เวียดนามเข้มแข็งขึ้นได้ทางการทหาร และหากจีนมีท่าทีก้าวร้าวต่อเวียดนามมากขึ้น ก็เท่ากับเป็นการผลักดันให้เวียดนามจำต้องหันหน้าเข้าหาสหรัฐฯ ที่เป็นคู่แข่งกับจีนในภูมิภาคนี้ ซึ่งจีนย่อมต้องระวังที่จะไม่ทำให้ปัญหากับเวียดนามกลายเป็นโอกาสให้สหรัฐฯ ขยายอิทธิพลอำนาจทางการทหารในภูมิภาคนี้ได้อย่างสะดวกสบาย

3) ผู้นำเวียดนามเข้าหาจีนควบคู่ไปกับการดำเนินความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงกับสหรัฐฯ ซึ่งเห็นได้จากการเยือนเวียดนามของสหรัฐฯ และการเยือนสหรัฐฯ ของเวียดนามที่มักจะตามมาด้วยการติดต่อกับจีนในระดับสูง

อย่างไรก็ตามหากกล่าวอย่างชัดเจนวิจัยฉบับนี้ไม่ได้กล่าวว่าเวียดนามแสวงหาการรับรองจากจีนก่อนที่จะเข้าหาสหรัฐฯ แต่พยายามจะชี้ให้เห็นว่าผู้นำเวียดนามมักจะเข้าหาจีนควบคู่ไปกับสหรัฐฯ เพื่อสร้างความหลากหลายทางยุทธศาสตร์ แม้ความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนาม สหรัฐฯ และจีน จะเป็นทีกล่าวถึงเสมอว่าเวียดนามจะออกห่างจากจีนและเข้าหาสหรัฐฯ เมื่อไร อย่างไร แต่หากพิจารณาเวียดนามเป็นหนึ่งในประเทศที่มีความหลากหลายทางยุทธศาสตร์และสามารถใช้ยุทธศาสตร์เหล่านั้นในการจัดความสัมพันธ์กับมหาอำนาจแทนที่จะเลือกการเป็นพันธมิตรกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเพื่อถ่วงดุลหรือคานอำนาจกับอีกฝ่าย ซึ่งเวียดนามเป็นประเทศขนาดเล็กที่มีความเป็นอิสระในการดำเนิน

นโยบายต่างประเทศโดยใช้ยุทธศาสตร์ hedging ภายใต้รูปแบบหลักการ “3 ไม่” เพื่อหลบเลี่ยงแรงกดดันจากมหาอำนาจขนาดใหญ่และสามารถสร้างพื้นที่ให้ตนเองเข้าไปแสวงหาผลประโยชน์ในความสัมพันธ์รอบด้านกับเหล่ามหาอำนาจโดยไม่ขัดแย้งกับประเทศเพื่อนบ้านขนาดใหญ่ที่เป็นภัยคุกคามตั้งแต่อดีตอย่างจีน

ดังนั้นการที่จะสรุปจากความร่วมมือด้านความมั่นคงที่เพิ่มขึ้นระหว่างเวียดนามและสหรัฐฯ เพียงอย่างเดียวว่าเป็นการพยายามเบนออกจากจีนเพื่อเป็นพันธมิตรอย่างเต็มตัวกับสหรัฐฯ นั้น อาจจะเป็นการด่วนสรุปที่ไม่ถูกต้อง เพราะจากคำอธิบายที่ได้กล่าวข้างต้นนั้นทำให้เห็นว่าแม้เวียดนามกำลังปรับปรุงความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงกับสหรัฐฯ ให้ดีขึ้นเรื่อย ๆ แต่นั่นก็ไม่ได้หมายความว่าเวียดนามจะถอยออกจากจีน และเป็นที่ประจักษ์ว่าเวียดนามมองว่าการยึดหลักนโยบาย “3 ไม่” ในการดำเนินความสัมพันธ์กับสหรัฐฯ จะเป็นผลดีต่อผลประโยชน์แห่งชาติของเวียดนามมากกว่าการเลือกข้างทำให้เราเห็นว่าตลอดช่วงปี 2010-2019 ความสัมพันธ์ระหว่างเวียดนามกับสหรัฐฯ ถึงยังอยู่ในขอบเขตนโยบาย “3 ไม่” แต่ขอบเขตของนโยบาย 3 ไม่ก็มีลักษณะที่ยืดหยุ่นมากขึ้น ดังจะเห็นได้จากการเพิ่มหลักการ “4 ไม่ 1 เงื่อนไข” ที่กำลังจะมาเป็นรากฐานความสัมพันธ์ด้านความมั่นคงของเวียดนามในปี 10 นับจากนี้จะเป็นการขยายขอบเขตเพื่อเพิ่มความคล่องตัวในการดำเนินนโยบายต่างประเทศด้านความมั่นคงของเวียดนามให้มีความใกล้ชิดกับสหรัฐฯ เพิ่มมากขึ้น หากจีนทำให้เงื่อนไขสถานการณ์ในทะเลจีนใต้เปลี่ยนแปลงไปสู่ความตึงเครียดมากขึ้น เกินกว่าเวียดนามจะสามารถควบคุมสถานการณ์ได้ อีกทั้งเพื่อให้สอดคล้องกับบทบาทใหม่ของเวียดนามในเวทีโลกทั้งตำแหน่งประธานอาเซียนและสมาชิกไม่ถาวรของคณะมนตรีความมั่นคงแห่งสหประชาชาติที่กำลังจะเกิดขึ้นในปี ค.ศ. 2020

บรรณานุกรม

ภาษาไทย

- กมล มหาภิรมย์. "นโยบายด้านความมั่นคงของจีนในทะเลจีนใต้." *จุลสารความมั่นคงศึกษา* ฉบับที่ 143-144 (กรกฎาคม 2557): 1-60.
- กัลยา เจริญยิ่ง. "บทบาทของสหรัฐอเมริกาในฐานะจักรวรรดิที่ไตร่ตรองในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้: ความต่อเนื่องและเปลี่ยนแปลงในช่วงรัฐบาลโอบามา ค.ศ. 2009-2016." *วารสารสังคมศาสตร์ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย* ปีที่ 48 ฉบับที่ 2 (กรกฎาคม-ธันวาคม 2561): 111-36.
- กาญจนพงศ์ รินสินธุ์. "การประชุมเจนีวา 1954." *สารานุกรมอาเซียน*. กรกฎาคม 2559, <https://aseanpedia.wu.ac.th/site/readencyclopedia?id=97> เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 3 กรกฎาคม 2563.
- จิตติภัทร พูนขำ. "ประเมินนโยบายต่างประเทศของทรัมป์ ผ่านแว่นตา 'สภาพจริงนิยม'." *the101.World*. 28 กันยายน 2561, <https://www.the101.world/trumps-foreign-policy/> เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 11 มีนาคม 2563.
- ชัชชัย ภัทรนาวิก. "ยุทธศาสตร์ของไทยที่เป็นผลกระทบจากยุทธศาสตร์ของจีนในทะเลจีนใต้ต่ออาเซียน." *วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร*. 2559, http://www.dsdw2016.dsdw.go.th/doc_pr/ndc_2559-2560/PDF/wpa_8098/ALL.pdf เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 17 เมษายน 2563.
- ชาญชัย คุ้มปัญญา. "ทฤษฎีดุลแห่งอำนาจ (Balance of Power) ในบริบทอาเซียน." *สถานการณ์โลก*. 21 กุมภาพันธ์ 2559, <http://www.chanchaivision.com/2016/02/ASEAN-and-Balance-of-Power-160221.html> เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 2 เมษายน 2563.
- ทภีพร สุพร. "Kenneth Waltz : Anarchic Orders and Balances of Power." *huliocruzio*. 13 กรกฎาคม 2555, <https://huliocruzio.wordpress.com/tag/balance-of-power/> เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 1 เมษายน 2563.
- . "ความสัมพันธ์มะนิลา-วอชิงตันใน "ทศวรรษที่สูญหาย" (1991-2001): การฟื้นฟูพลังของพันธมิตรก่อนเหตุการณ์ 9/11." *วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ภาควิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*, 2557.
- ธนนันท์ ปุณวรรณา. "บทความปริทรรศน์: สถานภาพความรู้ว่าด้วยเรื่อง “ความสัมพันธ์เวียดนาม-

- สหรัฐอเมริกา” ในวิทยานิพนธ์เวียดนาม." *วารสารลุ่มน้ำโขง* ปีที่ 8 ฉบับที่ 1 (2555).
- ธัญญาทิพย์ ศรีพนา. "การตั้งแท่นจุดเจาะน้ำมันของจีนกับการเผชิญหน้าระหว่างจีน-เวียดนามทางใต้หมู่เกาะพาราเซล และท่าทีของมหาอำนาจ." *สถาบันเอเชียศึกษา จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย*. 24 มิถุนายน 2557, <http://www.ias.chula.ac.th/ias/th/Article-Detail.php?id=19> เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 11 เมษายน 2563.
- ประภัสสร เทพชาตรี. "ความขัดแย้งในทะเลจีนใต้." *drprapat.com*. 29 กรกฎาคม 2559, <http://www.drprapat.com/ความขัดแย้งทะเลจีนใต้-2016/> เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 26 มีนาคม 2563.
- . "ยุทธศาสตร์สหรัฐฯ ต่อภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้." *วารสารเอเชียตะวันออกเฉียงศึกษ* ฉบับที่ 29 (2549): 41-78.
- ปิติ ศรีแสงนาม. "อาเซียน ณ จุดศูนย์กลางของยุทธศาสตร์อินโด-แปซิฟิก." *the101.World*. 23 กันยายน 2019, <https://www.the101.world/asean-in-the-indo-pacific-strategy/> เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 9 พฤษภาคม 2563.
- มณฑล ยศสมศักดิ์. "การขยายบทบาททางทหารของจีนในทะเลจีนใต้." *จุลสารความมั่นคงศึกษา* ฉบับที่ 132-133 (พฤศจิกายน 2556): 1-85.
- ศุภมิตร ปิติพัฒน์. *แนวทางกระแสหลักในการศึกษาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ: ทฤษฎีสัจนิยมกับแนวคิดดุลแห่งอำนาจ, รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์*. กรุงเทพฯ: งานบริการวิชาการและวิจัย คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2551.
- "สงครามการค้าจีน-สหรัฐฯ : เวียดนามกำลังเป็น "ดาอยู่" จากข้อพิพาทนี้ แต่จะได้ประโยชน์อีกนานแค่ไหน." *BBCNEWS: ไทย*. 21 พฤษภาคม 2561. <https://www.bbc.com/thai/international-48339719> เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 1 กรกฎาคม 2563.
- สุรชาติ บำรุงสุข. "เปิดข้อมูลอำนาจกำลังรบไทย : สำนวณสถานะเชิงมหภาค." *มติชนสุดสัปดาห์*. 18 กรกฎาคม 2562, https://www.matichonweekly.com/column/article_211536 เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 12 เมษายน 2563.
- . "จากโอบามา...สู่ทรัมป์ – ยุทธศาสตร์ใหม่ต่อเอเชีย." *มติชนสุดสัปดาห์*. 23 สิงหาคม 2561, https://www.matichonweekly.com/column/article_128112 เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 22 มีนาคม 2563.
- อักษรศรี พานิชสาส์น. "ไต้หวันไม่รักกัน: ความสัมพันธ์เศรษฐกิจจีน-เวียดนาม." *the101.World*. 2 สิงหาคม 2562, <https://www.the101.world/china-and-vietnam/> เข้าถึงข้อมูลเมื่อวันที่ 12 มีนาคม 2563.

ภาษาอังกฤษ

Albert, Eleanor. "The Evolution of U.S.–Vietnam Ties." *Council on Foreign Relations*, March 20, 2019, <https://www.cfr.org/background/evolution-us-vietnam-ties> accessed on May 5, 2020.

Amer, Ramses. "China, Vietnam, and the South China Sea: Disputes and Dispute Management." *Taylor & Francis* 45. no. 1. (2014): 17-40.

<https://doi.org/10.1080/00908320.2013.839160> accessed on March 28, 2020.

Bergsmann, Stefan. "The Concept of Military Alliance." In *Small States and Alliances*, edited by Reiter E., Gärtner H. Heidelberg: Springer. 2001

https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-662-13000-1_4#citeas accessed on March 16, 2020.

Blaauw, Erwin. "The Driving Forces Behind China's Foreign Policy–Has China Become More Assertive?" *RaboResearch-EconomicResearch*, October 23, 2013,

<https://economics.rabobank.com/publications/2013/october/the-driving-forces-behind-chinas-foreign-policy-has-china-become-more-assertive/> accessed on April 23, 2020.

Bureau of Political-Military Affairs. *U.S. Security Cooperation with Vietnam*. Washington, DC, May 21, 2019, <https://www.state.gov/u-s-security-cooperation-with-vietnam-2/> accessed on April 23, 2020.

Campbell, Charlie. "How Vietnam's New Leader Could Strengthen Ties to China." *Time*. October 31, 2018. <https://time.com/5440653/vietnam-us-china-balance/> accessed on March 29, 2020.

"China Again Lands Planes on Disputed Island in South China Sea: Xinhua." *Reuters*. January 6, 2016. <https://www.reuters.com/article/us-southchinasea-china-idUSKBN0UK1HT20160106> accessed on July 2, 2020.

"China Exports, Imports and Trade Balance by Country and Region 2010." *WITS World Integrated Trade Solution*, 2010, <https://wits.worldbank.org/CountryProfile/en/Country/CHN/Year/2010/TradeFlow/EXPIMP> accessed on July, 2, 2020.

Corr, Anders "Can Vietnam Be America's New Ally Againsts China?" *The National Interest*,

- November 7, 2019, <https://nationalinterest.org/feature/can-vietnam-be-america%E2%80%99s-new-ally-against-china-94901> accessed on March 28, 2020.
- Denoon, David B.H. *China, the United States, and the Future of Southeast Asia: U.S.-China Relations, Volume II*. NYU Press. May 16, 2017. <https://books.google.co.th/books?id=BwazDgAAOBAJ> accessed on April 9, 2020.
- Do, Thuy T. "Firm in Principles, Flexible in Strategy and Tactics: Understanding the Logic of Vietnam's China Policy." *Asian Journal of Comparative Politics* 2. no. 1. (March 2017): 24-39. <https://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1177/2057891116677350> accessed on March 20, 2020.
- Doan, Xuan Loc. "Vietnam-U.S. Relations Flourishing under Trump." *ISEAS*. no. 2019 No. 63. (August 19, 2019): 1-9. https://www.iseas.edu.sg/images/pdf/ISEAS_Perspective_2019_63.pdf accessed on May 7, 2020.
- Dolven, Ben, and Vaughn, Bruce. "Indo-Pacific Strategies of U.S. Allies and Partners: Issues for Congress." *EveryCRSReport.com*, January 30, 2020, <https://www.everycrsreport.com/reports/R46217.html> accessed on May 31, 2020.
- Emmers, Ralf. "The Changing Power Distribution in the South China Sea: Implications for Conflict Management and Avoidance." *Routledge* 62. no. 2. (2010): 118-31. <https://doi.org/10.1177/0032318710381519> accessed on March 28, 2020.
- Garver, John W. "China's Push through the South China Sea: The Interaction of Bureaucratic and National Interests." *The China Quarterly* 132. (December 1992): 999-1028, Cambridge University Press accessed on April 23, 2020.
- Grossman, Derek. "Vietnam Needs to 'Struggle' More in the South China Sea." *The Diplomat*, November 15, 2019, <https://thediplomat.com/2019/11/vietnam-needs-to-struggle-more-in-the-south-china-sea/> accessed on May 22, 2020.
- . "Why Vanguard Bank and Why Now? Explaining Chinese Behavior in the South China Sea." *RAND Corporation*, August 19, 2019, <https://www.rand.org/blog/2019/08/why-vanguard-bank-and-why-now-explaining-chinese-behavior.html> accessed on July, 4, 2020.

- Hiep, Le Hong. *Vietnam's Alliance Politics in the South China Sea*. ISEAS Publishing, Institute of Southeast Asian Studies. 2015.
<https://doi.org/10.1355/9789814620864> accessed on April 23, 2020.
- . *The Vietnam-U.S. Security Partnership and the Rules-Based International Order in the Age of Trump*. ISEAS Publishing, Institute of Southeast Asian Studies. 2020. https://www.iseas.edu.sg/wp-content/uploads/pdfs/TRS1_20.pdf accessed on April 26, 2020.
- . "Vietnam: Under the Weight of China." *Eastasiaforum*, August 27, 2011, <https://www.eastasiaforum.org/2011/08/27/vietnam-under-the-weight-of-china/> accessed on March 22, 2020.
- . "Vietnam's Pursuit of Alliance Politics in the South China Sea." In *Power Politics in Asia's Contested Waters: Territorial Disputes in the South China Sea*, edited by Vu, Enrico Fels and Truong-Minh Cham: Springer International Publishing. 2016 https://doi.org/10.1007/978-3-319-26152-2_13 accessed on March 16, 2020.
- . "Why Did Vietnam Cancel Its Defence Engagements with the Us?" *ISEAS Publishing, Institute of Southeast Asian Studies*, December 11, 2018, <https://www.iseas.edu.sg/media/commentaries/why-did-vietnam-cancel-its-defence-engagements-with-the-us-by-le-hong-hiep/> accessed on May 31, 2020.
- Hiep, Le Hong, and Tsvetov, Anton. *Vietnam's Foreign Policy under Doi Moi*. ISEAS–Yusuf Ishak Institute. 2018, Cambridge University Press.
<https://www.cambridge.org/core/books/vietnams-foreign-policy-under-doi-moi/2D7E912FAEAFAB81C9EBC66C04926AAF> accessed on April 12, 2020.
- Huynh, Derek Grossman and Dung. "Vietnam's Defense Policy of 'No' Quietly Saves Room for 'Yes'." *RAND Corporation*, January 21, 2019, <https://www.rand.org/blog/2019/01/vietnams-defense-policy-of-no-quietly-saves-room-for.html> accessed on March 19, 2020.
- "If Vietnam-China Showdown Turns Hot, Here's How It Could Go Down." *Medium*, May 22, 2014, <https://medium.com/war-is-boring/if-vietnam-china-showdown-turns-hot-heres-how-it-could-go-down-c1b0c1dc03b1> accessed on April 12, 2020.
- Jay L. Batongbacal, Elliot Brennan, Tetsuo Kotani, Evan A. Laksmana, Joseph Chinyong Liow, Hunter Marston, Rory Medcalf, Sylvia Mishra, and Raja C. Mohan. *Asia's*

Quest for Balance: China's Rise and Balancing in the Indo-Pacific. Rowman & Littlefield. 2018. <https://www.muse.jhu.edu/article/722703>. accessed on May 23, 2020.

"Joint Statement by President Barack Obama of the United States of America and President Truong Tan Sang of the Socialist Republic of Vietnam." *The White House*, July 25, 2013, <https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2013/07/25/joint-statement-president-barack-obama-united-states-america-and-preside> accessed on April 22, 2020.

Kang, David C. "Vietnam: Who's Chasing Whom in Vietnam—U.S. Relations." In *American Grand Strategy and East Asian Security in the Twenty-First Century* Cambridge: Cambridge University Press. 2017
<https://www.cambridge.org/core/books/american-grand-strategy-and-east-asian-security-in-the-twentyfirst-century/vietnam-whos-chasing-whom-in-vietnamus-relations/6489A1999C3DF414986A3AEB32AB1A84> accessed on March 16, 2020.

Le Thu Huong. "Us—Vietnam Relations under President Trump." *Lowy Institute for International Policy*, November 2017, www.jstor.org/stable/resrep17559 accessed on February 19, 2020.

Mahbubani, Kishore. "Will Asean Survive the New Geopolitical Competition between the Us and China?" *TheSecurityTimes*. February 2017. <https://www.the-security-times.com/will-asean-survive-the-new-geopolitical-competition-between-the-us-and-china/> accessed on April 9, 2020.

Manyin, Mark E. "U.S.-Vietnam Relations: Background and Issues for Congress." *LIBRARY OF CONGRESS WASHINGTON DC CONGRESSIONAL RESEARCH SERVICE*. (October 31, 2008). <https://apps.dtic.mil/sti/pdfs/ADA490089.pdf> accessed on April 23, 2020.

"Military Power of Vietnam & China." *ArmedForces.eu*,
https://armedforces.eu/compare/country_Vietnam_vs_China accessed on April 12, 2020.

Ministry of Defence. *Vietnam National Defence*. Hanoi: Socialist Republic of Vietnam, 2009, <http://www.mod.gov.vn/wps/wcm/connect/d9939b1f-354f-49fc-ab40->

[28f5db9aec13/2004eng.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=d9939b1f-354f-49fc-ab40-28f5db9aec13](http://www.mod.gov.vn/wps/wcm/connect/d9939b1f-354f-49fc-ab40-28f5db9aec13/2004eng.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=d9939b1f-354f-49fc-ab40-28f5db9aec13) accessed on July 2, 2020.

———. *Vietnam's National Defence in the first Years of the 21st Century: Ministry of Defence*, 2004, <http://www.mod.gov.vn/wps/wcm/connect/d9939b1f-354f-49fc-ab40-28f5db9aec13/2004eng.pdf?MOD=AJPERES&CACHEID=d9939b1f-354f-49fc-ab40-28f5db9aec13> accessed on July 2, 2020.

Nguyen, Dang Cam Tu and Hang Thi Thuy. "Understanding the U.S.–Vietnam Security Relationship, 2011–2017." *Korean Journal of Defense Analysis* 31. no. 1. (March 2019): 23.

https://www.researchgate.net/publication/333394252_Understanding_the_US-Vietnam_security_relationship_2011-2017 accessed on April 17, 2020.

Nguyen, Hannah. "Reuters: Chinese Haiyang Dizhi 8 Survey Vessel Returns to Vietnam's Eez." *Vietnam Times*. April 15, 2020. <https://vietnamtimes.org.vn/reuters-chinese-haiyang-dizhi-8-survey-vessel-returns-to-vietnams-eez-19443.html> accessed on July 1, 2020.

Ott, Marvin. "The South China Sea in Strategic Terms." *WILSONCENTER*, May 14, 2019, <https://www.wilsoncenter.org/blog-post/the-south-china-sea-strategic-terms> accessed on February 20, 2020.

Phoung, Nguyen The. "Vietnam's 2019 Defense White Paper: Preparing for a Fragile Future." *ASIA MARITIME TRANSPARENCY INITIATIVE*, December 17, 2019, <https://amti.csis.org/vietnams-2019-defense-white-paper-preparing-for-a-fragile-future/> accessed on May 20, 2020.

"Remarks by Vietnamese Prime Minister Nguyen Tan Dung at the 24th Asean Summit." *VietnamNews*, May 12, 2014, <https://vietnamnews.vn/politics-laws/254731/remarks-by-vietnamese-prime-minister-nguyen-tan-dung-at-the-24th-asean-summit.html> accessed on July 4, 2020.

Sharman, Derek Grossman and Christopher. "How to Read Vietnam's Latest Defense White Paper: A Message to Great Powers." *War on the Rocks*, December 31, 2019 <https://warontherocks.com/2019/12/how-to-read-vietnams-latest-defense-white-paper-a-message-to-great-powers/> accessed on April 13, 2020.

Shoji, Tomotaka. "Vietnam, Asean, and the South China Sea: Unity or Diverseness?" *NIDS*

Journal of Defense Security. (December 13, 2012): 3-21.

http://www.nids.mod.go.jp/english/publication/kiyo/pdf/2012/bulletin_e2012_2.pdf accessed on March 28, 2020.

———. "Vietnam's Security Cooperation with the United States: Historical Background, Present and Future Outlook." *NIDS Journal of Defense and Security* 20. no. 2. (2018).

http://www.nids.mod.go.jp/english/publication/kiyo/pdf/2018/bulletin_e2018_2.pdf accessed on May 28, 2020.

Simon, Sheldon W. "Conflict and Diplomacy in the South China Sea." *University of California Press* 52. no. 6. (2012): 995-1018.

<https://www.jstor.org/stable/10.1525/as.2012.52.issue-6> accessed on March 28, 2020.

Thayer, Carlyle A. "The Tyranny of Geography: Vietnamese Strategies to Constrain China in the South China Sea." *Contemporary Southeast Asia* 33. no. 3. (2011): 348-69.

<https://www.jstor.org/stable/41446234> accessed on March 20, 2020.

———. "The Vietnam-China Standoff at Vanguard Bank and the International Community." *Radio Free Asia*, October 22, 2019,

<https://www.rfa.org/english/commentaries/vietnam-vanguard-10222019141147.html> accessed on April 17, 2020.

The White house. *Joint Statement between the United States of America and the Socialist Republic of Vietnam*. Washington: DC: *The White house*, November 12,

2017, <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/joint-statement-united-states-america-socialist-republic-vietnam/> accessed on May 7, 2020.

———. *Remarks by President Obama and President Quang of Vietnam in Joint Press Conference*. Washington, DC: Office of the Press Secretary, May 23, 2016,

<https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2016/05/23/remarks-president-obama-and-president-quang-vietnam-joint-press> accessed on March 23, 2020.

———. *Remarks by the President on the Defense Strategic Review*. Washington DC: Office of the Press Secretary, January 05, 2012,

<https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2012/01/05/remarks->

- [president-defense-strategic-review](#) accessed on April 12, 2020.
- Thompson, Mark. "Why Lifting the Vietnam Arms Embargo Is All About China." *TIME*. May 23, 2016. <https://time.com/4345639/vietnam-arms-embargo-barack-obama-china/> accessed on March 23, 2020.
- Thu, Huong Le. "Vietnam and the New Us: Developing 'Like-Minded' Partners." In *Vietnam in the Indo-Pacific: Challenges and opportunities in a new regional landscape*, edited by Wilson, Jeffery Perth USAsia Centre. November 10, 2017 <https://researchrepository.murdoch.edu.au/id/eprint/41797/1/Vietnam.pdf> accessed on April 26, 2020.
- Tran, Kevin K. "How Will Vietnam's Economic Relationship and Dependency on China Affect Its Response to China's Increasing Threat to Its Sovereignty?" *NAVAL POSTGRADUATE SCHOOL MONTEREY* (June 2015). <https://calhoun.nps.edu/handle/10945/45953> accessed on May 22, 2020.
- Tran, Truong Thuy. "Vietnam's Relations with China and the Us and the Role of Asean." In *Security Outlook of the Asia Pacific Countries and Its Implications for the Defense Sector Japan*: NIDS National Institute for Defense Studies. 2016 http://www.nids.mod.go.jp/english/publication/joint_research/series14/index.html#logo accessed on May 22, 2020.
- Trang, Thai Binh and Huyen. "Trade Turnover of Us\$117 Billion with China." *Customsnews*. January 16, 2020. <https://customsnews.vn/trade-turnover-of-us-117-billion-with-china-13202.html> accessed on July, 2, 2020.
- "Trump-Kim Summit: Why Is Vietnam Chosen?". *The STRAITSTIMES*. February 6, 2019. <https://www.straitstimes.com/asia/se-asia/trump-kim-summit-why-was-vietnam-chosen> accessed on May 11, 2020.
- Tung Nguyen Vu. "Vietnam's Security Challenges: Hanoi's New Approach to National Security and Implications to Defense and Foreign Policies." In *National Institute for Defense Studies, Asia Pacific Countries' Security Outlook and Its Implications for the Defense Sector* Tokyo: National Institute for Defense Studies. 2010 http://www.nids.mod.go.jp/english/publication/joint_research/series5/series5.html accessed on March 25, 2020.
- U.S. Department of State. *Foreign Military Financing Account Summary*: U.S.

- Department of State 2017, <https://2009-2017.state.gov/t/pm/ppa/sat/c14560.htm> accessed on July 2, 2020.
- "Vietnam Population (Live) Retrieving Data...". *Worldmeter*, 2020, <https://www.worldometers.info/world-population/vietnam-population/> accessed on July 3, 2020.
- "Vietnamese Annual Defense Budget to Reach Usd 7.9 Bn by 2024." *Armyrecognition*, April 19, 2019, https://www.armyrecognition.com/analysis_focus_army_defence_military_industry_army/vietnamese_annual_defense_budget_to_reach_usd_7.9_bn_by_2024.html accessed on April 12, 2020.
- VN Mission. *Address by His Excellency General Secretary of Vietnam Communist Party Nguyen Phu Trong at the Center for Strategic and International Studies (Csis)*. Ho Chi Minh City: U.S. Embassy & Consulate in Vietnam, July 8, 2015, <https://vn.usembassy.gov/address-by-his-excellency-general-secretary-of-vietnam-communist-party-nguyen-phu-trong-at-the-center-for-strategic-and-international-studies-csis/> accessed on May 7, 2020.
- Vuving, Alexander. "What Vietnam Can Offer America." *The National Interest*, 2017, <https://nationalinterest.org/feature/what-vietnam-can-offer-america-20874?page=0%2C1> accessed on March 28, 2020.
- Walt, Stephen M. "Introduction Exploring Alliance Formation." In *The Origins of Alliance* Cornell University Press. 1987 www.jstor.org/stable/10.7591/j.ctt32b5fc.5 accessed on March 15, 2020.
- Wich, Lyman Miller and Richard. *Becoming Asia: Change and Continuity in Asian International Relations since World War II*. Stanford University Press. January 20, 2011. <https://books.google.co.th/books?id=c0UkDwAAOBAJ> accessed on July 2, 2020.
- Xuan Loc Doan. "Is Beijing Using 'Law of the Jungle' in South China Sea?" *MENAFN-AsiaTimes*, 2019, https://menafn.com/qn_news_story_s.aspx?storyid=1096892816&title=Is-Beijing-using-law-of-the-jungle-in-South-China-Sea accessed on July 2, 2020.

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล	ชภาภัทร โสติดอนันต์
วัน เดือน ปี เกิด	10 ตุลาคม 1995
สถานที่เกิด	นครราชสีมา
วุฒิการศึกษา	สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีรัฐศาสตรบัณฑิต (เกียรตินิยมอันดับหนึ่ง) จากภาควิชารัฐศาสตร์ สาขาวิชาความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ เมื่อปีการศึกษา 2560
ที่อยู่ปัจจุบัน	174 ถ.ป๋อธงชัย ต.ในเมือง อ.เมือง จ.นครราชสีมา 30000

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY